

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Pes jako pomocník lidí s postižením

Tereza Jirková

Katedra sociální práce

Vedoucí práce: Ing. Mgr. Jan Dočkal, CSc.

Studijní program: Sociální práce

Studijní obor: Pastorační a sociální práce

Praha, 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto písemnou bakalářskou práci s názvem Pes jako pomocník lidí s postižením zpracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů. Souhlasím s tím, aby byla práce zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

Praze dne 1. května 2015

.....
Tereza Jirková

Bibliografická citace

JIRKOVÁ, Tereza. *Pes jako pomocník lidí s postižením*. Praha, 2015.
Bakalářská práce. Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta. Vedoucí
práce: Ing. Mgr. Jan Dočkal, CSc.

Resumé

Tato práce se skládá ze čtyř částí. V první řadě se zabývá lidskými potřebami, rozdělena v jednotlivých kapitolách na pět typů zdravotního postižení, se zaměřením na potřeby a možnosti komunikace, sebeobsluhy, prostorové orientace a samostatného pohybu. Druhá část, nazvaná „Člověk a pes“ seznamuje čtenáře s jejich soužitím od historie až po současnost a konkrétně popisuje, jak a v čem může pomoci pes člověku se zdravotním postižením. Popisuje jednotlivé druhy servisních psů a konkrétní způsoby pomoci ve zmírňování dopadů zdravotního postižení. Vypovídá, jaká plemena jsou k výcviku vhodná a popisuje samotný výcvik psů od výběru štěněte až po začlenění do života jeho uživatele. Třetí část ukazuje jednotlivé společenské aspekty spojené s pořízením psa, nároky, pozitiva a negativa, která se váží k vlastnictví servisního psa. Rozebírá legislativu, která se k problematice asistenčních zvířat vztahuje a navrhuje její zlepšení. Zobrazuje finanční problematiku speciálního výcviku psů u nás i v zahraničí. Informuje také o mýtech, které jsou v očích neobeznámené veřejnosti spojené s výcvikem těchto psů a analyzuje současné kanály šíření osvěty o těchto problémech. Na závěr jsou k dispozici dvě kazuistiky a vyhodnocení deseti polostrukturovaných rozhovorů majitelů servisních psů, cvičitelů těchto psů a předvychovatelky. Výňatky z těchto rozhovorů jsou v práci použity pro dokreslení tématu.

Klíčová slova:

Asistenční pes, asistenční zvíře, hendikep, servisní pes, signální pes, vodící pes.

Summary

This work consists of four parts. First of all, it deals with human needs. According to five disablement types, it focuses on the needs and possibilities of communication, self-care, spatial orientation and independent movement. The second part called “A Man and a Dog” introduces their coexistence from the past up to the present and describes how and with what a dog can help a disabled person. It describes individual kinds of service dogs and specific ways to help mitigate the impacts of disablement. It provides information on which breeds are suitable for training and describes the dog training from choosing the puppy up to its integration into the life of the user. The third part shows individual social aspects related to the purchase of a dog, demands, positives and negatives of owning a service dog. It analyses the legislative concerning the problems of assistance animals and suggests its improvement. It shows the financial problems of special dog training in this country and abroad. It also gives information on myths which are in the eyes of the uninformed public connected with the training of these dogs and analyses the current channels raising awareness of these problems. In conclusion, two casuistries are included as well as an evaluation of ten semi-structured dialogues of the service dogs owners, dog trainers and a re-educator. Extract taken from these dialogues are used in the work to complete the topic.

Keywords:

Assistance animal, assistance dog, guide dog, handicap, service dog, signal dog.

Poděkování

Chtěla bych touto cestou poděkovat zejména Ing. Mgr. Janu Dočkalovi, CSc., za jeho velice trpělivé vedení mé práce, za podnětné připomínky během psaní práce a za ochotu pomoci mi během psaní práce. Dále mé díky patří Miroslavu Bukovanovi za podporu během psaní práce.

Obsah

Úvod	12
1 Lidé se zdravotním postižením a jejich potřeby	15
1.1 Lidské potřeby.....	15
1.2 Lidé se zdravotním postižením	16
1.3 Potřeby lidí se zrakovým postižením	18
1.3.1 Prostorová orientace a samostatný pohyb.....	18
1.3.2 Sebeobsluha	20
1.3.3 Komunikace	21
1.3.4 Vzdělávání a zaměstnání	22
1.3.5 Prostorová orientace a samostatný pohyb.....	24
1.4 Potřeby lidí s tělesným postižením.....	25
1.4.1 Sebeobsluha	26
1.4.2 Komunikace	27
1.4.3 Pohyb v prostoru	28
1.5 Potřeby lidí se sluchovým postižením.....	29
1.5.1 Sebeobsluha	30
1.5.2 Komunikace	30
1.5.3 Orientace ve vnějším prostředí	34
1.5.4 Zaměstnání.....	34
1.6 Potřeby lidí s mentálním postižením.....	35
1.6.1 Sebeobsluha	35
1.6.2 Komunikace	36
1.6.3 Prostorová orientace a samostatný pohyb.....	37
1.6.4 Vzdělávání a zaměstnání	37
1.7 Potřeby lidí s poruchami autistického spektra.....	38
1.7.1 Sebeobsluha	39

1.7.2	Komunikace	39
1.7.3	Vzdělávání	40
1.7.4	Zaměstnání	41
1.7.5	Osobní asistence a pohyb v prostoru	41
2	Člověk a pes	42
2.1	Historie	42
2.2	V čem může pomoci pes lidem s postižením	43
2.2.1	Kategorie psů pro lidi se zdravotním postižením	43
2.2.2	Vodící pes	44
2.2.3	Balanční pes a jeho přínos pro tělesně hendikepovaného člověka	45
2.2.4	Asistenční pes pro člověka s kombinovaným postižením	47
2.2.5	Asistenční pes pro osoby upoutané na invalidní vozík	48
2.2.6	Signální pes pro neslyšící	50
2.2.7	Signální pes pro osoby s epilepsií	51
2.2.8	Pes pro člověka s mentálním postižením	51
2.2.9	Pes pro člověka s autismem	52
2.3	Plemena vhodná k pomoci lidem s postižením	54
2.4	Příprava a výcvik	58
2.4.1	Předvýchova štěněte	58
2.4.2	Výcvik servisních psů	59
2.4.3	Předání psa, následná péče	61
2.5	Doporučení pro pořízení asistenčního a vodícího psa	63
2.6	Co může zabránit posláním servisního psa?	64
3	Společenské aspekty využití psů při pomoci lidem s postižením	65
3.1	Nároky na člověka	65
3.2	Přínosy psa pro člověka	67
3.2.1	Sociální opora	67
3.2.2	Rozvoj sociálních dovedností	68

3.2.3	Rozvoj vztahu k přírodě a zvířatům.....	68
3.3	Legislativa	69
3.3.1	Návrh legislativy.....	70
3.4	Politika státu v ČR a některých dalších zemích	73
3.4.1	Finanční problematika	73
3.4.2	Státní politika financování servisních psů v Rakousku	74
3.4.3	Státní politika financování vodících psů v USA.....	75
3.5	Podpora veřejnosti.....	75
3.5.1	Mýty o asistenčních a vodících jiných servisních psech	75
3.5.2	Informovanost a osvěta.....	77
4	Rozhovory a kazuistiky – vyhodnocení.....	81
	Závěr.....	89
	Seznam zdrojů	91
	Literatura a časopisy	91
	Internetové zdroje	93
	Legislativní zdroje	94
	Seznam příloh	96
	Přílohy:	i
	Příloha A: Seznam otázek.....	i
	Příloha B: Rozhovor s č. 1	ii
	Příloha C: Rozhovor s č. 2.....	xiii
	Příloha D: Rozhovor s č. 3.....	xvi
	Příloha E: Rozhovor s č. 4	xxvii
	Příloha F: Rozhovor s č. 5	xxx
	Příloha G: Rozhovor s č. 6.....	xxxvi
	Příloha H: Rozhovor s č. 7.....	xxxix
	Příloha I: Rozhovor s č. 8	xliv
	Příloha J: Rozhovor s č. 9.....	liv

Příloha K: Rozhovor s č. 10.....	lviii
Příloha L: Kazuistiky.....	lxi

Úvod

Motto:

„Pes je jediné stvoření na světě, které Vás miluje víc než sebe.“

Josh Billings

Občas potkáváme na ulici nebo v dopravních prostředcích člověka s bílou holí v doprovodu psa s postrojem. „Pomáhá nevidícímu“...Tady představy většiny lidí často končí. Lidé s postižením tvoří nemalou část společnosti. Pochopení toho, jak žijí, co potřebují, že také oni mohou obohatit život ostatních, je důležité pro harmonický rozvoj společnosti, jejíž jsou plnohodnotnou součástí. Protože sama mám tělesný hendikep, v jehož zvládnání mi pomáhá asistenční pes, rozhodla jsem se tomuto tématu věnovat svoji bakalářskou práci a tak alespoň minimálním způsobem přispět k rozšíření všeobecného povědomí a vzájemného pochopení v této oblasti. V práci se chci zamyslet nad potřebami a problémy lidí s různými druhy postižení a nad tím, jakou roli v jejich životě mohou hrát jejich čtyřnozí pomocníci. Je zajímavé, kolik se toho tyto psi dokážou naučit a také, jak postupem času se svým pánem jeden bez druhého neudělají ani krok.

Práci jsem nazvala „Pes jako pomocník člověka s postižením“. Cílem práce je představit a zhodnotit psa jako pomocníka člověka s postižením, poukázat na hlavní problémy v této oblasti a navrhnout možná řešení.

Naskýtá se mnoho otázek:

V čem může pes konkrétně pomoci? V jakých situacích a potřebách je člověku s postižením oporou? Není pro psa tato práce příliš náročná? Co všechno musí splňovat, aby se servisním psem mohl stát? Jaká je motivace při výcviku těchto psů a jak dlouho výcvik trvá? Přináší pes nevidomému, či jinak

hendikepovanému člověku do života jen samá pozitiva? Jaké jsou reakce a postoje okolí, společnosti?

První kapitola je věnována specifickým potřebám lidí se zdravotním postižením. Jsou zde stručně charakterizovány nejčastější druhy zdravotních postižení a hlavní omezení, která přinášejí v jednotlivých oblastech života. Největší pozornost je věnována postižení zraku, protože právě lidé s tímto zdravotním postižením využívají pomoc psů nejdéle a nejvíce. Kapitola ovšem pojednává i o jiných druzích postižení, kde pomoc psů zatím není tak rozšířená, přestože mohou hrát ve zvládnání hendikepu významnou roli.

Druhá kapitola nazvaná Člověk a pes, upozorňuje na vývoj spolupráce člověka a psa od dávných dob, seznamuje s možnostmi využití psa v různých oblastech života, ale zejména je zaměřena, v souladu s tématem práce, na jednotlivé kategorie a možnosti psů v pomoci lidem s různými druhy postižení. Uvádí plemena psů vhodná k těmto činnostem a představuje některé otázky týkající se jejich výcviku.

Využívání psů jako pomocníků lidí se zdravotním postižením přináší řadu dalších otázek a problémů. Alespoň některým z nich je věnována třetí kapitola. Všimá si vzájemných nároků na psa a jeho „pána“, zakotvení otázek využívání psů v naší legislativě, finanční podpory státu v této oblasti v ČR a v zahraničí (příklady Rakousko a USA). Velmi důležitá je celková atmosféra a podpora veřejnosti. Kapitola proto ukazuje některé nepravdivé představy a význam informovanosti a osvěty v této oblasti.

Poslední čtvrtá kapitola představuje výsledky deseti polostrukturovaných rozhovorů se šesti majiteli vodících a asistenčních psů a čtyřmi cvičiteli, kteří se na výcviku psů podílejí. Cílem rozhovorů bylo ilustrovat, případně doplnit myšlenky uvedené v předchozích kapitolách.

Problematika asistenčních, vodících a signálních psů je v práci řešena pouze v rámci České republiky se skromnou dostupnou inspirací ze zahraničí. Na toto téma bylo sice napsáno několik bakalářských prací, ale specializovaná odborná literatura v této oblasti v českém jazyce bohužel chybí. Proto byly použity informace především od odborných organizací, které se výcvikem těchto psů zabývají, z některých zájmových časopisů a internetových zdrojů.

1 Lidé se zdravotním postižením a jejich potřeby

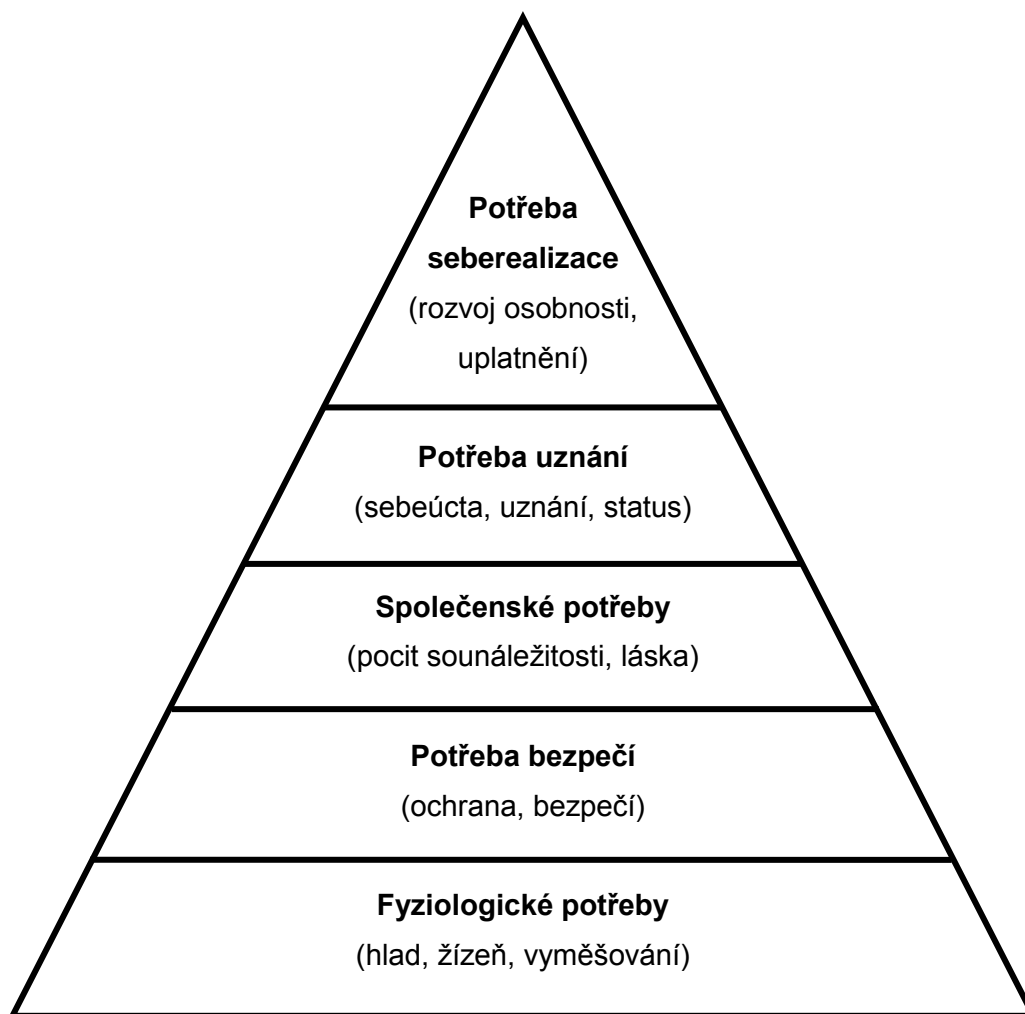
1.1 Lidské potřeby

Život lidské bytosti lze uchopit jako celek, ve kterém se jedinec snaží neustále uspokojovat a naplňovat své potřeby a zájmy. Abraham Herold Maslow v roce 1943 vymyslel a sestavil schéma teorie lidských potřeb. Člověk uspokojuje své potřeby od nejnižších po nejvyšší. Základních potřeb je pět a vytváří známou Maslowovu pyramidu. Na tom, jakým způsobem budeme schopni naplňovat své potřeby závisí mnoho faktorů. To, do jaké rodiny se rodíme, v jakém státě žijeme, jaké jsou naše hodnoty, čemu věříme. Obecně se dá říci, že lidé s kladnou sebekoncepcí a vyrovnanou osobností jsou daleko lépe schopni naplňovat své potřeby, jelikož rozumí sami sobě. Naopak lidé se záporným vnímáním sebe sama a nevyrovnanou osobností potřebují daleko více pozornosti od svého okolí.¹

Lidé se zdravotním postižením mají ještě specifické potřeby, vyplývající z jejich omezení. To, zda jsou schopni tyto potřeby naplňovat, závisí do značné míry na tom, jaký vztah mají sami k sobě. Zda akceptují svůj hendikep, zda se jedná o hendikep vrozený, nebo získaný. O potřebách lidí se zdravotním postižením se více dozvíte v následující kapitole.

---

¹ ŠAMÁNKOVÁ, Marie. *Lidské potřeby ve zdraví a nemoci: aplikované v ošetrovatelském procesu*, s. 23.

Graf 1: Lidské potřeby

1.2 Lidé se zdravotním postižením

Lidé s hendikepem představují v České republice podstatnou minoritní skupinu obyvatel. Tvoří přibližně 10 % obyvatel, což v absolutních číslech znamená 1 200 000 lidí.² Jejich potřeby jsou stejné, jako potřeby osob bez postižení. Plné naplňování potřeb je však v důsledku postižení některých

---

² MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 41.

životních funkcí omezeno. Úmluva o právech osob s postižením, přijatá OSN v roce 2006 uvádí: „*Dlouhodobé fyzické, duševní, mentální nebo smyslové postižení v interakci s různými překážkami může bránit plnému a účinnému zapojení do společnosti na rovnoprávném základě s ostatními.*“³

Listina základních práv EU v článku 26 přiznává osobám se zdravotním postižením: *Pprávo na opatření, jejichž cílem je zajistit jejich nezávislost, sociální a profesní začlenění a jejich účast na životě společnosti.*“⁴

Zdravotní postižení členíme nejčastěji podle počtu převládajícího postižení na:

- tělesné,
- mentální,
- zrakové,
- sluchové,
- řečové,
- kombinované.

Mezi postižení řadíme také specifické poruchy učení (dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie) a poruchy pozornosti, syndrom ADHD a další. Ve stáří a důsledku některých onemocnění mohou být lidé hendikepováni sníženou pohyblivostí až úplnou imobilitou a dalšími problémy.

Podle závažnosti dělíme jednotlivá postižení na lehká, střední a těžká. Důležité je, zda jde o postižení vrozená nebo získaná v jednotlivých fázích života.

---

³ MAKOVCOVÁ, Stanislava. *Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením* [online].

⁴ Listina základních práv Evropské unie. In: *Úřední věstník Evropské unie.*

Postižení mohou omezovat člověka v mnohých oblastech života a brání v uspokojování řady jeho potřeb, jeho plnému sociálnímu začlenění. Vytváří silnou závislost na druhých lidech i okolním prostředí, představují značnou psychosociální zátěž. Lidem mohou pomoci nejrůznější kompenzační pomůcky, úpravy okolního prostředí, specializované sociální služby, solidarita ostatních lidí i celé společnosti.

Významnou formou pomoci jsou různé druhy příspěvků, dosažitelných naplněním podmínek ve stanovených předpisech (příspěvek na péči, příspěvek na mobilitu, příspěvek na úpravu bytu, příspěvek za úpravu motorového vozidla a mnohé další).

Je vždy důležité pamatovat na to, že dva lidé se stejným postižením mohou mít úplně jiné potíže a tudíž i potřeby a způsob či cesty jejich naplnění se liší. Vždy je tedy nutné nebát se individuální komunikace se zdravotně postiženým jedincem.

1.3 Potřeby lidí se zrakovým postižením

1.3.1 Prostorová orientace a samostatný pohyb

Zrakem se člověku dostává až osmdesát procent poznatků o okolním světě, prostředí a dění. Zrakově postižený člověk je značně znevýhodněn v oblasti orientace i běžných činnostech. Do značné míry je oddělen od vnějšího světa a věcí.⁵

„Za osobu se zrakovým postižením považujeme toho jedince, který i po optimální korekci (medikamentózní, chirurgické, brýlové) má v běžném životě

---

⁵ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*, s. 59.

problémy se získáváním a zpracováváním informací zrakovou cestou (čtení černotisku, zraková orientace v prostoru).⁶“

Lidé s tímto druhem hendikepu mají sníženou schopnost rozeznávání a odlišování tvarů, mívají v prostoru problém s identifikací předmětů a osob, vnímáním vzdáleností a hloubky, vnímáním světla. Tím vším je snížený výběr a zpracovávání informací.⁷

Pro všechny druhy zrakových postižení je hlavní kompenzační funkcí sluch. Nevidomí lidé mají v převážné míře sluchové schopnosti výrazně lépe rozvinuty. Nejde o vrozenou schopnost, ale o následek učení se, zvýšené potřeby nahradit zrakovou nedostatečnost. Sluchová paměť má u osoby s postižením zraku větší význam, než u běžné populace. Přesto sluchové vnímání zrak úplně nahradit nemůže.

Podobně dochází k odlišnému rozvoji hmatu. Prostor, který se dá hmatem obsáhnout a poznat nazýváme haptický prostor. Můžeme se však dotýkat a tak vnímat a rozeznávat pouze takovou plochu (prostor), kterou pokryjí obě ruce. Nevidomí proto v řadě případů upřednostňují verbální informace před vlastním smyslovým poznáváním.

Řeč tak mimo její běžné funkce u lidí se zrakovým postižením funguje jako kompenzační faktor.⁸

Život se zrakovým hendikepem je psychicky velmi náročný. Vyrovnání se s hendikepem (akceptace vady), je důležité u všech druhů postižení. Pro člověka se zrakovým postižením pohyb a veškerá činnost vyžaduje zvýšenou pozornost a soustředění, což vytváří vyšší nároky na organismus a působí tak

---

⁶ Tamtéž.

⁷ MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 286.

⁸ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 200.

zvýšenou únavu. Je proto důležité využívat relaxaci, mít dostatek odpočinku, naučit se strukturovat čas a reálně zvažovat vlastní možnosti, využívat i další prvky psychohygieny. Pomoci mohou psychosociální poradenství, svépomocné skupiny a další formy sociálních služeb.⁹

Lidé se zrakovým postižením, stejně jako lidé s dalšími hendikepy, často využívají služby osobní asistence. Osobního asistenta ovšem nemůže mít člověk stále 24 hodin denně. Při intenzivnějším využívání osobní asistence může vzniknout nadměrná závislost na pomoci druhé osoby, dochází k ochabnutí či snížení schopností postarat se sám o sebe. Přenechávání činností druhým osobám, na něž postižený, byť s obtížemi stačí, může vést k oslabení, nebo ztrátě sebevědomí a k „naučené bezmocnosti“. Proto je důležité, aby všechny běžné činnosti, pokud na ně člověk s hendikepem stačí, vykonával sám, navzdory tomu, že cesty, které vedou k dosažení některých věcí, budou úplně jiné než běžné postupy, budou třeba obtížnější a budou trvat další dobu.

Z jednotlivých oblastí života a potřeb lidí se zrakovým postižením si všimněme několika nejdůležitějších.

1.3.2 Sebeobsluha

Osobní hygiena, oblékání, příprava jídla, jednoduchý úklid a další běžné činnosti předpokládají u osob se zrakovým postižením vysoké soustředění se na to, co právě vykonávají. Mnoho věcí trvá další dobu. Při postižení zraku musí být v domácnosti vše na svém místě, vše musí mít svůj řád, je zde malý prostor pro improvizaci. Příkladem může být například vaření,

---

⁹ MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 287.

ale i další činnosti. V anketě respondenti uváděli například složitější ranní hygienu, konkrétně holení či aplikace zubní pasty na kartáček.

V oblasti sebeobsluhy mohou zrakově postižení lidé používat řadu kompenzačních pomůcek, mezi které patří například indikátor hladiny při vaření, indikátor barev pro rozpoznání oblečení, mobilní telefon s ozvučením některých funkcí, mluvicí diktafon, speciálně upravený počítač, různá zvětšovací zařízení a další pomůcky. Některé z těchto pomůcek mohou být náročné na obsluhu a pro dokonalé ovládnání předpokládají odborné zacvičení.

Jak může při sebeobsluze pomoci vodící pes? Může nacházet, přinášet a podávat různé předměty, nacházet dveře, signalizovat nebezpečí. Podobně jako při pohybu v prostoru podporuje sebevědomí a pocit bezpečí.

1.3.3 Komunikace

S verbální komunikací osoby s postižením zraku větší problém nemají. Je však již těžší někoho kontaktovat na ulici, ptát se na cestu, požádat o převedení přes silnici. Může zde hrát roli ostych, nízké sebevědomí i další zábrany. Totéž platí i při navázání bližších přátelských, případně partnerských vztahů. Při neverbální komunikaci nelze navázat oční kontakt. Lidé se zrakovým postižením mívají méně výrazné, někdy nekontrolovatelné mimické projevy a gesta, které nemusí neinformovaný člověk správně pochopit.

V anketě se u dvou respondentů ukázalo, že zrakový hendikep nemusí být vždycky překážkou pro komunikaci s ostatními. Pro mnoho lidí z majoritní společnosti představuje hendikep určitou zajímavost, a proto navážou s nevidomým kontakt. Je pro ně obohacení, že se dovědí, jak takový člověk zvládá běžný život.

Vodící pes při komunikaci s majoritní společností sehrává pozitivní roli. Lidé se často zastavují a komunikují s nevidomým díky jeho čtyřnohému průvodci.

1.3.4 Vzdělávání a zaměstnání

Při vzdělávání lidí se zrakovým postižením nelze běžným způsobem používat tištěné zdroje (učebnice, knihy), zápis na tabuli, obrázky a další názorné pomůcky. Také písemné vyjádření běžným způsobem je omezeno. V současné době však díky informačním technologiím a moderním kompenzačním pomůckám dochází ke značnému pokroku. V možnosti čtení tištěného slova v současnosti pomáhají digitální čtecí přístroje pro nevidomé s hlasovým výstupem (nevidomý si může neskenovat prakticky každý černotiskový text a prostřednictvím speciálního programu i přečíst).

Doposud nepřekonanou hmatem čitelnou náhradou běžného tisku vytvořil v 18. století Francouz Louis Braille. Tento speciální systém bodového písma, kombinace vytlačených bodů v základní šestibodové struktuře dovoluje zapisovat cokoliv.¹⁰

Dále pomáhá Braillovský řádek, prostřednictvím něhož může hendikepovaný kontrolovat, co napíše. Existují také speciální počítačové programy umožňující hlasový výstup. Nevýhodou této techniky jsou její vysoké ceny (150 – 200 000Kč), které snižují její dostupnost pro řadu rodin i při využití státních příspěvků.

Děti a studenti se zrakovým postižením se více integrují do běžných škol. Pro žáky bez hendikepu se jejich spolužáci se specifickými potřebami stávají normální běžnou součástí společnosti. Postupně se tak odstraňují

---

¹⁰ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*, s. 64.

existující bariéry mezi většinovou populací a lidmi s postižením. Proces integrace hendikepovaných do běžných škol ale není bezproblémový. Příjem a zpracování informací jsou i s využitím moderních kompenzačních pomůcek omezeny. Ne všechny školy jsou ale na tento proces dostatečně připraveny, ať už dokonalým odstraněním architektonických bariér, dostatečnou kvalifikací pedagogů, upravenými učebními plány, informovaností spolužáků a jejich rodičů.

Hendikepovaní žáci, kterým se ve škole nedaří dobře zvládat učební látku a začlenit se do kolektivu třídy pak mohou být snadno terčem posměchu nebo šikany. Důležitou roli mohou sehrát pedagogičtí asistenti, školní psychologové, pedagogicko- psychologické poradny.

Většina lidí s těžkým zdravotním postižením jsou příjemci invalidního důchodu. Přesto je pro ně důležité mít zaměstnání nejen jako zdroj příjmu, ale především pro seberealizaci a navázání sociálních kontaktů. Současná relativně vysoká nezaměstnanost i přes řadu legislativních opatření podporujících zaměstnání lidí se zdravotním postižením ztěžuje jejich uplatnění na trhu práce. Vzdělání a profesionální příprava je pro tyto lidi zvláště důležitá. Pozitivní roli hrají speciální školy, které poskytují studentům se zrakovým postižením přípravu ve vhodných oborech. Uvedme například konzervatoř a střední školu pro zrakově postižené Jana Deyla.

Přes nepříznivou situaci na trhu práce lidé se zrakovým postižením nacházejí uplatnění v různých oblastech. Integrace lidí s postižením tak pomalu proniká i do oblasti zaměstnání. Pozitivní roli hrají chráněné dílny i chráněná pracovní místa. Nejdůležitější je osobní nasazení a aktivní postoje samotných uchazečů. Jako příklad uvedme časté zaměstnání maséra.

1.3.5 Prostorová orientace a samostatný pohyb

Samostatnost v pohybu přináší člověku svobodu a možnost lépe uspokojovat své potřeby. Lidé se zrakovým postižením nemají dostatečný a rychlý zdroj informací o prostoru, ve kterém se nacházejí a pohybují. V této oblasti pomáhají kompenzační pomůcky, které částečně nahrazují ztracený smysl.

Patří mezi ně především bílá hůl, která má čtyři základní funkce:

Ochrannou – bílá hůl supluje hmat, člověk se může pohybovat bezpečněji.

Orientační – je to pomůcka pro orientaci v prostoru. Člověk vyhledá např. vodící linie, rozpozná konec obrubníku atd.

Signalizační – lidé si jejím prostřednictvím všimnou hendikepovaného člověka. Člověk s holí nevědomky dává zprávu o svém hendikepu.

Opěrnou – osoby, které mají kombinované postižení se o hůl také mohou opřít, což jim umožní zlepšit stabilitu pohybu.¹¹

Pomocí bílé hole si nevidomý všimá odlišných věcí. Sklon a členitost terénu, vyhledává vodící linie, rozpozná konec chodníku, obrubník, překážky na cestě. Důležitou roli hraje ve veřejném prostoru zvuková signalizace a hlasové informace (přechody přes komunikace, metro a další dopravní prostředky).

Všechny trasy, po kterých se zrakově hendikepovaný často pohybuje, by měl mít pokud možno nacvičené.

---

¹¹ MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 292.

Alice: „ Každý člověk, který postupně přichází o zrak nechce chodit s holí. To je takovej normální trend, je to přirozený, nevím co v tom je. Možná takovej ten stud, že se nevidomý pranyřuje do role toho nevidícího, nebo jestli je to takový, že člověk chce oddálit to nevidění co nejvíc, prostě každý ted' zpětně přiznává. Ano ,bylo to pro mě největší trauma, vytáhnout bílou hůl na ulici.“

Vodící pes je schopen nevidomého upozornit na začátek a konec okraje chodníku, umí zabránit tomu, aby nevidomý nevstoupil do výkopu, jámy, do jízdni dráhy – (v tomto případě neuposlechne povelu nevidomého a před překážkou se zastaví), sám najde vhodnou alternativu, jak překážku obejít. Doprovází ho v prostředcích hromadné dopravy, udržuje tempo a směr chůze, umí najít bankomat, pokladny, lavičku a jiné nacvičené důležité body. Pes mu zprostředkovává pocit bezpečí, člověk se s vodícím psem pohybuje až čtyřikrát rychleji, než když jde sám.

1.4 Potřeby lidí s tělesným postižením

Tělesná postižení zahrnují široké spektrum postižení různých orgánů a jejich fungování. Může jít o vadné držení těla, chybějící končetiny, svalovou dystrofii, spastická ochrnutí částí těla v důsledku DMO a další projevy. Jsou tělesnou odchylkou jedince. Omezují v různé míře jeho pohybové schopnosti, ale tato skutečnost také přímo ovlivňuje jeho kognitivní, emocionální a sociální kompetence. Jsou narušeny a omezeny činnosti, funkce a role, ve kterých se postižený realizuje a naplňuje své potřeby. Jde o soběstačnost, schopnost cestovat, partnerské a rodinné role, pracovní a zájmové činnosti. Snížení obvyklých pohybových aktivit, omezení nebo ztráta mobility tak významně ovlivňuje kvalitu života, samostatnost a konkurenceschopnost ve společnosti. Samozřejmě mezi důsledky různých druhů a stupňů tělesných postižení existují velké rozdíly.

Tak jako ostatní druhy postižení mohou být tělesná postižení vrozená nebo získaná. Vrozené vady vznikají na základě genetických dispozic rodičů, poškozením plodu v těhotenství nebo při porodu. Získaná postižení může způsobit buď úraz, nebo choroby v kterémkoli období života.

Nežádoucí důsledky tělesných hendikepů, podobně jako u zrakového a dalších postižení je možno do jisté míry kompenzovat asistencí druhých osob, odstranění bariér jak doma, tak na veřejnosti a pracovišti a celou řadou kompenzačních pomůcek.

Za jistý druh bariéry lze považovat předsudky většinové společnosti o lidech s postižením. Tyto předsudky často brání úspěšnému začlenění jedinců s hendikepem do společnosti, jelikož i dnešní doba klade velký důraz na vzhled, nikoliv na schopnosti jednotlivého člověka. „*Odborně se předsudkům vůči tělesně postiženým lidem říká disabilitismus.*“¹²

Každé tělesné postižení má dlouhotrvající průběh, jeho důsledky lze zmírnit například užitím řady kompenzačních pomůcek, také operace může vylepšit kvalitu života, stav člověka s postižením lze jen těžko úplně stabilizovat.¹³

1.4.1 Sebeobsluha

Tělesné postižení je velmi často příčinou omezení soběstačnosti v běžných činnostech. Jde o popsané omezení pohybu i v domácím prostředí, ale při tělesném postižení bývá často zhoršená i jemná motorika. Proto osoby s postižením vykonávají hůře různé ruční práce. Jako je například šití, věšení prádla, psaní, mytí nádobí. Mají snížené psychomotorické tempo, mnohé

---

¹² MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 214.

¹³ Tamtéž, s. 186.

činnosti vykonávají delší dobu než zdravý jedinec. K usnadnění sebeobsluhy slouží osobám s postižením různé kompenzační pomůcky. Z důvodu snížené mobility mohou mít tělesně postižení problém při oblékání a svlékání, při provádění osobní hygieny, jejich byt musí být bezbariérově upraven.

K usnadnění sebeobsluhy slouží také speciální kompenzační pomůcky.

1.4.2 Komunikace

V souvislosti s komunikací s tělesně postiženým se vyplatí zejména partnerský a respektující přístup. Četná tělesná postižení jsou spojena se špatnou artikulací, proto je důležité ujišťovat se o tom, zda rozumíme, co se nám klient snaží sdělit. Pokud mluvíme s člověkem, který je upoután na invalidní vozík, je dobré jednat přímo s ním, nejednáme prostřednictvím jeho společníka, neboť to snižuje důstojnost osoby. Také se doporučuje sednout si na úroveň postiženého, nekomunikovat „z výšky“, obojí může evokovat nadřazenost a snižovat důstojnost osoby.¹⁴

U těžších postižení, která mohou být často i kombinovaná, respektujeme doporučení nejbližší pečující osoby, zvláště, pokud komunikace přímo s tělesně postiženým není možná, nebo neznáme prostředky vedoucí k jejímu dosažení.

Prostřednictvím asistenčního psa navazuje hendikepovaný snáze kontakt s nejbližším okolím. Případně, když je postižený introvertního typu, může pes pomoci prolomit komunikační bariéru a lze se tak snáze začlenit do společnosti.

---

¹⁴ NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita*, s. 134.

1.4.3 Pohyb v prostoru

Pohyb v prostoru patří mezi základní potřeby všech živých tvorů. A jak už bylo uvedeno, velká část tělesných postižení tuto potřebu v různé míře omezuje.

Pohyb v prostoru usnadňují zejména některé kompenzační pomůcky, uvedme alespoň některé z nich. Kompenzační pomůcky lze rozdělit podle druhu či způsobu užití na opory, prostředky umožňující chůzi a udržení stability, různé invalidní vozíky, poháněné silou samotného hendikepovaného či pomáhající osoby, nebo s různými druhy motorového pohonu. Pro všechny, jež jsou k tomu způsobilí, je možno upravit i ovládání motorových vozidel.

Invalidní vozík – zprostředkovává pro tělesně postižené pocit bezpečí, může se na něm pohybovat s větší jistotou, zároveň se přiblíží očnímu kontaktu stejně starých vrstevníků. Dítě, které mělo předtím hodně špatnou stabilitu se nemusí bát, že do něj při hře někdo vrazí. Vozík také pomáhá při prosazování samostatnosti, například při názorové rozepři může dítě odjet z místa hádky, což je velice důležité pro pocit vlastní svébytnosti. Pokud je tělesně hendikepovaný neustále odkázán na pomoc druhého, snižuje to jeho sebeúctu.

K dalším kompenzačním pomůckám patří ortézy, korzety, protézy, ortopedická protetika všeho druhu a způsobu provedení a specificky upravená obuv nahrazující různé nedostatečné funkce těla. Dále se musíme zmínit o různých nájezdových rampách či mechanických systémech, které nahrazují chůzi po schodech, ať už v podobě výtahů či plošin.¹⁵

Pohyb lidí s tělesným postižením usnadňují (někdy dokonce umožňují) bezbariérové přístupy. Jde o úpravu komunikací, vstupů do budov i vnitřní úpravy budov a veřejných prostorů (výtahy, nájezdy, pohybové plošiny),

---

¹⁵ MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 295.

úpravy prostředků veřejné dopravy a dalších míst. Bohužel ani dnes zdaleka nejsou samozřejmostí, i když se situace zlepšuje. Inspirovat se můžeme například ve Skandinávii, kde jsou bezbariérové přístupy prakticky všude.

U lehčích hendikepů s bariérou pomáhá právě balanční pes, o kterého se může postižený opřít, pes jej přidrží tak, aby postižený neztratil rovnováhu a udržel se na nohou i při chůzi do a ze schodů i v jiných situacích.

Hlavní potřebou všech lidí s hendikepem je jejich zplnomocnění, snaha umožnit jim v dostupné míře co největší nezávislost. „*Pro zdravotně postižené, kteří ke svému doprovodu užívají speciálně vycvičeného psa, právo na přístupnost zahrnuje především možnost, aby je pes mohl doprovázet i na místa, kam psi obecně přístup nemají*“¹⁶

1.5 Potřeby lidí se sluchovým postižením

Sluchový hendikep, není na první pohled patrný, ale takto znevýhodnění jedinci ztrácejí částečně nebo zcela smysl, který představuje spolu se zrakem hlavní zdroj informací. Lidé se sluchovým postižením mají proto omezené orientační a komunikační schopnosti. To vytváří permanentní psychickou zátěž, známou též jako „vězení ticha“ a trvalý pocit nejistoty. Je důležité, zda ke ztrátě sluchu došlo v pozdějším věku, nebo zda jde o vrozený hendikep. Ve druhém případě je také omezen rozvoj řeči a částečně intelektu i emoční oblasti.

Velikost sluchové ztráty rozlišujeme na lehkou, střední a těžkou. Stupeň postižení se určuje podle toho, nakolik způsobuje ztrátu interakce se sociálním okolím a omezuje sociální fungování.

---

¹⁶ Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor. In: *Evidence stanovisek ombudsmana*.

Za neslyšící je považována osoba, která ač využívá všech dostupných kompenzačních pomůcek, není schopna rozumět lidské řeči, a proto využívá odlišné způsoby komunikace.¹⁷

1.5.1 Sebeobsluha

V běžném životě sluchově hendikepovaného je třeba nahradit zvuk. Uplatnění nachází široké využití přístrojů opatřených světelnou či vibrační signalizací, ať už se jedná o sluchadla, budíky, domovní zvonky či ventilátory. Dále mezi ně počítáme technické vybavení televizních a rozhlasových pořadů, možnost zesílení zvuku, použití titulků, teletexty, programy pro neslyšící tlumočené do znakové řeči. Sluchově postižení používají takzvaná pojítka, vysílač a přijímač, technické zařízení, usnadňující komunikaci mezi nimi. Také speciálně upravené telefony a počítače.¹⁸

Sluchové postižení je však psychicky velmi náročné. Je spojeno s největším nepochopením ze strany veřejnosti.

1.5.2 Komunikace

Jak již bylo uvedeno, informační bariéra je základním problémem lidí se sluchovým postižením. Sluchová nedostatečnost je v praxi nahrazována náhradními systémy komunikace. Řeč je dalším důležitým prvkem komunikace. Záleží proto na tom, jestli sluchové postižení vzniklo před či po stádiu vzniku řeči a jazyka.

---

¹⁷ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*, s. 67.

¹⁸ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*, s. 83.

„**Prelinguální** sluchové postižení neumožňuje spontánní vytvoření jazyka a následně mluvené řeči. Dochází k němu z důvodu nedokončení vývojového období základního osvojení jazyka, přibližně do šesti let věku.

Postlinguální sluchové postižení je způsobeno až po osvojení mluvené řeči.“¹⁹

Tomu musí odpovídat i způsoby vzdělávání lidí (dětí) se sluchovým postižením. V případě prelinguálního sluchového postižení není integrace dítěte do běžné školy vhodná, neboť by jen těžko mohlo vyhovět nárokům školy hlavního vzdělávacího proudu. Hlavní roli zde hrají školy pro neslyšící a žáky s vadami sluchu. V České republice existují mateřské školy, základní školy, střední školy a gymnázia pro sluchově postižené, studium na vysokých školách probíhá v rámci individuální integrace.

Ve školách hlavního vzdělávacího proudu jsou nejnáze integrováni žáci nedoslýchaví, nebo žáci, kterým byl voperován kochleární implantát.

Kochleární implantát má v současné době voperováno stále více osob se sluchovým postižením, ideálně postlinguálním. Dokáže v ideálním případě téměř zázračně vyvést postižené z království ticha zpět do života. *“Tato elektronická funkční smyslová náhrada zprostředkuje sluchové vjemy neslyšícím jedincům přímou elektrickou stimulací sluchového nervu uvnitř hlemýždě vnitřního ucha.”*²⁰

---

¹⁹ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*, s. 68.

²⁰ Kochleární implantát. *Centrum kochleárních implantací u dětí* [online].

Dle Klukové je nutno u osob se sluchovým postižením uznat jejich nezadatelné právo na volbu jazyka, ve kterém si přejí být vzděláváni. Většina osob se sluchovým postižením volí znakový jazyk.²¹

Mezi klasické metody vzdělávání neslyšících patří orální a auditivní přístup, který praktikuje přibližně jedna třetina českých škol pro sluchově postižené. Metoda je postavena především na odezírání a individuální logopedické péči. Zaměřuje se hlavně na aktivní zvládnutí mluveného jazyka.²²

Systém totální komunikace v rámci přípravy neslyšících na plnohodnotný život užívá celou škálu možností, přirozených gest, znakového jazyka, prstové abecedy a dalších vizuálních možností ztvárnění řeči, jako je například psaná forma v kombinaci s odezíráním a mluvenou řečí. V Čechách je tato metoda praktikována až na devadesáti procentech škol pro sluchově postižené.²³

Bilingvální přístup je v současnosti nejpokrokovější vzdělávací systém, u nás praktikovaný na jedné čtvrtině škol. Je založen na praktické použitelnosti znakového a mluveného jazyka v majoritní společnosti.²⁴

Mluvená řeč jako základní způsob osobní komunikace mezi lidmi je prvotním cílem výukového procesu sluchově postižených. Spolu s čtením a psáním tvoří pro většinu lidí hlavní dorozumívací prostředek. V představách veřejnosti je zakořeněn mylný předpoklad, že se se sluchově hendikepovanými osobami dá domluvit písemnou formou. Pravda je ovšem taková, že spousta

---

²¹ KLUKOVÁ, Jana. *Možnosti vzdělávání sluchově postižených v České republice a ve Finsku*, s. 19.

²² VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*, s. 78.

²³ Tamtéž, s. 78 a 79.

²⁴ Tamtéž, s. 80.

postižených nechce, ba ani neumí na této úrovni komunikovat. Daleko více se používá odezírání.

Odezírání je „*přijímání informací zrakem a chápání jejich obsahu na základě pohybů mluvidel, mimiky obličeje, gestikulace rukou a celkových postojů těla, situačních faktorů a kontextu obsahu mluveného.*“²⁵

Další z forem komunikace často používaných touto skupinou se nazývá prstová abeceda, neboli daktylotika, která spolu se znakovým jazykem tvoří specifickou formu dorozumívání se. Existuje několik různých variant obojího.

Snad nejdůležitější oficiální formou dorozumívání je znakový jazyk. „*Český znakový jazyk je základním komunikačním systémem těch neslyšících osob v České republice, které jej samy považují za hlavní formu své komunikace. Je to plnohodnotný komunikační systém tvořený specifickými vizuálně- pohybovými prostředky, tj. tvary rukou, jejich postavením a pohyby, mimikou, postavením hlavy a horní části trupu. Český znakový jazyk má základní atributy jazyka. Znakovost, systémovost, dvojitě členění, produktivnost a historický rozměr a je ustálen po stránce lexikální i gramatické.*“²⁶

Osoby se sluchovým postižením mají zábrany komunikovat s majoritní společností, sluchově hendikepovaní potřebují k účinnému odezírání vaši spoluúčast. Je důležité správně, srozumitelně a pro odezírajícího viditelně formulovat svoji řeč v krátkých větách. I tak si musíme uvědomit, že sluchově postižený si musí u každého nového člověka, který s ním vede rozhovor, zvyknout na jeho specifickou dikci, a to vyžaduje čas. Jakékoliv odbočení či narušení plynulé formulace výrazně zhoršuje možnost porozumění. Také je dobré vysvětlit dotyčnému důvody změn momentální situace, například, proč

---

²⁵ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*, s. 71.

²⁶ Tamtéž, s. 74.

se náhle všichni smějí a podobně, neboť sluchově postižení jen těžko mohou zachytit důvody těchto změn, když je neslyší.²⁷

1.5.3 Orientace ve vnějším prostředí

Osoby se sluchovým postižením jsou schopny samostatného pohybu, ke kterému nepotřebují žádné speciální kompenzační pomůcky. Problém nastává ve tmě. Ve tmě při pohybu sluchově postiženého převládá strach, jelikož nemá šanci odhadnout, co se kolem něj děje. Ve dne je psychické rozpoložení lepší z důvodu menších obav. Při pohybu po veřejných komunikacích neslyší sluchově postižený příjezdějící vozidla, při jízdě prostředky hromadné dopravy neslyší hlášení o zastávkách a stanicích. Musí se soustředit na informace, které mu poskytuje zrak, což je do jisté míry stresující.

1.5.4 Zaměstnání

Pracovní aktivity musí být tak jako u jiných postižení přizpůsobeny individuálním schopnostem. Důležité je osvětlení pracovního místa kvůli snadnějšímu odezírání, menší nároky na komunikaci. Lidé se sluchovým postižením jsou schopni soustředěné, spíše samostatné práce. Nejsou rozptylováni hovory svých spolupracovníků a dalšími zvukovými vjemy. Zvýšenou pozornost je třeba věnovat bezpečnosti práce. Mezi vhodné zaměstnání pro sluchově postižené uveďme například pozici knihaře, zahradníka, IT odborníka nebo malíře. Tento výčet je pouze ilustrační.

---

²⁷ CHVÁTALOVÁ, Helena. *Jak se žije dětem s postižením*, s. 84.

1.6 Potřeby lidí s mentálním postižením.

„Mentální retardaci lze definovat jako vývojovou duševní poruchu se sníženou inteligencí, demonstrující se především snížením kognitivních (tj. poznávacích), řečových, pohybových a sociálních schopností.“²⁸

Mentální retardaci lze diagnostikovat na základě široké řady ukazatelů a měření (například odchylky od řečových standardů, bodování IQ testů, zvládání sebeobsluhy, úrovně motoriky a dalších). Obvykle se dělí na lehkou, středně těžkou, těžkou a hlubokou. Nejčastějším, ne však jediným důvodem této poruchy jsou změny v počtu chromozomů, *„vždy však jde o závažné organické nebo funkční poškození mozku.“*

Mentální postižení je ve skutečnosti poškození celé lidské osobnosti, které se odráží na všech jejích složkách. Je definovatelné z několika různých pohledů. Biologický - přímý dopad organické nebo funkční poruchy mozku. Psychologický – měřitelný IQ testy, omezená intelektuální způsobilost. Sociální – obtížná zařaditelnost do většinové společnosti. Pedagogický - omezení při učení. Právní - snížená schopnost chápat zákony a zvládat právní úkony.²⁹

1.6.1 Sebeobsluha

Základní potřeby osob s mentální retardací, ač se jeví stejnými, jsou ohraničeny rozsahem postižení a s tím související schopností učit se. Zdá se, že v určitém ohledu platí, že čím hlubší poškození, tím větší závislost na pomoci a interakci okolí. Zároveň ale převažuje naplnění potřeby ihned a s minimem zdrženlivosti. Patří mezi ně především potřeby motivace, učení a seberealizace.

---

²⁸ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*, s. 24.

²⁹ SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*, s. 110.

Citové potřeby spolu se závislostí na rodině a péči okolí jsou zpravidla dětsky hluboké, převážně neovlivněné chaosem puberty a zmarem dospělosti. Vzhledem k charakteru hendikepu bývá naplnění potřeb mentálně postižených leckdy velmi obtížné.³⁰

V naprosté většině případů jsou osoby s mentálním postižením závislé na pečovateli. U lehkých forem mentální retardace je možné zajistit chráněné bydlení s osobní asistencí.

1.6.2 Komunikace

Pro potřeby usnadnění komunikace se používá vícero technik. Některé z nich krátce popíšeme.

Makaton – je původně Brity vyvinutý systém komunikace pro nemluvící a neslyšící. V současnosti hojně užíván a rozšířen s uplatněním v mnoha oblastech. Funguje nejen pro původně určenou skupinu klientů, ale všude, kde lze použít, včetně osob s mentálním postižením. Je složen z třístapadesáti znaků a symbolů, rozdělených do osmi stupňů podle obtížnosti.³¹

Piktogramy – jsou jednoduché obrázky, používají se dohromady se znakovou řečí a mluveným slovem.³²

Dále je to na základech geometrie vystavěný komunikační jazyk Bliss, obrázková řeč PECS/VOKS, užívání znaků do mluvené řeči, či facilitovaná komunikace.

---

³⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 295 a 296.

³¹ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*, s. 206.

³² MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*, s. 133.

Systemy dorozumívání se dají z pohledu technické náročnosti rozdělit do tří skupin, a sice bez potřeby užití doplňkových předmětů, s užitím různých typů pomůcek a jejich kombinacemi.³³

Stejně jako u předcházejících postižení, i když si to spousta lidí nemyslí, je třeba dbát na etiku komunikace a dodržovat určitá pravidla. Nešišlat, nezesměšňovat, zkrátka si uvědomit, že mluvíme se svébytnou lidskou bytostí.

1.6.3 Prostorová orientace a samostatný pohyb

Prostorová orientace u mentálně postižených je narušena, jelikož nejsou schopni vnímat obraz celkově, tudíž se hůře orientují v neznámém prostředí. Nerozlišují jednotlivé materiály a narušeno je i vnímání časovosti, v neznámém prostředí tedy často potřebují dopomoci. Nejsou schopni rozlišovat detaily.³⁴

Mentálně postižení upřednostňují jednodušší úkony, nepotřebují tolik podnětů, jako zdravý člověk. Z toho důvodu je pes vhodným pomocníkem. Největší význam pro postiženého má však po stránce psychické, neboť zprostředkovává jistotu a bezpečí. Tato potřeba je pro mentálně postiženého velmi silná. Citová jistota daná vztahem ke zvířeti vyvažuje jeho obtížnější porozumění svému okolí.

Pes mu přináší do života radost. Je pro něho srozumitelný.

1.6.4 Vzdělávání a zaměstnání

Vzdělávání osob s mentální retardací závisí na stupni jejich postižení. V rámci lehké mentální retardace je možná i integrace na základní školu. To

---

³³ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*, s. 201.

³⁴ VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*, s. 30.

ovšem závisí na vytvoření adekvátních podmínek ve škole a souhlasu a ochoty ze strany zaměstnanců a vedení školy. Osoby se střední a těžkou mentální retardací využívají ke svému vzdělávání základní školy speciální a základní školy praktické. V případě hluboké mentální retardace je vzdělávání značně omezeno, dá se naučit pouze rutinním činnostem řádu všedního dne.

V rámci celoživotního vzdělávání osoby s mentálním postižením využívají večerních škol.

V zaměstnání je často můžeme potkat v chráněných dílnách, v podporovaných zaměstnáních a na chráněných pracovních místech. Jejich zaučování vyžaduje velkou míru tolerance. Uplatňují se například jako pomocní tiskaři, pracovníci úklidu nebo jako asistenti v tréninkových kavárnách.

1.7 Potřeby lidí s poruchami autistického spektra

Poruchy autistického spektra jsou dalším závažným a rozšiřujícím se postižením.

Příčiny tohoto onemocnění, které se vyskytuje třikrát častěji u chlapců než u dívek, nebyly doposud přes veškerou snahu výzkumníků zcela objasněny. V mnoha případech provázen epileptickými záchvaty, u tří čtvrtin v kombinaci s mentální retardací.³⁵

Ačkoliv je zasažena převážná část psychických funkcí, projevuje se navenek především poruchou sociálního chápání, komunikace a zcela odlišným vnímáním světa.

---

³⁵ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 317.

Zpravidla samotáři, nepřiměřeně a neodhadnutelně reagující na podněty, převládá stereotypní chování bez empatie, obvyklých citových vazeb, zájmu i potřeby očního kontaktu.³⁶

Jedním z častých projevů nemoci je náchylnost k agresivním reakcím a případnému sebepoškozování jako odpověď na zvýšené napětí. V případě Aspergerova syndromu či vysokofunkčního autismu intelekt nebývá poškozen, schopnosti jsou však spíš v pásmu průměru.

1.7.1 Sebeobsluha

Osoba s autismem reaguje velmi nevyzpytatelně, v 75% je k autismu přidružená také mentální retardace. Proto není snadné jejich potřeby přesně vyjmenovat.

Z výše uvedených informací vyplývá, že mezi potřeby autistických osob patří především prostředí beze změn, donekonečna se opakující rituály jejich všedního dne, pokud možno bez účasti nových osob či podnětů.³⁷

1.7.2 Komunikace

O autismu lze hovořit jako o společenském hendikepuj. Tito lidé nerozeznají ironii a žert, proto se ve škole stávají snadným terčem šikany. Jsou často naivní a bezelstní.

Spolužáci jim často nerozumí, nerozumí jejich jednostranným zájmům, mezi které patří například studium jízdnicích řádů. Osoba s autismem nechápe pravidla komunikace, proto častokrát mluví o svém zájmu i když už se téma

---

³⁶ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 320.

³⁷ Tamtéž, s. 326.

dávno změnilo, což tyto jedince často předurčuje k velké osamělosti a nepochopení okolí.³⁸

Veřejnost zná obraz autismu zejména díky filmu Rain men v hlavní roli s Dustinem Hoffmanem. Tento obraz autismu ovšem není zcela přesný. Jednostranná genialita se u osob s autismem může vyskytnout, ale rozhodně to nebývá časté, a tak se vytvořil spíše předsudek, než nástin skutečnosti.

1.7.3 Vzdělávání

Pro osoby s poruchami autistického spektra byla vyvinuta metoda strukturovaného učení.

Tato metoda staví na jasném řádu. Vše co se ve třídě děje, má předem daný harmonogram, a tak se pro osoby s poruchami autistického spektra vytváří pocit bezpečí. Často se využívá obrázků a jiných vizuálních zobrazení, která přibližují veškerou následující činnost. Tato atmosféra, která plně akceptuje znevýhodnění jedince, vede k velkým pokrokům, jelikož osoby s PAS se této atmosféře rády přizpůsobí a mají prostor se rozvíjet. Díky neurobiologické poruše, která jim znemožňuje předvídat a plánovat, nejsou vystaveni chaosu a stresu. U vzdělávání a zaměstnání osob s poruchami autistického spektra velmi napomáhá akceptace handikepu rodiči, jelikož když rodiče přizpůsobí řád a strukturu i v domácím prostředí, dítě může dosáhnout velkých pokroků. Naopak, neakceptování vady vyvolává v dítěti nadměrný stres, záchvaty agrese a vzteku.³⁹

---

³⁸ PAVLÍKOVÁ, Dana. Setkání s Aspergerovým syndromem, s. 170.

³⁹ TAUŠOVÁ, Zuzana. Třídy pro šest dětí a tři učitele, s. B přílohy.

1.7.4 Zaměstnání

Zaměstnáváním osob s autismem se zabývá organizace APLA, která pořádá dvouleté kurzy podporovaného zaměstnání, ve kterých se zájemci učí potřebné návyky pro získání a udržení zaměstnání. Dostává se jim zde také pomoci při nácviku komunikace. U rozsáhlejších typů postižení se využívá hlavně chráněných dílen a chráněných pracovních míst. Využit lze také sociální firmu a podporované zaměstnání. Důležitá je vždy otevřenost zaměstnavatele a povědomí o tom, co obnáší nástup zaměstnance s poruchou autistického spektra.

1.7.5 Osobní asistence a pohyb v prostoru

Z důvodů chybějící zpětné citové vazby je kladena až neúnosná zátěž také na rodiče, které ale pokud nejsou nahrazeni zástupnou ústavní péčí, osoba s autismem nutně potřebuje. Díky neobvyklým projevům na veřejnosti dochází často z důvodu nepochopení až k sociálnímu vyloučení rodiny ze společnosti.⁴⁰

Osoby s autismem jsou na péči svých rodičů často zcela závislé, při pohybu v prostoru má část z nich strach ze změn a neznámého, proto je volný pohyb u těžších forem znevýhodnění náročný. Při odstranění strachu z neznámého velmi pomáhá asistenční pes.

---

⁴⁰ VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*, s. 328.

2 Člověk a pes

2.1 Historie

Psi doprovázeli lidi od nepaměti. Již před deseti tisíci lety byl pes zdomácnělý příslušník lidské společnosti. Využíval se zejména jako společník při lovu a pastvě i v boji. Později je využíván v armádách, ale také policií, záchranáři, celníky a ve vězeňské službě. V této práci se zabýváme takzvanou humanitární kynologií. Což je typ kynologie, která se využívá ve zdravotně sociálním oboru. Tento typ kynologie se liší od ostatních forem kynologie zejména tím, že je důležitý výběr plemene, jeho zdravotní stav a povaha, která ho předurčí pro budoucí pomáhající práci. Rovněž také trenér psa je rozhodující faktor, v devadesáti pěti procentech nebývá jeho konečný majitel.⁴¹

Nyní si povíme krátce něco z historie.

První, převážně ve formě zobrazených výjevů dochované zprávy o použití psů, coby pomocníků lidí s postižením, byly nalezeny na nástěnných malbách z dob starého Říma. Několik obdobných záznamů se zachovalo i ze středověku. Doložitelné pokusy o výcviku psů za tímto účelem se datují do osmnáctého století, na našem území pak od roku 1922.

K systematickému masovému výcviku psů dochází paradoxně díky následkům první světové války. Už během ní, v roce 1916 vzniká v Německu první výcvikové středisko psů na pomoc obětem chemické zákopové války. Záhy bylo cvičeno a předáváno až 600 psů ročně, a to nejen pro potřeby německých válečných invalidů, ale i celé Evropy a několika zámořských států. Úspěšný program byl ukončen roku 1926, ale krátce na to vznikají obdobné

---

⁴¹ VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 114.

výcvikové tábory ve Velké Británii i Spojených státech amerických. V roce 1989 je založena mezinárodní federace vodících psů, (International guide dog federation) za účelem sloučení norem ve výcviku psů i v následné péči o nevidomé klienty. Členové této organizace navštěvují jednotlivé země a kontrolují dodržování stanovených norem.

V Čechách se začali cvičit psi za tímto účelem přes všechna úskalí byrokracie totalitního režimu již v šedesátých letech, od roku 1974 fungovalo oficiální výcvikové centrum. Ve výcviku psů pro osoby s postižením je důležité zmínit jméno kynologa Miroslava Fišera, na jehož počest se koná Mistrovství republiky ve výkonu vodících psů. Skutečný rozmach sofistikovaného výcviku se dá počítat od roku 1990 po prolomení informačních bariér minulosti. Po sametové revoluci bylo první středisko výcviku vodících psů založeno v Praze v Jinonicích a funguje dodnes.⁴²

2.2 V čem může pomoci pes lidem s postižením

2.2.1 Kategorie psů pro lidi se zdravotním postižením

Asistenční zvíře – pes nebo jiné zvíře vycvičené takovým způsobem, jehož účelem je zmírnit nebo v některých případech odstranit důsledky zdravotního postižení. V České republice je nejčastěji zastoupen vodící pes. Jako jediný je také uvedený v legislativě, ale jedná se taktéž o psy asistenční, signální, zvířata vycvičená ke canisterapii či hipoterapii a tak dále.⁴³

Servisní pes – jakýkoliv pes, který je vycvičen ke službě člověku, zahrnuje nejen níže zmíněné typy vycvičených psů pro různé hendikepy, ale

---

⁴² Historie. *Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé a Vodící pes* [online].

⁴³ MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*, s. 27.

těž psy záchranné, policejní a jinak speciálně vycvičené psy. Je to jejich souhrnné označení.

Terapie pomocí zvířat – terapie má za cíl prohloubit vztah člověka ke zvířatům, uvolnit atmosféru ústavních zařízení, aktivizovat klienta a nalézt pozitivní vztah k přírodě. Zvíře zprostředkovává člověku vazbu a vztah k okolí. Využívají se u široké škály postižení, od navázání kontaktu s týranými a zneužívanými dětmi či lidmi s autismem po zlepšení zdravotního stavu po psychické i tělesné stránce u somaticky nemocných i přestárlých lidí. Léčebný proces probíhá v každém okamžiku vzájemné interakce mezi zvířetem a dotyčnou osobou už z principu vzniklé partnerské vazby.⁴⁴

2.2.2 Vodící pes

V České republice je k aktivní službě používáno něco okolo 1000 vodících psů. Vodící pes je používán hlavně jako pomůcka pro orientaci v prostoru, vyhýbání se překážkám, vyvádění z obtížných situací. Tak trochu simuluje oči svého pána, pohyb se stává rychlejší, osoba samostatnější, není už tolik závislá na svém blízkém okolí, majitel se cítí bezpečněji.

Ve vyhlášce 388/2011Sb, najdeme přesný seznam schopností a dovedností vodícího psa, vyhláška má čtyři části, dělí schopnosti vodícího psa na základní poslušnost a ovladatelnost psa v prostředí, vodící schopnosti psa osoby se zrakovým postižením, vyhledávací schopnosti psa osoby se zrakovým postižením, dovednosti při cestování v dopravních prostředcích a dovednosti v místě bydliště. Zde si uvedeme jen ty nejdůležitější, podrobnosti lze dohledat ve výše zmíněné příloze.

---

⁴⁴ Tamtéž, s. 288.

Schopnosti vodícího psa:

- zvládá základní pravidla poslušnosti
- umí rozpoznat počátky a konce chodníků a převádí přes problematická místa
- má osvojenou dovednost vyvádět z nepřehledného terénu
- na pokyn najde místo k sezení, kontaktní místa jako např. bankomaty, poštovní schránku, pokladny a podobně, vchody, výtahy a dveře
- nalézá a umí označit první schod i nástup na chodník či tramvajový ostrůvek a taky jejich ukončení
- umí udržet směr a tempo chůze
- neuposlechne povel, pokud by to nevidomého ohrozilo na životě
- je vycvičen k lhostejnosti vůči pachovým vjemům, zvukům, psům a ostatním lidem, vždy upřednostňuje potřeby svého majitele

Tonda: *„Mnohem větší bezpečí při chůzi, mnohem větší jistota, samozřejmě i to přátelství se psem.“*

Tonda: *„Pořídil jsem si ho proto, aby mě pomáhal, protože opravdu se naučí spoustu věcí přes bezpečný vodění. Já teď musím říct, že jsem se vždycky s mojí Růženkou teda cítil bezpečně když vodila. Umí podat věci, což hodně usnadní, když upadne telefon, klíče, podá Ti je do ruky, přinese Ti je. Najde Ti schody, což Ti taky uleví, zjednoduší. Najde Ti je, zastaví před nimi a nespadneš dolů.“*

2.2.3 Balanční pes a jeho přínos pro tělesně hendikepovaného člověka

Obvykle se jedná o větší plemeno psa a jak již název napovídá, má být schopen pomoci člověku s rovnováhou, protože jedním z hlavních smyslů vycvičení je právě tato role. Pes má speciální postroj a madlo a umí člověka

vytáhnout například do kopce. Zastavuje u obrubníků a tím pádem se hendikepovaný člověk lépe pohybuje nejen v obtížném terénu, ale i v běžném prostředí. Tím, že pes člověka částečně vytahuje, může osoba s postižením zrychlit svou chůzi a přesuny mu tedy netrvají tak dlouho. Zastavuje na schodech a vytahuje osobu do schodů. Což je pro mnohé velká pomoc, především, když někde není zábradlí. Většinou je jeho výcvik kombinován také s výcvikem canisterapeutickým, to znamená, že následkem polohování může například člověku pomoci od bolesti nohou. Jako vhodná plemena se používají především Labradorský a Zlatý retrívr, Svatobernardský či Novofundlandský pes, nebo také Švýcarský ovčák.⁴⁵

Asistenční balanční pes je připravován pro konkrétního žadatele, přesně podle jeho potřeb, možností, schopností a požadavků. Potřebné úkony, které se pes naučí ve prospěch postiženého, jsou často propracovány ve spolupráci s odbornými lékaři a fyzioterapeuty tak, aby postižený využíval naučených úkonů psa a zároveň aby dle svých možností a schopností rozvíjel svoji jemnou i hrubou motoriku a verbální i neverbální komunikaci. Většina předaných asistenčních a asistenčních balančních psů prošlo také canisterapeutickým výcvikem. Pomáhají při prohřívání spastických svalů.

Schopnosti balančního psa:

- balanční pes umí zastavit na okraji obrubníku i schodu a pomoci je zdolat potřebným směrem
- poskytuje oporu při chůzi i nástupu do a výstupu z dopravních prostředků všeho druhu
- je oporou při vstávání z nízkopoložených sedacích ploch i podlahy

---

⁴⁵ Canisterapie. *Pes - přítel člověka* [online].

- umí označovat jednotlivé schody a vytahovat člověka do schodů – velmi užitečné například při absenci zábradlí
- v obtížném terénu je schopen člověku pomoci a člověk i pes se tedy pohybují rychleji a s větší jistotou
- velké plemeno často vzbuzuje v lidech respekt, hendikepovaný tedy zažívá pocit bezpečí
- výcvik je kombinován i s canisterapeutickým, tudíž hendikepovaný společně se psem rehabilituje
- podává předměty všeho druhu
- při poruše rovnováhy dodává jistotu pohybu a svým označením upozorňuje ostatní na hendikep svého majitele

David: *„Se svým psem pravidelně praktikuje canisterapii, která mu pomáhá uvolňovat zvýšené napětí v končetinách. Díky svému psu jsem našel do jisté míry smysl života.“*

2.2.4 Asistenční pes pro člověka s kombinovaným postižením

Člověk s vícečetným kombinovaným postižením se často nedokáže o asistenčního psa sám postarat. Pes je proto pokládán za společníka v rodině. Pomáhá lidem, kteří se starají o tělesně postiženého např. nosit věci, otevírat dveře a je také psychickou oporou, uvolňuje zde atmosféru, která je často plná napětí a dodává optimismus do žil všem členům rodiny. Tento pes samozřejmě umí také canisterapii a tím pádem pomáhá hendikepovanému s rozvojem jemné a hrubé motoriky. Pokroky jsou většinou velmi spontánní, jelikož pes je velkým motorem pro hendikepovaného člověka i jeho rodinu⁴⁶ Mimo to jeho přítomnost po boku hendikepovaného jasně signalizuje pro veřejnost že je

---

⁴⁶ Canisterapie. *Pes - přítel člověka* [online].

přítomna osoba, která má určité omezení, jež leckdy není patrné na první pohled.

Katka: „*Podávání předmětů ze země, mám bolesti zad a nemusím se alespoň tak často ohýbat.*“

2.2.5 Asistenční pes pro osoby upoutané na invalidní vozík

Takový pes donutí člověka k větší samostatnosti, nejen že pomůže člověka svléct, obléct a podá co je potřeba, ale svojí přítomností vytrhne hendikepovaného z letargie. Člověk najednou není tolik izolován, izolaci si totiž ani nemůže dovolit, pes vždy potřebuje jít ven. Nabízí za to člověku bezpodmínečnou lásku.⁴⁷

V praxi se používají psi všech velikostí, rozhodující jsou u nich především povahové předpoklady a z nich vyplývající schopnosti a dovednosti. Lidé s tělesným postižením mohou provádět se svým psem také takzvané polohování. Polohování je pouze jedna z metod, je založena na bezprostředním dotyku člověka se psem. Aby mohl pes tuto terapii provádět, musí mít velkou důvěru v člověka, tudíž si člověk a pes na sebe musí postupně zvyknout. Jelikož je to metoda částečně relaxační, provádí se v místnosti kde je klid, může být případně tlumeně puštěna i relaxační hudba. Pes může pracovat maximálně hodinu, poté je třeba mu zabezpečit čas na odpočinek. Jedna polohovací technika by měla trvat maximálně dvacet minut.⁴⁸

Hlavní výhody polohování:

- dochází k prohřátí těla, a tím pádem k uvolnění od bolestí

---

⁴⁷ GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*, s. 49.

⁴⁸ VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 177.

- uvolní se ztuhlé části těla tzn. spasmus
- zkvalitní se dýchání
- klient se spontánně rozhýbe následkem uvolnění, lépe zvládá polohy, na které za normálních okolností nemá fyzickou kapacitu, například spontánně otevře ruce, které má jinak zavřené v pěst

Je vhodné metodu rovnou kombinovat s fyzioterapií, následkem polohování je uvolnění těla a tím pádem je jednodušší a příjemnější rehabilitaci provádět.

Celá procedura je mimo jiné účinná i proto, že psi obecně mají o jeden stupeň celsia vyšší tělesnou teplotu, než lidé.

Nyní shrneme, co všechno asistenční pes zvládá:

- umí rozsvítit a zhasnout pro psa dosažitelný, případně upravený vypínač
- doručit dosažitelné požadované předměty pánovi do ruky (vodítko, ovladač, rukavice a mnohé další)
- podává věci ze země a nízko položených ploch
- dokáže přivolat výtah, vyndat věci z pračky či šuplíku
- otevírá provázkem označené dveře
- ve volném prostoru dokáže nalézt ztracené věci
- pokud se jedná o dostatečně velké a silné plemeno, umí poskytnout oporu při vstávání
- dokáže pomoci při nástupu na elektronický vozík, navrátí zpět paži na ovladač vozíku
- u pokladny dokáže podat prodavačce peněženku

Na konci výčtu je nutné zdůraznit, že každý pes je cvičen individuálně, žadatel o servisního psa projde lékařským vyšetřením a lékař specifikuje, na co

konkrétně osoba psa potřebuje a podle této zprávy a pohovoru s hendikepovanou osobou je později výcvik veden.

Petr: „*Dokáže mi pomoci třeba s podáváním věcí, které mi prostě spadnou na zem a na sebrání bych musel venku někoho otravovat, anebo čekat tady několik hodin na asistenta, až mi přijde někdo domluvený v tom čase.*“

2.2.6 Signální pes pro neslyšící

Pes je pro neslyšící velkým darem, upozorní člověka na zvuky i ohrožení, která mohou majiteli hrozit, je doslova jeho oporou. Umí upozornit na zvonící telefon, pláč dítěte, různé běžné zvukové signály, které používá většinová společnost.⁴⁹

Pes se cvičí tak, že upozorní na zvuk přiběhnutím k majiteli a doveďte ho na místo lokace zvuku, za to většinou dostane odměnu. Ráno dokáže stáhnout peřinu nebo přinést daný předmět majiteli, pokud je to v jeho silách, činí tak s velkou radostí.⁵⁰

Signální psi jsou v České republice nejméně známí i přesto, že jejich role a potřeba je pro hendikepovaného člověka těžko zastupitelná.

Nyní si v bodech shrneme, co signální pes dokáže:

- signalizuje důležité zvuky jako zvuk domovního zvonku a ohlašuje tak příchod návštěvy, upozorní i na tukaní na dveře či okno
- značí tekoucí vodu
- umí přinést mobilní telefon a upozornit na vyzvánění mobilního telefonu nebo zvuk budíku
- upozorní i na pláč dítěte

---

⁴⁹ GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*, s. 46.

⁵⁰ VONDRÁČEK, Michal. Tazy – signální pes z ulice. *ŽijuShandicapem.cz* [online].

- upozorní na zvuky mikrovlnné trouby i jiných kuchyňských spotřebičů
- upozorní na osoby oslovující neslyšícího jeho jménem
- umí upozornit na neobvyklé zvuky, například rychle projíždějící vozidla. Příliš hlučné zdroje zvuku, například televize či rádio

2.2.7 Signální pes pro osoby s epilepsií

Tento pes má vrozené dispozice později výcvikem rozvinuté především k tomu, aby varoval před přicházejícím epileptickým záchvatem. V době záchvatu počká u svého majitele nebo přivolá pomoc tím, že upozorní na osobu, která má problém. Mnoho psů netrénovaných k asistenční nebo vodící práci přicházející záchvat pozná také. Doba trvání před záchvatem je však různá, stejně tak epileptický záchvat každý pes signalizuje jinak. Některý štěkáním, jiný vrčením, zaleháváním, taháním za ruku, nošením hračky. Upozornění na dobu trvání před záchvatem se také různí, některý pes tuto změnu signalizuje hodinu předem, jiný pár minut před záchvatem. Pes přicházející záchvat pravděpodobně pozná na základě změny tělního pachu a verbální a nonverbální komunikace. Psa nelze vytrénovat k rozpoznání záchvatu, má-li ovšem pes tyto dispozice, lze ho později naučit jednotným reakcím při přicházejícím záchvatu (například štěkot, odvedení pána do bezpečí, provedení zalehnutí a čekání až pomoc přijde). Těchto schémat je daleko více, jde o to, aby se jednalo o jasnou strukturu a pes a pán aby spolehlivě poznal, že přichází nebezpečí.⁴⁸

2.2.8 Pes pro člověka s mentálním postižením

Pro člověka s mentálním postižením přináší pes pocity radosti a sounáležitosti. Podle stupňů závažnosti postižení se liší možnosti použití psa. Osoba s mentálním postižením se prostřednictvím psa stává samostatnější, učí

se důslednosti, procvičuje jemnou a hrubou motoriku. Pes klienty aktivizuje, je pro ně motivačním činitelem, zvyšuje potřebu pohybu a vede i k zlepšení užívání řeči.⁵¹ Také zprostředkovává pocit jistoty a bezpečí, který je pro tuto cílovou skupinu velmi důležitý.

Schopnosti psa pro člověka s mentálním postižením:

- pes svojí přítomností nutí člověka k odpovědnosti, motivuje k pravidelnému pohybu (venčení, krmení atp.)
- přináší do života radost
- často je mentální postižení různě kombinované, proto má výcvik psa například i částečně vodící prvky
- osoba procvičuje manipulaci se psem jemnou a hrubou motoriku
- pes zprostředkovává kontakt s okolním světem, pomáhá při logopedii

„Chceme tuto záležitost objektivizovat, stejně jako objektivizovat výběr dětí, jedinců, kterých se canisterapie týká. Ukazuje se, že na hlubokou mentální retardaci nemá žádný vliv. Naopak v případech autismu jsou výsledky dobré, stejně jako tam, kde pes svou živostí dítě provokuje k tělesné aktivitě.“⁵²

2.2.9 Pes pro člověka s autismem

Vzhledem k poměrně nevyzpytatelné diagnóze se nejprve seznámíme s prostředím, ve kterém klient žije. Práce se psem by měla mít svou strukturu a zapadat do časového rozvrhu dne, který osoba s autismem nutně potřebuje dodržovat. Měla by se konat v bezpečném a známém prostředí, aby se zmírnily

---

⁵¹ VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 162.

⁵² NOUZA, Jan. *Některé mýty jsou nebezpečné*, s. 5.

panické ataky, které jsou často s autismem spojeny. Nelze předem přesně odhadnout, jak bude osoba či dítě s autismem na psa reagovat, proto se zvolený pes docvičuje dle individuálních požadavků. Jsou známy případy, kdy pes u hendikepovaného úplně odstranil strach z neznámého prostředí a klient se vedle psa mohl bezpečně pohybovat po městě. Je ovšem důležité dbát na zvýšenou bezpečnost psa vzhledem k panickým atakám, které následkem velkého stresu někteří klienti mají, aby nedošlo ke zranění psa. Obecně ovšem ve většině případů pes panické záchvaty zmírňuje a spontánně uvolňuje napětí, často také dovede signalizovat epileptické záchvaty, což je zejména pro rodiče velká pomoc.

Jedním z úkolů výcviku psů v případě epileptických záchvatů, je čitelná signalizace ze strany psa, včasné a správně pochopená, ať už samotným znevýhodněným nebo jeho opatrovníky.⁵³

Pes pro člověka s autismem:

- zmírňuje napětí a díky uvolnění pootvívá vrátka ke komunikaci s okolím
- odstraňuje strach
- častokrát dovede upozornit na blížící se epileptický záchvat
- je to vynikající společník

Na základě pravidelné canisterapie, praktikované během dvou let došlo u sedmiletého chlapce s autismem k následujícím pokrokům. Chlapec navázal vztah se psem. Pes představoval komunikační kanál pro dospělé, kteří se také zúčastnili canisterapie. Po dobu dvou let byla canisterapie nahrávána na video a vedla se o ní spisová dokumentace. U daného chlapce přinesla následující výsledky: snížilo se vnitřní napětí, uvolnily se pohyby, oživila mimika, hlasový

---

⁵³ VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 148.

projev byl častější a hlasitější, chlapec psa kartáčkoval, házel mu míček, nasazoval obojek, hovořil s ním a méně se uzavíral do interního světa, během druhého roku canisterapie začal vyhledávat oční i dotykový kontakt s cvičitelkou. Pes totiž komunikuje jednoznačně a to je pro osoby s autismem srozumitelné.⁵⁴

2.3 Plemena vhodná k pomoci lidem s postižením

Pro člověka s hendikepem je třeba vycvičit plemena psů, která mají citlivou, mírumilovnou a přátelskou povahu, jelikož pro psa není přirozené poslouchat člověka s hendikepem, ve své prapůvodní smečce zraněné jedince také ignoroval. Zároveň by měl mít nadání učit se povely a být dostatečně trpělivý. Osoba s hendikepem často nemá důrazný hlas a i na toto je třeba psa dopředu připravit. Během výcviku se tyto psi vystřídají u třech i více opatrovatelů. Proto je důležité, aby měli natolik přizpůsobivou povahu, aby jim tyto změny příliš nevadily. To, že se pro výcvik hodí spíše přiměřeně inteligentní, empatická a společenská plemena, má své opodstatnění. Jsou lehce ovladatelná, což je pro hendikepovaného člověka velká výhoda. Jejich přirozeně přátelská povaha tak samovolně každý den dodává hendikepovanému psychickou podporu.

Hana: *„Správný výběr psa pro výcvik. Nepodléhat módním vlivům či subjektivním názorům na různá plemena. Pro lidi, jejichž možnosti v ovládní psa jsou omezené je nutný výběr z plemen psů, která jsou přirozeně empatická, ochotná s člověkem spolupracovat, dobře ovladatelná, pracovitá, přiměřeně inteligentní, ne ustrašená, hysterická, ne dominantní bez loveckých pudů, bez jakýchkoli sklonů k agresivitě.“*

---

⁵⁴ Canisterapie v mateřské škole. *Rodina a škola*, s. 13.

Mezi nejčastěji používaná plemena psů, vhodná k výcviku, patří:

- Labradorský retrívr
- Zlatý retrívr
- Pudl všech velikostí
- Flat coated retrívr
- Border kolie
- Krátkosrstá kolie
- Švýcarský ovčák
- Chesapeake Bay retrívr
- Německý ovčák
- Skotský ovčák – Kolie
- Belgický ovčák – Malinoise
- Knírač malý
- Novofundlanský pes

Všechna uvedená plemena je možné vycvičit jako servisní psy, u **Border kolie** bývá často problém v jejím přehnaném temperamentu a čas od času také v její velmi vysoké inteligenci. Když nemá dostatek pohybu, stává se neúnavným ničitelem věcí. Má velikou chuť do práce, ale hodí se spíše pro aktivního a sportovně založeného majitele.

Flat coated retrívr má dvě negativní vlastnosti, kterými jsou jeho pozdější dospívání a tvrdohlavost. Organizace tedy vynakládají větší obnosy na jeho vycvičení.

Chesapeake Bay retrívr je zase poměrně dominantní plemeno, které těžko snáší změnu majitele, takže se nehodí pro každého.

Stejně tak **Německý ovčák**, velký pracant a inteligentní pes svého pána, který ovšem neustále zkouší, zda je dostatečně důsledný a pokud nepocítí pevnou ruku, je schopen toho i zneužít.

Švýcarský ovčák je pes velice citlivý, potřebuje jemné zacházení, nespravedlnost vůči své osobě si dlouho pamatuje. Pro servisní práci se používá málokdy, jelikož často bývá velmi plachý.

Pudl je adaptabilní plemeno, spokojí se s tím, být se svým majitelem u televize a párkrát za den vyjít na procházku, stejně jako miluje pohyb, různé psí sporty a výcvik, hodí se pro každého a velkou výhodou je i to, že jeho srst nelíná.

Labradorský retrívr a **Zlatý retrívr** pro svoji výbornou a snadnou cvičitelnost a vrozenou chuť k přinášení a podávání – název retrívr totiž znamená v překladu přinašeč. Protože se jedná o lovecké plemeno, je nutné vybírat pouze jedince, kteří v sobě nemají vrozený silný lovecký pud. U všech druhů retrívrů je velkou nevýhodou jejich žravost, nezastaví se před ničím, a to může být pro jejich majitele problém, jelikož na psa nevidí a nemůže jej dostatečně kontrolovat. Hrozí zde nebezpečí otrávení psa, je tedy lepší venčit psa s košíkem.

Skotský ovčák (Kólie) – je plemeno, které začíná zažívat pomalý návrat mezi pracovní plemena.

Stejně jako u psů vodících, i u psů asistenčních lze využít některé psy plemen belgických ovčáků – krátkosrsté **Malinoise** či dlouhosrsté **Tervuereny**. Jsou to však temperamentní aktivní psi, kteří musí mít stejně aktivní majitele.

Z malých plemen jsou vhodné **malý Knírač** a **střední Pudl**, pro svou výbornou učenlivost a chuť do přinášení, často i předmětů téměř stejné hmotnosti, jakou mají sami.

Jako balanční psy lze využít jedince velkých plemen, kteří jsou vhodné pro svou výšku a pro pevnou stavbu kostry. Z těchto plemen je vhodný např.

Novofundlandský pes pro svoji klidnou, vyrovnanou povahu a chuť přinášet předměty.⁵⁵

Alfou a omegou šťastného soužití psa s člověkem je výběr správné dvojice. V případě, že si hendikepovaný o psa zažádá, je třeba v rámci sociálního šetření zjistit co nejvíce o tom, jak sám žije, zda je to člověk aktivní či pasivní, kolik času stráví venku a jestli je schopen psa venčit dostatečně často i přes svůj hendikep. Podle povahy a natury budoucího majitele by se tedy měl vybírat i pes. U psů vodících se také často pes přiřazuje k majiteli dle tempa chůze.

Někdo chce psa, který bude vstřícný ke každému člověku, jiný dá přednost takovému průvodci, který si nebude cizích lidí všimnout a bude se chovat ukázněně. Pokud si člověk nevhodně zvolí plemeno a místo klidného psa dostane temperamentního, bude nešťastný. Takový pes je šťastný za každé pohlázení od jiného člověka, potřebuje i dostatečné vyžití v podobě kynologických sportů od svého majitele. Majitel bude muset psa každou chvíli okřikovat, pro psa je však temperamentní chování přirozené.

Psy můžeme rozdělit do třech skupin temperamentu:

Klidný pes: Na první dojem působí flegmaticky. Projevuje se klidně. V postroji chodí pomalu a nemá tendence tahat. Při práci potřebuje neustále povzbuzovat, jelikož nevydrží pracovat příliš dlouho. Hodí se pro klidného člověka.

Středně temperamentní pes: Psi středního temperamentu se využívají nejčastěji, jsou totiž velmi adaptabilní. Dovedou zůstat několik hodin v klidu a zároveň jsou schopni i vytrvalé práce. V postroji pracují v mírném tahu. Hodí

---

⁵⁵ FOGLE, Bruce. *Velká encyklopedie psů*, s. 245.

se jak pro klidného, tak pro aktivního člověka, velmi záleží na konkrétním výcviku a požadavcích budoucího majitele.

Temperamentní pes: Je to typ psa, pro kterého je práce doslova vášní. Na povely reaguje okamžitě, bohužel ale reaguje se stejným nadšením na všechny lidi okolo sebe. Denně může pracovat i více jak tři hodiny a je vděčný za vyžití i po práci, třeba v podobě kynologického sportu. Hodí se pro velmi aktivního, sportovně založeného člověka.⁵⁶

Ke každému temperamentu patří ještě typická povaha každého plemene.

2.4 Příprava a výcvik

2.4.1 Předvýchova štěněte

Předvýchova štěněte je přípravou psa na jeho budoucí práci. Předvýchovu štěněte většinou dělají dobrovolníci, kteří spolupracují s organizacemi, které se výcvikem vodících psů zabývají. Štěně přichází ke svým pěstounům okolo dvou měsíců věku, úloha převychovatelé spočívá v naučení štěněte základním povelům, které budou pevnými stavebními kameny jeho budoucí kariéry a také vynikající socializace psa. Důležité je, aby pes ovládal základní hygienické návyky a měl precizní základní poslušnost.

Tato práce opravdu není vhodná pro každého, důvodů pro to je hned několik. Zprv je tato dobrovolná činnost velmi časově náročná, pes se musí naučit být s pánem prakticky pořád. Zároveň ovšem musí umět být v určitých situacích doma sám a v klidu. Je to práce, která klade extrémní nároky na lidskou důslednost, což může být těžké pro člověka, který důsledný není.

---

⁵⁶ Náš výcvik. *Pes pro Tebe* (online).

Zároveň tento pes nesmí být rozmazlený, tudíž se nehodí ani k lidem, kteří jsou přehnaně úzkostní. Práce psa musí být kombinována se zábavou, aby si pes užil dětství. Pro líného člověka tedy předvýchova také není. Ani není často vhodný do rodin, kde jsou malé děti, jelikož malé děti kladou na rodiče stejně velké nároky, jako předvýchova vodícího psa. Štěně do předvýchovy se například hodí k lidem, kteří jsou důslední a berou předvýchovu vodícího psa spíše jako povinnost.

Často si psa do předvýchovy berou například studenti nebo také rodiny, kterým odrostly děti. Ne vždycky jsou ovšem děti překážkou. Někdy mohou navázat se psem krásný citový vztah, což může být výhodou v budoucím umístění. Jako obvykle je důležité situaci posoudit individuálně. Předvýchova má ovšem jednu důležitou podmínku, pěstoun musí bydlet v blízkosti města. Pes by se měl bez problémů naučit pohybovat se po městě, nastupovat do vlaku, autobusu, metra, tramvaje a v klidu se pohybovat v nákupním centru i na rušné ulici. Pes nesmí na zvuky reagovat, ani nesmí přehnaně štěkat. Je samozřejmostí, že pracuje za odměny. Pes zůstává v pěstounské rodině zhruba do jednoho roku věku. Rodině jsou hrazeny náklady za psa, veterinární ošetření, krmivo, pamlsky a vše potřebné pro kvalitní předvýchovu.⁵⁷

2.4.2 Výcvik servisních psů

Jelikož bakalářská práce má za cíl popsat a zhodnotit psa jako pomocníka člověka s postižením, bude metodika výcviku nastíněna pouze okrajově. Pes zvládá až padesát povelů, vyhýbání se překážkám, umí pána vyvést z nebezpečné situace. Překážky musí umět označit i v úrovni očí nevidomého. Vrcholem tohoto výcviku psa je dovednost nevykonat daný povel, když nevidomému hrozí ohrožení života, pes musí vyčkat, až majitel zjistí, že

---

⁵⁷ Náš výcvik. *Pes pro tebe* [online].

mu nebezpečí hrozí. Například zastavit se před dírou v silnici. Výcvik trvá zpravidla šest až osm měsíců. Alice: „*Docela zajímavý je příkaz vyved', to se dává třeba na chodníku, když je nějaká překážka jako zaparkovaný auto nebo nasypáný písek. Nebo i třeba nějaký výkop, tak ten pes vlastně tu překážku obejde a zůstane stát na tom samém chodníku za tou překážkou ve směru tý chůze jak původně byl, to je takový jako nejtěžší příkaz a je to výborný a v praxi jsem to použila několikrát a opravdu to ten pes umí, no. Nemá reagovat na hluk nemá reagovat na jiný psy a podobně, nemá žrát žrádlo z chodníku..*“

Alice: „*Je dobré aby se člověk naučil pohybovat sám a zvládal tu hůl, protože ten pes je jenom doplněk, on nezná žádné trasy, já ho naviguju slovně.*“

Pes rozeznává příkazy směrové a vyhledávací. Majitel psa by měl mít dobře zvládnutou prostorovou orientaci, je mozek týmu, naproti tomu pes je očima týmu a dohromady tvoří sehranou dvojici.

Lukáš: „*Za nejefektivnější považuji kvalitní výcvik psa. V závěru výcviku chodí cvičitel hodně často v klapkách bez zrakové kontroly, aby se pes připravil na chůzi s nevidomým člověkem. Protože instruktor, když na práci kouká a poveluje psa, tak dělá určité automatické pohyby. Ten pes si samozřejmě zvykne na ty pohyby a jakmile si ten instruktor nasadí klapky a jde bez zraku se psem, tak ty pohyby dělat přestane. Takže je nutné psa připravit na to, aby uměl vodit člověka úplně bez zrakové kontroly.*“

Signální pes jakožto pes pro osoby se sluchovým postižením se většinou cvičí bez použití hlasu, jelikož osoba se sluchovým postižením má často nesrozumitelné vyjadřování, pes poslouchá na posunky nebo tzv. klikr. To je zařízení, které vydá zvuk, když pes vykoná něco dobře, následně je odměněn. Také se používají vibrační obojky, sluchově postižená osoba tedy nemusí používat hlas, což je velká výhoda.

V České republice je zatím vycvičeno něco kolem 250 asistenčních psů a ročně jich díky problematickému financování přibude jen maximálně dvacet. Ve výcviku asistenčního a balančního psa jde stejně jako u předchozích typů o povahu. Základ jeho práce je podávání věcí. Balanční pes se ve výcviku zklidňuje, aby byl schopný přizpůsobit svoje tempo chůzi budoucího majitele. Asistenční výcvik je kombinován také s výcvikem canisterapeutickým, pro hendikepovaného je důležité zejména polohování, při kterém prohřívá svaly a relaxuje.

2.4.3 Předání psa, následná péče

V případě, že klient potřebuje psa, najde si nejprve organizaci, která psy cvičí, zástupci organizace si sjednají s budoucím klientem schůzku a představy o soužití se psem se uvedou na pravou míru. Společně vyberou nejvhodnějšího psa podle požadavků daného klienta i podle odhadu trenéra. Na psa se často čeká až rok. Klient má tedy několik měsíců na to, aby si své rozhodnutí dobře rozmyslel a případně včas odřekl. Pokud se klient rozhodne, na vodícího psa si zažádá o příspěvek na zvláštní pomůcku u místně příslušného úřadu práce. Organizace se informuje, zda nebyly s klientem v minulosti nějaké závažné problémy.

Žádost o pořízení vodícího a asistenčního psa schvaluje samotná organizace, výši finančního čerpání na psa také stanovuje organizace, stejně jako musí doložit všechny náklady za psa a jeho výcvik. Každá organizace sepisuje s žadatelem smlouvu, která zahrnuje práva a povinnosti majitele psa, povelovou techniku, majitel si také přebírá služební průkaz psa. Součástí smlouvy je i dodatek, že v případě zjištění špatného zacházení se psem či nedodržování stanovených postupů může být pes okamžitě odebrán. Každá organizace má pravidla pro získání psa v detailech rozdílná, v některých se uskutečňuje jen osobní pohovor a následné návštěvy v místě bydliště. U jiných

při vstupním pohovoru zasedá psycholog, fyzioterapeut, ředitel organizace a trenér psa a na základě kladných posudků všech zúčastněných má teprve klient nárok na psa. Vzhledem k tomu, že organizací je v České republice více, postupy jsou individuální. Na špatné zacházení se psem organizace přichází velmi záhy, většinou jsou s takovým klientem nějaké problémy od začátku kontaktu, organizace se snaží zjednat nápravu tím, že za klientem dochází a věnuje se secvičování se psem intenzivně a žádá nápravu věcí, které probíhaly špatně. V případě, že nic nepomáhá je pes odebrán a klient musí zaplatit náklady, které organizace do procesu vložila. V některých organizacích je pes po celou dobu činné služby majetkem organizace. V některých se po předání stává majetkem klienta, ovšem pro klienta je závazná smlouva, kterou podepsal. Součástí smluv je i dodatek, že pes nesmí být prodán ani darován a v případě, že pes nemůže již vykonávat činnou službu a jeho majitel se o něj nemůže starat, hledá se dobrovolník, u kterého by mohl v klidu dožít.

Proces předání psa se různí podle toho, jakou výcvikovou organizaci si člověk zvolil. U organizací, které mají výcvikový objekt a praktikují výchovu psa v kotcích, je většinou připojeno i ubytování pro klienty, kteří si při předávání psa projdou třídním kurzem, dozví se, co všechno obnáší péče o psa, o nějž se zároveň ve výcvikovém objektu starají. Pak následně přichází čas na to, aby se dvojice odebrala do klientova domova, kde nastane náročný půlrok secvičování se.

U menších organizací se trenér pohybuje tři dny v místě bydliště klienta a secvičují vše potřebné, následně majitel a jeho pes zůstanou spolu. Podpora v případě problémů se psem je od všech organizací poskytována po dobu soužití člověka a psa. Pod větší organizace, které se zabývají výcvikem psů pro hendikepované spadá většinou kynologické cvičiště, tam klienti mohou každý týden chodit se psem na tréninky. U menších organizací se buď tréninky

praktikují individuálně, nebo se jednou za měsíc klienti a jejich psi skupinově scházejí.

Dále mnoho organizací pořádá takzvané rekondiční pobyty, na kterých klienti se svými psy procvičují dovednosti svých psích pomocníků. Takový pobyt má mnoho terapeutických funkcí, člověk potká lidi, kteří mají podobné zájmy, potažmo i podobný hendikep, tím pádem na své omezení není sám, rozšíří své sociální vazby a vymění si užitečné zkušenosti. Většinou se koná mimo velké město v rekreačním areálu, účastníci mají šanci odpočinout si od každodenních starostí. Psi vlivem intenzivního tréninku obnoví a zdokonalí všechno to, co se naučili za dobu výcviku.

2.5 Doporučení pro pořízení asistenčního a vodícího psa

Nejprve si ukážeme, kdo má vlastně na asistenční zvíře nárok.

Žadatel musí splnit několik pravidel: musí projít neurologickým vyšetřením a dále musí dostat doporučení od lékaře, že psa skutečně potřebuje.

Je opět důležité mít způsobilost k péči o psa, v případě, že to v rámci kombinovaných vad není možné, může hlavní péči o psa vykonávat zákonný zástupce. Žadatel neužívá, ani nemá sklony ke zneužívání návykových látek, neprojevuje agresivitu vůči zvířatům.⁵⁸

Pro získání vodícího psa musí být žadatel nevidomý nebo slabozraký, ale zároveň je stanovena podmínka, aby byl jeho duševní stav zcela v pořádku. Žadatel o vodícího psa musí mít doporučení od lékaře, že je způsobilý využívat ho jako kompenzační pomůcku. Podmínkou jsou také alespoň základy prostorové orientace, žadatel musí mít prokazatelné schopnosti péče o psa a

---

⁵⁸ GALETOVÁ, Zdeňka. *Problematika asistenčních psů v ČR*, s. 30.

v době podání žádosti musí být starší patnácti let, v případě, že není plnoletý, žádost podepisuje zákonný zástupce.⁵⁹

2.6 Co může zabránit posláním servisního psa?

Je to například nemoc. Pes v jednom roce prochází zdravotnickými testy, tyto testy zahrnují vyšetření loktů, kyčlí, očního pozadí, krve a srdce, kterými když neprojde, tak nemůže být vodící ani asistenční, a to z toho důvodu, že práce klade velké nároky na kondici psa a jakákoliv nemoc by se při plném pracovním vyžití projevila daleko dříve.

V neposlední řadě je také neetické dávat klientovi nemocného psa. Pes prochází povahovými testy, které trvají zhruba jeden měsíc, je záměrně voděn do zátěžových prostředí, například prochází staveništěm, lesem, statkem, zkoumá se jeho reakce na vliv okolního prostředí. Další podstatnou překážkou v jeho užití je nedostatek sebevědomí u psa, bázlivý pes není vhodný pro kariéru servisního psa. Stejně tak není vhodný pes příliš temperamentní a ani pes, kterého práce nebaví. Psi, kteří mají sklony k agresí se rovněž vyřazují z výcviku. Sehnat povahově vyrovnané plemeno s chutí do práce bývá obtížné, a tak se obvykle na práci budoucího vodícího psa hodí jeden ze tří vybraných jedinců.⁶⁰

---

⁵⁹ Tamtéž, s. 31.

⁶⁰ Výcvik a příprava. *Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé a VODICÍ PES* [online].

3 Společenské aspekty využití psů při pomoci lidem s postižením

3.1 Nároky na člověka

S příchodem psa se člověku v mnohém změní život. V klientově životě nastane pravidelný režim. S příchodem nového psa se jeho nový majitel musí naučit povelovou techniku, pes si musí zvyknout na klientův hlas i zdravotní postižení, souhra nového týmu trvá víceméně jeden rok. Prakticky není problém pro kvalifikovaného cvičitele jakéhokoliv psa vycvičit, problém je tento výcvik udržet u nového majitele. Pokud jde pes například k někomu, kdo trpí mentálním hendikepem, musí být odpovědná alespoň jedna osoba, která psovi zajistí péči a důslednost v povelích, samozřejmě to závisí na stupni a druhu postižení, tento fakt nelze úplně zobecnit. To, že pes člověku pomáhá, člověka zároveň něco stojí, musí mu zajistit pravidelné venčení, musí s ním neustále procvičovat cviky, které se pes naučil, jinak cvik takzvaně vyhasíná, to znamená, že ho pes zapomene.

Pes musí mít zajištěné místo odpočinku, kde by neměl být nikým rušen a zároveň dostatek pohybu, aby si mohl po práci odpočinout. Což samozřejmě klade velké nároky na čas. Je to trochu podobné, jako když se do rodiny narodí dítě. Na jednu stranu se člověk většinou může rozloučit se závratnou kariérou, musí totiž vždycky myslet na potřeby svého psiho společníka. Samozřejmě ledacos se dá přizpůsobit ke spokojenosti obou, ale ne vždycky je to reálné. Na druhou stranu, člověk už se povětšinou s hendikepem narodí a tak je schopen odhadovat své reálné možnosti.

Dále musí člověk počítat s nenadálými finančními výdaji za psa, uvedme například veterinární úkony nebo rekondiční pobyty, na kterých se procvičují

dovednosti vodících a asistenčních psů. Majitel vodícího psa dostává měsíčně 800Kč od úřadu jako příspěvek na péči o vodícího psa. Majitelé asistenčních psů nárok na nic takového nemají, musí tedy počítat s vyššími finančními náklady. Pes, který pro člověka pracuje, si zaslouží kvalitní krmivo i péči. Vlastnictví a tedy stálá přítomnost psa také klade větší nároky na úklid domácnosti, pes často mění srst a je cítit svým charakteristickým způsobem, zaslouží si jistě čistý pelíšek a vždy dostupnou misku s vodou.

Sama mám psa balančního, v mnohém mi život ulehčil, obzvláště v oblasti rovnováhy a usnadnění pohybu. Za jeho přítomnost ve svém životě jsem velmi vděčná, ačkoliv si uvědomuji, že moje dobrodružná povaha a touha po cestování už asi nikdy nebude naplněna. Ačkoliv se snažím dodržovat všechny zásady, co se důslednosti k vychovanému psu týká, praxe je mnohem těžší, než jsem si dovedla představit. Například v aule plné lidí a na přednášce nemohu na psa důrazně křiknout, aby splnil povel, který jsem mu zadala a on toho samozřejmě rád zneužije.

Zvláště začátky byly těžké, pes zneužíval mého pohybového hendikepu při povelu „volno“ a velice rád utekl neznámo kam. Každodenním tréninkem se situace postupně zlepšovala. Není samozřejmostí, že předaný vycvičený pes bude automaticky a bez chyb vykonávat zadané povely. Psa je nutno dále trénovat a upevňovat v něm návyky, výcvik a poslušnost. Je zde nutná především důslednost majitele zvířete. Při každodenní práci se automaticky upevňuje souhra mezi člověkem a psem, vzniklá na základě důvěry a trpělivosti. Myslet si, že pes vyřeší všechny problémy hendikepovaného je zavádějící. Vlastnit psa znamená také mnoho povinností a zodpovědnosti. Na druhou stranu, pokud je člověk schopen přistoupit k vlastnictví psa zodpovědně a s láskou, pes mu to v mnohém oplatí. Ne nadarmo se totiž říká, že pes je nejlepší přítel člověka. Nemiluje nás pro náš úspěch, krásu a výkon. Miluje nás prostě jenom proto, že jsme.

3.2 Přínosy psa pro člověka

Pořídí-li si hendikepovaný člověk psa, zasahuje to do oblasti primární i sekundární prevence. Podle Galajdové je primární prevence podporou a rozkvetem přijatelného životního stylu a zdraví. Zatímco sekundární prevence se zabývá léčbou konkrétních onemocnění a také předcházení problémů, léčba v tomto případě může působit na bázi vztahu pes – člověk, tento vztah nutí člověka k pohybu, hendikepovaný se cítí bezpečněji, pes působí jako fyzický a psychický ochranný činitel.⁶¹ Pes také dopomůže k předcházení problémů s obezitou a vzniku kardiovaskulárních onemocnění, během hlazení psa prokazatelně dle výzkumných studií klesá tlak, pes je tedy dobrým prostředkem k předcházení tělesného stresu.⁶²

„Jelikož je pro člověka mnohem snadnější přijímat lásku od psa než od člověka, působí pes také jako výborný sociální katalyzátor v terapii.“⁶³

Dle Galajdové mají psi také schopnost empatie, vycítí lidské emoce, proto mají lidé často oprávněný pocit, že jim zvířata tak dobře rozumějí, pes také působí jako tichý společník v těžkých chvílích, což je nezanedbatelný přínos na psychickou pohodu člověka.⁶⁴

3.2.1 Sociální opora

Pes přináší člověku pocit spokojenosti a pohody, sebehodnocení se vyrovná, najednou je třeba o někoho se starat, problém, který dotyčná osoba řeší, přestává být těžištěm jejího světa. Pes přináší uvolnění a relaxaci a

---

⁶¹ GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*, s. 64.

⁶² Tamtéž, s. 65.

⁶³ Tamtéž, s. 75.

⁶⁴ GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*, s. 66.

rozšiřuje člověku okruh zájmů, v dnešním hektickém světě přináší pes pocit jistoty a zklidnění. Pes nutí člověka být vědomým a pozorným a prostřednictvím bezpodmínečné lásky, kterou od psa dostává, se učí mít rád sám sebe.⁶⁵

Alice: *„Je důležitý mít na ulici kamaráda, nebejt tam sama, protože člověk bez očí se bojí, převládá tam ten stres z toho co se kolem děje. Jsem tady sama opuštěná, převládají nepříjemné pocity, když má člověk vedle sebe kamaráda, cítí se líp, jako větší frajer.“*

3.2.2 Rozvoj sociálních dovedností

Zlepšení komunikace s lidmi vlivem spontánních mezilidských kontaktů, zmírnění agresivních a impulsivních projevů, snížení pocitu úzkosti a stresu, zvýšení morálky, zodpovědné jednání. Je to dobré i opačně, třídni kolektiv si uvědomuje, že jsou mezi námi lidé hendikepovaní a při správném vedení ze strany třídni učitelky dochází k rozvoji empatie u žáků a pozitivním postojům k rozdílnostem a sociálnímu citění.⁶⁶

Petr: *„Jsem samostatnější, mám nějakou odpovědnost a více komunikuji s lidma.“*

3.2.3 Rozvoj vztahu k přírodě a zvířatům

Nutnost o někoho se starat sníží pocity egocentrismu, což se hodí pro budoucí život. Rozvoj vztahu k zvířatům a přírodě. Empatie.⁶⁷ Katka *„Pomáhá mi i svou empatickou povahou a přítomností.“*

---

⁶⁵ VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 78.

⁶⁶ Tamtéž, s. 79.

⁶⁷ VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*, s. 79.

3.3 Legislativa

O možnostech pohybu vodícího psa na veřejnosti, v dopravních prostředcích hromadné dopravy i přístupu do veřejných prostor, zdravotnických zařízení, škol, úřadů, hotelů i restaurací a obchodů pojednává doporučení Ombudsmana pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor jedná se ovšem pouze o doporučení.

O právech a povinnostech zúčastněných stran pojednává vyhláška 347/2002 odstavec 5., pojednává o hygienických požadavcích v prodejnách potravin, odstavec 5 hovoří o pohybu vodícího psa v prodejnách.

O zákazu týrání zvířat a nepřiměřeném zacházení s nimi pojednává zákon na ochranu zvířat a proti týrání 162/1993 sbírky, ač se často v této práci vyjadřují o psu jako o kompenzační pomůcce, je důležité vědět to, co tento zákon mimo jiné zdůrazňuje a to je, že zvíře není věc, ale živý tvor. Majitel psa je povinen zajistit mu přiměřený komfort a bezpečí. O dovednostech vodícího psa pojednává příloha číslo 2 k vyhlášce č.388/2011 sbírky. Vodící pes se může pohybovat dle zákona prakticky všude, kromě bazénů a saun.

Od 1.1.2014 je upravený Občanský zákoník, kde je uvedeno, že se uděluje nájemcům právo chovat v bytě zvíře, a to i bez souhlasu pronajímatele. Pronajímatel bytu může takový chov zakázat pouze tehdy, pokud by chov působil pronajímateli nebo ostatním obyvatelům domu obtíže, nepřiměřené poměrům v domě.

Dle vyhlášky 565/1990 Sb., o místních poplatcích – jsou osoby nevidomé nebo těžce zdravotně postižené osvobozeny od poplatků za asistenční zvířata, která mají speciální výcvik.

Podle vyhlášky 175/2000 pro drážní a silniční dopravu osoba, která je držitelem/kou průkazu ZTP/P a má speciálně vycvičeného psa je osvobozena od cestovného a jízdného.

3.3.1 Návrh legislativy

Ačkoliv se situace oproti minulosti výrazně zlepšila, stále jsou v této problematice velké nedostatky, způsobené zejména tím, že nejsou systémově ukotvené. Nejsou stanovené zákonem.⁶⁸

V první řadě je důležité sjednotit problematiku vodících a asistenčních psů na stejnou úroveň.

V současné době například již vodící pes, asistenční či jinak vycvičený pes, který se spolupodílí na pomoci zdravotně postiženému nemusí nosit náhubek, což je oproti minulosti výhoda. Stejně jako čerpání příspěvku na krmivo, který od roku 1990 činí u vodících psů 800,- Kč, vysoká nezaměstnanost osob s hendikepem a téměř 25 let devalvace hodnoty koruny představuje při nákupu kvalitního krmiva finanční zátěž, navíc krmivo podléhá 5% DPH, proto by si tato částka zasloužila přehodnotit a každoročně valorizovat.

Za další problém považuji nedostatečné posouzení kvalifikace cvičitelů, toto povolání patří mezi živnosti volné tzn. živnostenské oprávnění na toto povolání si může udělat v podstatě kdokoliv, což je v případě odborného výcviku vodících, asistenčních a jiných pomáhajících psů nebezpečné. Neexistují kvalifikační zkoušky pro trenéry, legislativa toto neupravuje.

---

⁶⁸ HEJHALOVÁ, Ivana. Výcvik vodících psů v organizaci.

Zároveň se zde pohybujeme na pomezí sociální služby, cvičitel by se měl orientovat v problematice jednotlivých zdravotních postižení a znát správné způsoby komunikace s hendikepovaným, tudíž by zpřísnění kvalifikace cvičitelů těchto psů podpořené léty praxe v oboru, v kombinaci výcviku pracovníka v sociálních službách celé věci jen pomohlo.

Hana: *„Při vši snaze o zpřísnění pravidel pro dodavatele vodících a asistenčních psů neexistuje žádná minimální kvalifikace, vzdělání pro cvičitele těchto psů. V sociálních službách obecně se velmi zpřísnila pravidla na kvalifikaci pracovníků, není tomu tak v tomto oboru. Nedostatečná znalost problematiky života lidí se zdravotním postižením a nedostatečné znalosti v sociální práci bohužel cvičitele vodících i asistenčních psů doprovází a přináší problémy samotným klientům. Velmi často dodavatelé vycvičených psů svalují svou nedostatečnou práci, neznalost nebo špatný výběr psa na své klienty, viní je ze špatného zacházení se psem nebo z neschopnosti psa zvládnout. Vyšší nároky na vzdělání v této oblasti by zvýšily profesionalitu cvičitelů a ulevilo by se hlavně klientům.“*

Dále je v zákoně třeba ošetřit případnou ztrátu, úmrtí, či zcizení psa. Doba opotřebení kompenzační pomůcky (myšleno zvířete) trvá pět let, pokud tedy dojde k některé ze smutných, výše zmíněných eventualit, bylo by dobré mít tyto situace a jejich možná řešení ošetřena v zákoně.⁶⁹ Stejně jako případné týrání a špatné zacházení se psem, tyto případy jsou sice ojedinělé, nicméně už se staly a je třeba jasně vymezit, co v takových situacích dělat.

Václav Krása, předseda národní rady pro zdravotně postižené doporučuje : Je důležité také tuto problematiku sjednotit v rámci předpisů Ministerstva školství mládeže a tělovýchovy, jelikož se často stává, že

---

⁶⁹ GALETOVÁ, Zdeňka. *Problematika asistenčních psů v ČR*, s. 36.

ubytovací zařízení a školy si často nárokují pravidla v souvislosti s bydlením spolu s asistenčním psem, což vzhledem k tomu, že hendikepovaný pes k životu nutně potřebuje může být diskvalifikující.⁷⁰

Tonda: „Negativa? No negativ moc nebylo, šlo o to, že jsem měl nejdřív nějaké potíže s bydlením, jelikož jsem nebyl ještě dospělý, tak tam to bylo velice složité, protože si to vzali nějaký lidi do rukou tak to nebylo úplně ideální, já jsem byl tenkrát na internátě, kde se to setkal s takovým velkým nepochopením, který mělo mnoho důvodů, ale to nechci rozebírat, protože to nejsou moc hezký vzpomínky.“

Dále je třeba v zákonně zohlednit práva a povinnosti držitelů asistenčních, vodících a jiných služebních psů, organizace, které se zabývají výcvikem těchto psů bojují o přízeň veřejnosti zejména tím, že mají dobré jméno a odvádí profesionální práci⁷¹. Je dobré chránit se před případným nezodpovědným zacházením se servisním psem ze strany klientů.

Česká republika se v legislativě může inspirovat Slovenskou republikou, kde se příspěvek poskytuje na asistenčního, vodícího a signálního psa na základě splněných kritérií uvedených v zákoně jednotně.

---

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ HEJHALOVÁ, Ivana. Výcvik vodících psů v organizaci, s. 574.

3.4 Politika státu v ČR a některých dalších zemích

3.4.1 Finanční problematika

Cena výcviku vodícího psa včetně pořízení, veterinární péče, krmení a dalších nezbytných nákladů se v současné době pohybuje okolo 200 000 až 250 000 korun. I když se na první pohled jeví tato částka jako závratná, je za ní spousta každodenní dvouleté mravenčí práce. Do nákladů za vodícího psa se započítává koupě psa, krmení psa, veterinární ošetření, pomůcky pro výcvik, vybavení při předání psa, vybavení pro ustájení a péči o psa, cesty za klientem, přenocování v místě bydliště klienta, telefonická a emailová komunikace s klientem, ekonomické služby, cestovní náklady, odměna trenérovi a další.

Žadatel si musí zažádat na místě příslušného úřadu práce na odboru sociálních věcí. Odbor proplatí až 90% z celkové částky. V situaci, kdy žadatel není schopen doplatit celou částku, může zažádat o přezkoumání příjmů a v situaci, kdy úřad zjistí, že žadatel není schopen celou částku doplatit, může úřad proplatit částku celou, to se ovšem nestává často. Žadatel musí být majitel průkazu ZTP/P. Ve většině organizací musí být budoucí vlastník psa starší osmnácti let, pokud k vlastnictví psa nedá souhlas rodič nebo zákonný zástupce. Dle zákona má nárok na vodícího psa osoba, která je starší patnácti let a vycvičit psa může pouze subjekt, který buď zažádal o členství, nebo je členem mezinárodní federace vodících psů, to vše je psáno v zákoně 329/2011sb.

První problém, na který lze poukázat je, že vodícího psa si nemůže dovolit každý, i když by na něj nárok měl. Ušetřit dvacet tisíc s tak nízkými příjmy, které hendikepovaní lidé často mají, není pro spousta z nich reálné. A navíc, po pořízení asistenčního či vodícího psa za něj majitel také platí nemalé částky, tím pádem je určitě dobře, když nějaký finanční základ má.

Není to stoprocentní a je trochu smutné, že dvacet tisíc zabránil zlepšení života někomu, kdo by si takovou pomoc a podporu opravdu zasloužil.

Asistenční pes rovněž stojí okolo 200 až 250 tisíc korun, ovšem narozdíl od vodícího psa není hrazen státem, a tak jsou organizace cvičící asistenční psy odkázány na dotace, podporu nadací, dobrovolné dary, sbírkové předměty, granty, dárcovské SMS a příspěvky od lidí, kteří mají srdce na pravém místě. Takový způsob financování je ovšem pro chod organizace velmi stresující.

3.4.2 Státní politika financování servisních psů v Rakousku

Na základě emailové korespondence s mojí sestřenicí, která trvale žije v Rakousku byla o proplácení vodících, asistenčních a signálních psů zjištěna následující fakta:

V Rakousku činí pořizovací náklady na vodícího a asistenčního psa činí 30 000 až 32 000 Euro. Měsíční náklady na výcvik činí 40 až 80 Euro (2000 až 2500Kč)

Při nákupu vodícího či asistenčního psa je možnost následujících státních příspěvků:

Výdělečně činné osoby mají nárok na příspěvek ve výši 20 000Eur od spolkového sociálního úřadu („Bundensozialamt“), dále mohou zažádat o příspěvky mezi 1000 až 10 000 Eur. Z jiných zdrojů podle toho, v jaké z devíti spolkových zemí Rakouska bydlí.

Důchodci a žáci mají nárok na příspěvek ve výši 4000 Eur od podpůrného fondu (Unterstützungsfonds), dále lze zažádat o příspěvky mezi 1000 až 10 000 Euro z jiných zdrojů podle místa pobytu). V případě nezaměstnanosti (pod tuto skupinu rovněž spadají studenti) lze podporu získat pomocí privátních dárců.

Vzhledem k výši reálných průměrných mezd v Rakousku cca 50 000 Kč měsíčně se situace s Českou republikou nedá srovnávat. Zajímavé je, že studenti nárok na příspěvky nemají.

3.4.3 Státní politika financování vodících psů v USA

Podle studie z USA, publikované v roce 2008 vyplývá, že v USA není poskytována žádná státní dotace na financování vodících psů, podporu lze získat pouze formou charitativních a dobrovolných příspěvků.

V započatých osmi letech reálného produktivního věku psa, při jeho vysoké pořizovací ceně cca 900 000 Kč dochází v průběhu jeho výkonu k úspoře 480 000Kč. Je to způsobeno ušetřením za osobní asistenci a ústavní péči. Z toho vyplývá, že pes v dlouhodobém horizontu osmi let přináší značnou finanční úsporu pro všechny.⁷²

3.5 Podpora veřejnosti

3.5.1 Mýty o asistenčních a vodících jiných servisních psech

V souvislosti se psem jako pomocníkem člověka s postižením vznikají u široké veřejnosti časté mýty a předsudky, které komplikují a zatěžují práci asistenčních zvířat i život jejich majitelů. Zde se zmíníme o těch nejčastějších.

Pes v postroji je chudák, musí celý den pracovat – toto není pravda, jelikož osoby, které psa potkají na ulici, vidí jenom pracovní část jeho dne. Pes je normálně venčen i bez postroje aby se proběhl, vyvenčil a pohrál si, ale když

---

⁷² WIRTH, Kathleen E. a David B. REIN. The Economic Costs and Benefits of Dog Guides for the Blind, s. 49.

pracuje – vodí svého pána a pomáhá mu, označen být musí. Postroj mu nevadí, nikde jej netlačí a pracovat je zvyklý.

Má smutný život, nemůže si hrát s jinými psy – je skutečně pravda, že vodící pes by si neměl s jinými psy hrát, jelikož na ně pak reaguje a dělá při vodění svého pána chyby. Proto záleží vždy na nevidomém či jinak hendikepovaném majiteli psa, zda ke hře svolí. Jeho rozhodnutí by měl každý respektovat. Pes je šťastnější, když má jasně vymezené místo ve smečce a pro svého pána pracuje rád. S jinými psy si hrát nepotřebuje, pokud mu jeho pán poskytne dostatek podnětů a námětů ke hře.

Pes úplně nahradí svému pánovi oči a pozná barvy na semaforu – pes ne vždy zná celou trasu, po které chodí. Zná jen povely, kterými ho člověk naviguje, příkazy směrové a vyhledávací. Proto je velmi důležité, aby měl nevidomý dobře zvládnutou prostorovou orientaci a tím pádem udával správně směr cesty. Pes není schopen správně rozeznat barvy, přesně se neví, které je schopen rozeznat. Neumí ani dobře a ostře vidět do dálky, nerozezná rychlost a vzdálenost projíždějícího automobilu. Proto nemůže rozhodnout o bezpečném vstupu do vozovky. Z toho důvodu potřebuje osoba se zrakovým postižením pomoc okolí, nebo zvukovou signalizaci semaforu.

Pes má smutný výraz – opět se jedná o lidskou domněnku, pes se pouze soustředí na práci, zejména vodící pes je naučen obcházet překážky, bere tedy člověka, který jde po ulici, jako pohyblivou překážku. Nelze se tedy divit, že nereaguje na klasické projevy lidského chování.⁷³

---

⁷³ JASENOVCOVÁ. Vodící psi nejsou nadpsi, s. 24.

3.5.2 Informovanost a osvěta

Doporučení pro oblast financování zní, zvýšit občanskou angažovanost, což v překladu znamená, nebudme lhostejní ke svému okolí, je třeba šířit myšlenku, že pomáhat je normální, že každý může ve společnosti něco změnit, tento můj názor rozhodně nepramení z mesiášského komplexu, myslím, že jde o malé věci, co se týče výchovy servisních psů, mohou si dobrovolníci vzít například štěně do předvýchovy, nebo poslat čas od času dárcovskou sms nebo se zapojit dobrovolně v rámci chodu nějaké organizace, možností je rozhodně mnoho, můj názor, že člověk může dávat druhým, jen když má sám dost, je, domnívám se, rozhodně pravdivý, ale jsou cesty jak pomoci, i když jen trochu, tak přesto pomoci.

Osvěta je zvyšování povědomí veřejnosti o daném tématu. V tomto případě o problematice vodících, asistenčních a signálních psů. Obsah článků o vodících asistenčních a signálních psech jsem čerpala na základě internetu a také jsem navštívila Národní knihovnu a nechala si vypracovat rešerši na jejichž základě jsem články analyzovala, rešerše byla provedena za posledních patnáct let, překvapivě jsem ovšem zjistila, že obsahy článků z internetu se za poslední dva roky příliš neliší od vypracované rešerše.

Organizace šíří osvětu nejvíce v té městské části či regionu, ve kterém působí, například Pestrá společnost hojně publikuje do listů Prahy 14, kde sídlí, stejně tak organizace Pomocné tlapy publikuje do Plzeňského deníku. Články o tom jak a proč jednotliví psi pomáhají se objevují v regionálních denících, často v konkrétních lokalitách, kde je potřeba psa zafinancovat. Jako příklad uvedeme (Chebský deník, Rokycanský deník, Klatovský deník, Karlovarský deník a mnohé další)

V hlavním televizním zpravodajství se o asistenčních psech mluvilo za uplynulé dva roky pouze jednou a to na Čt 1 a pořad „Chcete mě“ též odvysílal

reportáž o předvýchově asistenčních psů.. Velmi přístupná k vysílání zpráv o pomáhajících psech je Tv Barrandov, za poslední dva roky odvysílala pět reportáží. Rádio, které nejčastěji vysílá pořady o pomáhajících psech je Český rozhlas a Český rozhlas Regina. Radia, která byla též přístupná k vysílání pořadů o pomáhajících psech, i když v menší míře, byla Radio Blaník, Radio Impuls a Radio Bonton.

Organizace, které se zabývají výcvikem těchto psů, využívají k šíření osvěty a sebe prezentace pomáhající internetové portály Helpnet, Budu pomáhat, Žiju s handicapem, Vozíčkař a časopis Můžeš a také servery a časopisy, které se zabývají problematikou chovu domácích zvířat, jako Haf a Mňau, či Mazlíčkoviny, časopis Pes přítel člověka a Svět psů.

Též bulvární deníky a servery publikují o této problematice zejména portál Super.cz VIP zprávy, noviny Šíp, Aha, obsah reportáží se týká zejména toho, jak slavná osobnost podpořila výcvik pomocného psa, či navštívila nějaký benefiční koncert pro tyto psy. Blesk TV odvysílal jednu reportáž o signálním psu v hlavním vysílacím čase. Nově začala jedna společnost využívat internetové televize Stream.

Co se týká zaměření článků a pořadů šlo zejména o to, jak konkrétní pes pomáhá spolu s žádostí o finanční podporu, pozvánky na charitativní koncerty a dny otevřených dveří jednotlivých organizací. Chyběly ovšem články na téma, jak se má veřejnost ke psům chovat, což je domnívám se, jedno z témat klíčových. Za poslední dva roky vyšel pouze jeden v časopise Svět psů.

V periodiku „sociální práce“ nevyšel na toto téma článek ani jeden a to je překvapující vzhledem k tomu, že dvě organizace, které cvičí pomocné psy, jsou registrované jako sociální služba. Zde by si toto téma jistě zasloužilo pozornost. Rovněž odborné články na toto téma chybí, z období uplynulých

patnácti let jsem dohledala pouze tři články a to v sociologickém časopise „Slon“ článek o výcviku vodících psů v organizaci, v odborném časopise „Sociální služby“ se rozebíralo rovné zacházení mezi vodícími a asistenčními psy a rovněž časopis „Právní forum“ rozebíral legislativní problematiku vodících a asistenčních psů. Jelikož se toto téma úzce dotýká pomáhajících profesí, je škoda, že se více v odborných časopisech nerozebírá, asistenční zvíře, jako součást terapie či sociální rehabilitace. Je to téma, na které by se dalo podívat z mnoha úhlů pohledu.

V současné době též koluje petice za rovný přístup vodících a asistenčních psů z hlediska legislativy i financování.

V polostrukturovaných rozhovorech se téměř opakovaně u všech dotazovaných ozývá stejná odpověď, veřejnost neví, jak se ke psům v pracovním postroji chovat, jsme „pejskařský“ národ a ve většině případů se domníváme, že pes je mazlíček, kterého je normální si hladit, mlaskat na něj, volat na něj či ho krmit, to ovšem neplatí u psů ve služebním postroji, popíšeme zde tedy pravidla, jak se správně ke psům chovat. Takže: Nikdy psa nevyrušujeme při práci a to žádným způsobem. Nedotýkáme se ho, neoslovujeme ho, nekrmíme, nevoláme ho k sobě a pokud chceme pomoci jeho pánovi, vždy oslovíme pána, nikoli psa a když už tedy pomáháme, se psem nemanipulujeme. Pokud máme svého psa, tak vždy na vodítku a bez jakéhokoli kontaktu se psem servisním, při nástupu do vozidel MHD a i uvnitř dáváme vždy postiženému se psem přednost. Přes veškerou snahu a pokusy o medializaci je ale informovanost široké veřejnosti zatím nedostačující a spousta klientů se setkala na tomto poli s někdy až nepochopitelným

přístupem.⁷⁴ Je velice důležité i z hlediska bezpečnosti nevidomého a dobré práce jeho psa, aby veřejnost tato pravidla respektovala.

Alice: „*Osvěta mezi lidmi je úplně minimální, takže není prakticky nějaký den, kdy by na nás neskákal nějaký pes nebo nás neobtěžoval, což je pro mě osobně teda strašně stresující, jde o to, že ty lidi to myslí dobře a celkem jsou přesvědčený o tom, že neškodí, ale jenom tím, že prostě začnou na toho psa mluvit nebo ho nějakým způsobem rozhodí, tak ho rozhodí tak, že on v tu chvíli není použitelný a pro mě je ten stres asi v tom, že já najednou dostanu strach, že vlastně pak tu situaci nezvládnu, která přijde, jo, takže z toho mám docela trauma.*“

---

⁷⁴ Desatero při kontaktu s nevidomým člověkem, kterého vede pes. *Středisko výcviku vodících psů SONS ČR* [online].

4 Rozhovory a kazuistiky – vyhodnocení

Cílem práce bylo popsat a zhodnotit psa jako pomocníka člověka s hendikepem a poukázat na některé hlavní problémy v této oblasti.

Pes slouží jako pomocník, který zmírňuje dopady lidského postižení.

Jako ilustraci předcházejících myšlenek jsem provedla anketu formou deseti rozhovorů s majiteli vodících a asistenčních psů a cvičiteli psů a předložila dvě kazuistiky, jejichž celé znění je v přílohách práce.

Období realizace ankety:

Od března 2014 opětovné navázání kontaktů s respondenty, polovinu tvořili moji přátelé a polovinu cvičitelé z oslovených organizací.

Duben 2014 – uskutečnění rozhovoru a dopracování otázek

Říjen 2014 – zpracování rozhovorů

Metody a techniky:

Jako hlavní techniku jsem zvolila dva koncepty polostrukturovaných rozhovorů. První okruh otázek byl kladen držitelům psů, druhým jsem oslovila trenéry těchto psů. Vzhledem k povaze hendikepu mého pohybového ústrojí vznikla naprostá většina rozhovorů na různých místech Prahy během osobního setkání, ale u respondentů mimo můj dosah proběhly písemně nebo přes skype. Materiály pro kazuistiky jsem získávala na základě kontaktů z rekondičních pobytů.

Soubor ankety:

Pro realizaci rozhovoru jsem zkontaktovala osoby, které využívají v každodenním životě službu a pomoc speciálně vycvičených psů. Respondenti používali psy vycvičené u organizací Helpes, Pes pomůže, Pestrá společnost,

Pes pro Tebe, Středisko výcviku vodících psů Jinonice. Respondenti byli znevýhodněni škálou různých hendikepů, tři osoby měly praktickou nevidomost, další respondent byl zcela nevidomý, jeden respondent ochrnutý po úraze, dva respondenti dostali do vínku odlišné formy dětské mozkové obrny, jedna respondentka se stará o syna s Westovým syndromem. Trenéři a převychovatelé zastupovali organizace Pes pro Tebe a Středisko výcviku vodících psů pro nevidomé v Jinonicích organizace Mathilda. Respondenti z řad majitelů pomocných psů měli všichni vlastního psa, jeden pes byl ovšem v době rozhovoru již v důchodu a nevykonával činnou službu. Jednalo se o čtyři labradorské retrívry, dva zlaté retrívry, jednoho flat coated retrívra. Dotazovaní byli ve věku od 23 let do 60 let.

Interpretace výsledků ankety:

Rozhovory měly předem jasně stanovenou strukturu. Během realizace se však mírně lišily, a to zejména s lidmi, kteří byli ochotní se více rozhovořit. Někteří respondenti nechtěli, nebo nevěděli, jak na určité otázky přesně odpovědět.

Seznam otázek I.:

1. Jaký je Váš hendikep, a jak se ve Vašem životě projevuje?
2. Jde o postižení vrozené nebo získané (před jakou dobou)?
3. Jaká omezení Vám postižení přináší (co nejpodrobněji)?
4. Vnímáte svůj hendikep v něčem také pozitivně?
5. Proč jste si pořídila psa jako pomocníka?
6. Jak jste se dozvěděla o možnosti pořít si psa?
7. Jaké pozitivní a negativní změny nastaly ve vašem životě od té chvíle?

8. V čem Vám pes nejvíce pomáhá (konkrétně)?
9. Jaké problémy a omezení Vám přináší?
10. Jaké jsou na tuto skutečnost reakce Vašeho okolí?
11. Měl/a/ byste nějaká doporučení nebo požadavky pro společnost a pro organizace, které psy připravují?

Seznam otázek II.:

1. V čem je podle Vás hlavní přínos psů pro lidi s postižením?
2. Co považujete za nejdůležitější pro to, aby pomoc psů byla co nejefektivnější?
3. Jaké jsou v této oblasti hlavní problémy?
4. Proč a jak jste se stal/a trenérem psů pro hendikepované?
5. Jak probíhá výcvik a na co je důležité u psa klást důraz?
6. Jaká psí plemena jsou k výcviku vhodná?
7. S jakými reakcemi se setkáváte u klientů (hendikepovaných) a u veřejnosti a co by měla veřejnost vědět, například jak se ke psům chovat?

Seznam respondentů:

Majitelé vodících psů: Alice, Petr, Tonda

Majitelé asistenčních psů: Franta, Marek, Katka

Cvičitelé: Hana, Lukáš, Martina

Předvychovatelka: Tereza

Hledala jsem odpovědi a názory na následující témata:

Asistenční zvíře znamená usnadnění přístupu hendikepovaných do většinové společnosti.

Můj předpoklad a moje vlastní zkušenost se potvrdily. Pes bourá bariéry mezi lidmi s tělesným postižením a většinovou společností. Pes donutí člověka k pohybu a komunikace s lidmi většinou přichází ruku v ruce, jelikož jsme národ pejskařů a hendikepovaní to mají o to jednodušší. Pes umožní hendikepovanému snadněji vyjít do ulic a navázat kontakt s ostatními lidmi, donutí ho denně se dostat z bytu ven. Vzhledem k povinnostem, které se váží k péči o psa se zvýší samostatnost lidí s postižením. Snadněji díky svým čtyřnohým pomocníkům a ochráncům navazují komunikaci s okolím, což je výhodou hlavně u introvertních lidí, kteří mají před ostatními ostych. Jestli však klient s asistenčním psem dostane snadněji pracovní příležitost, je sporné. Zde záleží spíše na podmínkách organizace a vůli přijímajících pracovníků.

Alice:“ Říkala jsem si ano, pořídím si psa a začala jsem dělat tu keramiku, abych prostě vypadla z toho bytu,měla nějaký cíl, nějaké povinnosti, aby to nebylo jenom o uklízení, vaření, žehlení a tak dále. Určitě to pro mě byla taková hodně velká psychická podpora.“

Petr:“ Psa jsem si pořídil, protože mi přinesl nějakou tu pohodu do života. Vytáhne mě ven protože ho samozřejmě budu muset venčit.“

„Zvýšila se mi samostatnost, věci mi umí okamžitě podat, když jsem venku, nebo v krámu víc komunikuji s lidmi, protože samozřejmě každý přijde a:Jé to je hezký pejsek a jak se jmenuje a tak podobně.“

Tonda: A druhá věc je, že jsem se seznámil se spoustou dalších pejskařů se spoustou lidí, kteří měli asistenční a vodící psy,nebo mají, jezdili jsme na závody, jezdili jsme na rekondice a pro mě jsou to rozhodně hezký zážitky.

„Pozitivní, určitě mnohem větší sociální vazby, mnohem větší bezpečí při chůzi, mnohem větší jistota.“

„Fungovalo to tak trochu i na balení holek, bez ní už to není ono, ale to jsme zašli jinam, takže, vodící pes.“

Asistenční zvíře je pro člověka s hendikepem zátěž.

Tento předpoklad se nepotvrdil, a to i přes to, že ne vždy se vlastnictví psa obejde bez problémů. Dva respondenti sice zmínili, že jim vadí, když se psem musí ven. Jedna respondentka též zmínila zátěž při venčení psů v souvislosti se zrakovou nedostatečností, jelikož venčit psa je pro člověka s hendikepem značně unavující. Spíše respondenti uváděli nepochopení ze strany veřejnosti, která má pocit, že pes je týrán, nebo o konflikty s nezvládnutými psy, kteří otravují asistenční zvíře při práci. Stejně jako lidé, kteří mají pocit, že bez dovolení si hladit psa je normální. Jeden respondent se setkal s nepochopením na internátě, kde psa nechtěli. Drtivá většina respondentů ovšem uvedla, že negativa nezažívají, psa si pořídili a vědí, že kromě radosti jsou se zvířetem spojené i povinnosti, tyto vzali za své, a jsou šťastní, že asistenční zvíře mají. Je pro ně oporou nejen fyzickou, ale i emocionální. Jsou si vědomi, že mohou nastat komplikace, neboť okolí se ke zvířeti může někdy zachovat nevyzpytatelně. Většina veřejnosti není totiž zcela poučena, jak má na tyto zvířata reagovat a jak se k nim má chovat.

Alice: „Vadí mi samozřejmě, že musím s tím psem chodit ven a musím s ním chodit já. Ze začátku to není dobrý kvůli tomu, že si musíš na psa zvyknout, aby tam mezi námi vznikl nějaký vztah ,taky se říká, že ta rodina do toho moc nemá zasahovat ,moje rodina si velmi rychle zvykla na to, že venčit nemusí, takže i kdybych to někdy potřebovala, tak to nikdo nedělá ,takže

opravdu to někdy je pro mě náročný, takže přinutit se vstát a jít, většinou se žádnému člověku nechce s tím psem ven, ale tím, že my nevidíme, tak se nám nechce o to víc, chození ven je pro mě stres, Pro mě jít ven znamená vždycky povinnost a práce, není to relaxace i když ho musím jít vyvenčit jen tady v parku před dům, tak to není relaxace, protože musím myslet na to kudy jdu, kam jdu, abych se dostala a uměla vrátit domů a tak podobně, takže vždycky musím myslet na to kudy jdu, abych se uměla vrátit, není to relaxace je to povinnost a někdy je to únavné.“

Petr *„Negativní je, když je opravdu hnusný počasí a já s ní musím ven.“*

František: *„Negativa. Asi žádná, je to takový miláček.“*

Marek: *„Já bych to vůbec nenazýval problémy a omezení nenazýval problémy a omezení, když si pořizují psa jdu do toho s tím, že psa musím venčit i když mi není dobře, musím ho krmit, musím mu zaručit potřebnou veterinární péči. Nedělám to jen pro psa, ale i pro sebe, protože čím lépe se o něj budu starat, tím déle mi on bude nablízku.“*

Katka: *„Negativa. Žádná, je všude s námi.“*

Asistenční zvíře přináší do života člověka s hendikepem větší samostatnost a pocit bezpečí.

Tento názor se potvrdil. S příchodem psa se opravdu rozvine odpovědnost hendikepovaného a ten se díky svému pomocníku stává sebevědomější. To potvrdili i cvičitelé těchto psů a předvychovatelka. Pociť bezpečí, který pes zprostředkovává při doprovodu na ulici je zejména pro osoby nevidomé a neslyšící velmi důležitý. Zejména proto, že vzhledem k omezenému příjmu informací zažívají stres a chaos, mají jen málo možností,

jak zjistit, co se kolem nich děje. To je také důvodem jejich zvýšené zranitelnosti.

Hana: *„Jsem schopna mluvit hlavně o psech vodících, kteří přinášejí svým majitelům velkou míru samostatnosti a nezávislosti na svém okolí. Putování po trasách je pro ně jednodušší rychlejší bezpečnější.“*

Lukáš: *„Člověk, když si pořídí vodícího psa, tak by se dalo definovat, že vodící pes je jeden z hlavních kroků k samostatnosti a nezávislosti nevidomého člověka. Vodící pes je kdykoliv připravený vykonávat svoji službu i za předpokladu, že třeba dávají nějaký zajímavý fotbalový zápas.“*

Tereza: *„Pocit větší jistoty, sebevědomí, lidé nemají strach kamkoliv vyrazit, lépe se seznamují s cizími lidmi díky psovi, mají zodpovědnost, musejí se o psa starat, pes je učí i samostatnosti.“*

Alice: *„Pro mě bylo důležitý mít na ulici kamaráda, nebyť tam sama, protože člověk bez očí se bojí, tam převládá ten stres a strach z toho, co se kolem děje. Jsem tady sama, opuštěná. Jo, je to takový, prostě jsou to nepříjemný pocity, takže samozřejmě, když je vedle mě ten pes, tak člověk je větší frajer, myslí si, je to dobrý, mám prostě tady nějaké zázemí mám tady nějakého kamaráda.“*

Antonín: *„Já musím říct, že jsem se s mojí Růženkou vždycky cítil bezpečně, teď chodím tak pětkrát pomaleji, předtím jsem věděl, že ona by mě do té díry prostě nepustila.“*

František: *„Pozitivní to, že mě ten pes naučil starat se o něco jiného a rozvinul mou odpovědnost.“*

Shrnutí výsledků ankety:

Anketa i kazuistiky potvrdily i mé vlastní zkušenosti a teoretické předpoklady a názory odborníků uvedené v předchozích kapitolách. Pes je významným pomocníkem v životě lidí se zdravotním postižením a to nejen v praktických činnostech, ale i v psychické oblasti.

Závěr

Bakalářská práce se snažila představit psa jako pomocníka člověka s postižením. V úvodu jsem si kladla některé otázky, na které měla práce odpovědět. Cílem práce bylo také poukázat na hlavní problémy v této oblasti a pokusit se navrhnout možná zlepšení. Práce se snažila ukázat specifické potřeby lidí s různými hendikepy a možnosti, které dává spolupráce s vycvičeným psem. Ukázala nároky kladené na tyto psy, vhodná plemena i náročnost výcviku. Ukázala ale také nároky na majitele psů a na většinovou společnost, bez jejíž podpory a pochopení se lidé se zdravotním postižením neobejdou, ať už jde o podporu finanční a věcnou, nebo o podporu morální.

Jednou z důležitých forem, která může k většímu pochopení přispět, je i osvěta a šíření pravdivých informací. V této oblasti mají media a možná i výuka ve školách velké pole působnosti.

Názory odborníků i mé vlastní zkušenosti potvrdila i ilustrující anketa mezi majiteli servisních psů a cvičiteli, kteří zajišťují její výcvik a 2 přiložené kazuistiky.

Pro psa, pracujícího pro člověka a tím zmírňujícího dopady jeho postižení je práce radost a odměna, ne náhodou se vybírá převážně ze společenských plemen, která mají v povaze přirozenou lásku k člověku a vřelý vztah k práci. Majitel psa ovšem musí dbát na to, že pes po práci potřebuje patřičný odpočinek a ten mu také dopřát. Stejně jako procházky v přírodě, jimiž získá pes šanci zregenerovat a načerpat nové síly tak, aby ho práce nabíjela a bavila.

Pes musí projít náročným výcvikem a prokázat dobrou cvičitelnost, chuť k práci a zároveň to musí být povahově vyrovnané plemeno, které nemá zdravotní problémy a je kastrováno. Výcvik psa trvá dva roky a končí

závěrečnou zkouškou, která prokazuje a ověřuje schopnosti psa, který po zbytek života tvoří společně s člověkem sehranou dvojici.

Pes člověku s hendikepem přináší rozhodně více pozitiv než negativ, což se prokázalo v anketě. Majitelé asistenčních, vodících a signálních psů berou negativa na vědomí a přijímají je jako součást života se psem.

Většinová společnost má kladný postoj k soužití psů společně s hendikepovanými, prostřednictvím psa spíše naváže s hendikepovaným kontakt.

Motivace cvičitelů a převychovatelů psů tkví ve správných schopnostech k výcviku a ve velké lásce ke zvířatům, prostřednictvím kterých mohou pomáhat lidem.

Je tedy více než žádoucí, aby se možnost mít k dispozici funkčního zvířecího pomocníka stala dostupnou co nejširšímu okruhu hendikepovaných. Úroveň výcviku v České republice je na výši, jen právní zakotvení všech kategorií asistenčních zvířat a způsobu finančního zabezpečení ze strany státu je rozhodně možným námětem k řešení nové jednotné legislativy.

Práce rovněž prokázala, že vlastnictví asistenčního zvířete je v dlouhodobém horizontu cca 8 let výhodné, náklady spojené s výcvikem psa výrazně předčí benefity, které soužití hendikepovaného a psa přináší. Úspora za osobní asistenci a ústavní péči. Prevence psychických obtíží a lepší fyzické zdraví.

Seznam zdrojů

Literatura a časopisy

FOGLE, Bruce. *Velká encyklopedie psů: kompletní průvodce světem psů*. 5. vyd., Ve Slovartu 1. Praha: Slovart, 2012, 415 s. ISBN 978-80-7391-481-3.

GALAJDOVÁ, Lenka a Zdenka GALAJDOVÁ. *Canisterapie: pes lékařem lidské duše*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 167 s. ISBN 978-80-7367-879-1.

GALAJDOVÁ, Lenka. *Pes lékařem lidské duše aneb Canisterapie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999, 160 s. Strom života. ISBN 80-7169-789-3.

GALETOVÁ, Zdeňka. *Problematika asistenčních psů v ČR*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2008, 128, 10 s. ISBN 978-80-7416-015-8.

HEJHALOVÁ, Ivana. Výcvik vodících psů v organizaci. *Sociologický časopis*. 2010, roč. 46, č. 4, s. 569-592. Dostupné z:
http://sreview.soc.cas.cz/uploads/8a3209239258926634f56b22aa40a5a82592862f_hejhalova.pdf

CHVÁTALOVÁ, Helena. *Jak se žije dětem s postižením: problematika pěti typů zdravotních postižení*. Vyd. 3. Praha: Portál, 2012, 182 s. ISBN 978-80-262-0054-3.

JASENOVCOVÁ. Vodící psi nejsou nadpsi. *Svět psů*. 2014, č. 8, s. 24.

KLUKOVÁ, Jana. *Možnosti vzdělávání sluchově postižených v České republice a ve Finsku*. Brno, 2007. Dostupné z:
http://is.muni.cz/th/79733/pedf_b/. Bakalářská práce. Masarykova univerzita v Brně, Pedagogická fakulta.

- MICHALÍK, Jan. *Zdravotní postižení a pomáhající profese*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 511 s. ISBN 978-80-7367-859-3.
- MATOUŠEK, Oldřich. *Slovník sociální práce*. Vyd. 2., přeprac. Praha: Portál, 2008, 271 s. ISBN 978-80-7367-368-0.
- NOUZA, Jan. Některé mýty jsou nebezpečné. *Můžeš*. 2002, roč. 10, č. 2, s. 5.
- NOVOSAD, Libor. *Tělesné postižení jako fenomén i životní realita: diskurzivní pohledy na tělo, tělesnost, pohyb, člověka a tělesné postižení*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2011, 166 s. ISBN 978-80-7367-873-9.
- PAVLÍKOVÁ, Dana. Setkání s Aspergerovým syndromem. *Učitel matematiky*. 2011, roč. 20, č. 3, s. 163-172.
- SLOWÍK, Josef. *Speciální pedagogika*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007, 160 s. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-1733-3.
- ŠAMÁNKOVÁ, Marie. *Lidské potřeby ve zdraví a nemoci: aplikované v ošetrovatelském procesu*. 1. vyd. Praha: Grada, 2011, 134 s. Sestra (Grada). ISBN 978-80-247-3223-7.
- TAUŠOVÁ, Zuzana. Třídy pro šest dětí a tři učitele. *Literární noviny: týdeník pro kulturu a politiku*. 2008, roč. 19, č. 12, s. B přílohy.
- VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004, 870 s. ISBN 80-7178-802-3.
- VALENTA, Milan. *Přehled speciální pedagogiky: rámcové kompendium oboru*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2014, 269 s. ISBN 978-80-262-0602-6.

VELEMÍNSKÝ, Miloš. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. České Budějovice: Dona, 2007, 335 s. ISBN 978-80-7322-109-6.

WIRTH, Kathleen E. a David B. REIN. The Economic Costs and Benefits of Dog Guides for the Blind. *Ophthalmic Epidemiology*. 2008, vol. 15, issue 2, s. 92-98. DOI: 10.1080/09286580801939353. Dostupné z: <http://informahealthcare.com/doi/abs/10.1080/09286580801939353>

Canisterapie v mateřské škole. *Rodina a škola*. 2000, roč. 47, č. 3, s. 13.

Internetové zdroje

MAKOVCOVÁ, Stanislava. *Úmluva OSN o právech osob se zdravotním postižením* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2011 [cit. 2015-02-24]. Dostupné z: http://www.mpsv.cz/files/clanky/10775/umluva_info_160511.pdf

VONDRÁČEK, Michal. Tazy – signální pes z ulice. *ŽijuShandicapem.cz* [online]. 11. 11. 2013 [cit. 2015-03-11]. Dostupné z: <http://www.zijushandicapem.cz/spolecnost/tazy-signalni-pes-z-ulice.html>

Canisterapie. *Pes - přítel člověka* [online]. 9.9.2009 [cit. 2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.pespritelcloveka.cz/kategorie.aspx/vycvik-a-sport/clanek/Canisterapie>

Desatero při kontaktu s nevidomým člověkem, kterého vede pes. *Středisko výcviku vodících psů SONS ČR* [online]. (c) 2014 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.vodicipsi.cz/dokumenty/desatero2.php>

Historie. *Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé a Vodící pes* [online]. (c) 2009-2012 [cit. 2015-04-01]. Dostupné z:

<http://www.vycvikvodcichpsu.cz/cs/vodici-psi/historie.php>

Kochleární implantát. *Centrum kochleárních implantací u dětí* [online]. [cit.

2015-03-20]. Dostupné z: <http://www.ckid.cz/kochimp.asp>

Náš výcvik. *Pes pro tebe* [online]. (c) 2013 [cit. 2015-02-19]. Dostupné z:

<http://pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html>

Výcvik a příprava. *Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé a VODICÍ PES*

[online]. (c) 2009-2012 [cit. 2015-03-27]. Dostupné z: [http://](http://vycvikvodcichpsu.cz/cs/vodici-psi/vycvik-a-priprava)

vycvikvodcichpsu.cz/cs/vodici-psi/vycvik-a-priprava

Legislativní zdroje

Listina základních práv Evropské unie. In: *Úřední věstník Evropské unie*. 2010, 2010/C 83/02. Dostupné z: [http://eur-](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:CS:PDF)

[lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:CS:PDF](http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2010:083:0389:0403:CS:PDF)

Zákon ČNR č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání. In: *Sbírka zákonů*. 1992, č. 246/1992 Sb.

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 347/2002 Sb., o hygienických požadavcích na prodej potravin a rozsah vybavení prodejny podle sortimentu prodávaných potravin. In: *Sbírka zákonů*. 2002, č. 347/2002 Sb.

Vyhláška č. 388/2011 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o poskytování dávek osobám se zdravotním postižením. In: *Sbírka zákonů*. 2011, č. 388/2011 Sb.

Doporučení veřejného ochránce práv pro přístup vodících a asistenčních psů do veřejných prostor. In: *Evidence stanovisek ombudsmana*. 2010, Sp. zn. : 31/2010/DIS/JKV. Dostupné z: http://www.ochrance.cz/uploads/tx_odlistdocument/31-10-DIS-JKV_doporuceni.pdf

Seznam příloh

Příloha A: Seznam otázek	i
Příloha B: Rozhovor s č. 1.....	ii
Příloha C: Rozhovor s č. 2.....	xiii
Příloha D: Rozhovor s č. 3	xvi
Příloha E: Rozhovor s č. 4.....	xxvii
Příloha F: Rozhovor s č. 5.....	xxx
Příloha G: Rozhovor s č. 6	xxxvi
Příloha H: Rozhovor s č. 7	xxxix
Příloha I: Rozhovor s č. 8.....	xliv
Příloha J: Rozhovor s č. 9.....	liv
Příloha K: Rozhovor s č. 10	lviii
Příloha L: Kazuistiky.....	lxi

Přílohy:

Příloha A: Seznam otázek

1. Jaký je Váš hendikep, a jak se ve Vašem životě projevuje?
  2. Jde o postižení vrozené nebo získané (před jakou dobou)?
  3. Jaká omezení Vám postižení přináší (co nejpodrobněji)?
  4. Vnímáte svůj hendikep v něčem také pozitivně?
  5. Proč jste si pořídila psa jako pomocníka?
  6. Jak jste se dozvěděla o možnosti pořídit si psa?
  7. Jaké pozitivní a negativní změny nastaly ve vašem životě od té chvíle?
  8. V čem Vám pes nejvíce pomáhá (konkrétně)?
  9. Jaké problémy a omezení Vám přináší?
  10. Jaké jsou na tuto skutečnost reakce Vašeho okolí?
  11. Měl/a/ byste nějaká doporučení nebo požadavky pro společnost a pro organizace, které psy připravují?
-
1. V čem je podle Vás hlavní přínos psů pro lidi s postižením?
  2. Co považujete za nejdůležitější pro to, aby pomoc psů byla co nejefektivnější?
  3. Jaké jsou v této oblasti hlavní problémy?
  4. Proč a jak jste se stal/a trenérem psů pro hendikepované?
  5. Jak probíhá výcvik a na co je důležité u psa klást důraz?
  6. Jaká psí plemena jsou k výcviku vhodná?
  7. S jakými reakcemi se setkáváte u klientů (hendikepovaných) a u veřejnosti a co by měla veřejnost vědět, například jak se ke psům chovat?

Příloha B: Rozhovor s č. 1

Jaký je Váš hendikep a jak se ve vašem životě projevuje?

Já mám retinitis pigmentózu, což je vrozená vada sítnice, údajně dědičnost není prokázána a je pravda, že u nás v rodině to nikdo neměl, takže jsem první v pořadí široko daleko kdo to má, začalo se to asi projevovat v pubertě tím, že jsem byla šeroslepá. Začalo se to projevovat šeroslepostí a zužováním zorného pole. Ty výpadky zorného pole můžou být u každého různé, někomu třeba vypadne periferie a zůstane centrum vidění jako mě, někomu třeba zmizí to centrum a vidí jenom periferii, někdo třeba vidí jenom půlku horního obrazu nebo půlku dolního, já to teda mám tak, že mám zachovaný centrální vidění a když se na Tebe podívám tak vidím asi takhle jako čtvrtičku obličeje, jedno oko a kolem toho kousek čela a kousek tváře, takže je to prostě jenom taková jako mezírka. Jsem teda šeroslepá teď v průběhu toho jsem i světloplachá a skoro bych řekla, že to světlo mě teď poslední dobou vadí mnohem víc než ta tma. Možná, že to je tím, jak jsem se naučila se pohybovat bez těch očí, tak mi ta tma vlastně nevadí a cítím se v tom možná lépe, než v tom prudkém světle. To světlo taky ne, že by mě to bolelo, ne že by to byla bolest, nějaká ostrá bolest, ale je mi to prostě nepříjemný, když je prudký světlo, takže nevím, jestli jsem na něco zásadního zapoměla, myslím si že takhle by to asi bylo.

Je Váš hendikep vrozený nebo získaný?

Je vrozený, ale výrazně se to zhoršilo až po porodu mého druhého syna Honzy, doktoři říkají, že se to většinou zhoršuje právě až v tom středním věku mezi čtyřicítkou padesátkou, protože v té době ty problémy začnou být takový,

že to tělo se s tím přestává automaticky vyrovnávat, ze začátku, když člověk trošku blbě vidí, tak to tělo to zvládne, jo tak jsem neběhala tak rychle, protože jsem vždycky někde zakopla. Prostě tak jsem běhala pomaleji než jiný, tělo se přizpůsobilo tomu, že když hůř vidím tak prostě pomaleji běhám, ale v tom okamžiku, kdy ta vada začne bejt taková, že to tělo už to nestíhá, pak se většinou projeví to, že si člověk řekne aha, tak teď to není normální, ale já jsem nikdy neměla srovnání, jak vidí normální člověk, když člověk něco málo vidí má tendenci si myslet, že je to vlastně v pořádku, že vidím stejně jako ty ostatní a docela je pak problém odhadnout to, že už je to jako nebezpečný, že vlastně jako si sice myslím, že vidím, ale že vlastně převažují ty věci, které nevidím. Je těžký poznat tu hranici, tak a teď už to fakt bez tý hole nejde, ani ne tak kvůli mně, ale i třeba kvůli tomu okolí, že vlastně se můžu stát nebezpečná pro okolí.

Při pohybu používám Álu (vodící pes) je pravda, že jsem měla štěstí, že můj oční doktor měl kontakt na Pavla Weinera, což je člověk který se celý život zabývá orientací v prostoru u nevidomých, napsal i spoustu, hromadu knih, možná že to jméno Ti i něco říká a on měl velký rehabilitační centrum pro nevidící a slabozraký a on mě naučil chodit s holí, já jsem tam chodila asi půl roku na takovej jako kurz, to nebyl oficiální kurz to se prostě chodilo, když byl čas tak se šlo a já jsem se vlastně naučila, velmi dobře jsem se naučila chodit s klapkama a s holí, taky jsme se učili podle zvuku poznat, jak daleko je určitý předmět a pak ještě odhadnout rychlost a zjistit, jestli to auto mě teda přejede, jestli to stihnu nebo nestihnu přejít. Tenhle trénink prostorové orientace mi dal strašně moc a psa jsem si vlastně pořizovala asi po třech nebo po čtyřech letech po tom výcviku a já si myslím, že je hrozně důležitý právě aby člověk se naučil napřed pohybovat sám a perfektně zvládal tu hůl a tu orientaci prostě sám o sobě, protože ten pes, to je jenom doplněk. To není jako že by ten pes úplně nahradil člověka.. Taky s tím psem se vlastně chodí tím

způsobem, že on nezná žádný trasy, já ho naviguju slovně. Prostě příkazy směrový a příkazy vyhledávací. Ty příkazy směrový vpravo, doleva, vpřed, zpět. A vyhledávací schody, přechod, chodník, dveře, metro, to je myslím celý a to jsou vlastně všechny příkazy, co ten pes zná a tím je vlastně hrozně důležitý, že ten nevidící musí ovládat vlastně ten pohyb a tu orientaci sám. To možná někdy bývá veliký problém u lidí, kteří postupně přicházejí o zrak, oni si najednou pořídí rychle psa, každý člověk, který přichází o oči nechce chodit s holí, to je takovej normální trend, je to přirozený, nevím, co v tom je, možná takovej ten stud, že se člověk prostě pranýřuje do té role toho nevidícího, nebo jestli to je takový, jakože člověk chce oddálit to nevidění co nejvíc, prostě každý teď zpětně přiznává, ano, bylo to pro mě největší trauma vytáhnout bílou hůl na ulici. Hodně lidí tady tomu předchází tím, že si pořídí toho psa a myslí si, že ten pes jim nahradí tu hůl, což do určitý míry ano, ale můžou tím potom vzniknout třeba velký problémy. Já mám kamarádku, která si takhle pořídila psa a vlastně neumí chodit samostatně s holí a v okamžiku, kdy ten pes jí nějakým způsobem vybuchne, třeba měl nějaké zranění na tlapce, tak ona nebyla schopná fungovat bez toho psa, takže i toho zraněného psa ona vlastně táhla v tom postroji ještě do nějakých dopravních prostředků, to třeba mě přijde neetický, nebo mi to vadí, já si prostě myslím, že ten pes, pokud mi má pomáhat, tak má mít prostě nějaký určitý servisní standard, má si pořádně odpočinout. Nakrmený, vyvenčený, odpočínutý pes, určitě mi tu službu poskytne lépe a v pohodě, než prostě v takovýmhle nějakým stresu, takže já jsem měla tu výhodu, že jsem prostě s tou holí uměla chodit a toho psa jsem si pořizovala samozřejmě kvůli tomu, aby mě pomohl na t ulici, ale mimo jiné trošku taky z takového psychologického hlediska. Pro mě bylo důležitý mít na ulici kamaráda, nebýt tam sama, protože člověk bez očí se bojí, tam převládá ten stres, strach z toho, co se kolem něj děje. Jsem tady sama opuštěná, jo, je to takový, prostě jsou to nepříjemný pocity, takže samozřejmě když je tam vedle

mě ten pes, tak člověk je větší frajer, myslí si, je to dobrý, mám prostě tady nějaké zázemí, mám tady nějakého kamaráda, takže to je jeden důvod a pak, druhý bylo takový to, že jsem musela přestat chodit do práce a teď jsem měla obavy a já bych taková byla, že bych tu rodinu furt kontrolovala a moc se na ně upnu a jim to poleze na nervy. Můj manžel hodně nesnáší pocit sledovanosti a to samý jsem cítila i u těch dětí, že nestojí o to, aby je teda matka stála se stopkami ve dveřích a kontrolovala je, jak dlouho jim trvá cesta ze školy domů, takže z toho důvodu jsem si říkala ano, pořídím si psa, začala jsem dělat tu keramiku kvůli tomu, abych prostě vypadla z toho bytu, abych měla nějaký cíl, nějaké povinnosti, aby to nebylo jenom o uklízení, vaření, žehlení a tak dále. Určitě to pro mě byla taková hodně velká psychická podpora.

Jaká omezení Vám Váš hendikep přináší?

Cokoliv dělám tak se na tu věc musím soustředit, můžu dělat vlastně jenom jednu věc na kterou se soustředím, já vždycky lidem říkám, že třeba výborný příklad je vaření, když člověk vidí, stihne uvařit oběd za půl hodiny, protože se škrábou brambory, přitom se jednou rukou občas zamíchá omáčka, mezitím se hodí maso na pánev a člověk stihne vlastně udělat tři chody najednou. Tak to já teď dělat nemůžu, vždycky musím dělat jenom jednu věc a postupně, takže tak je to vlastně jakoby se vším a tím, jak ty věci dělám mnohem pomaleji než ostatní, tak tím těch věcí stihnu méně. Taky to může být svým způsobem pozitivum, že vlastně udělám výběr a opravdu dělám jenom to, co dělat musím a nezabývám se zbytečnostmi, což je svým způsobem výborný. Třeba když moje vada zraku nebyla ještě tak velká, byla jsem zvyklá rozhlížet se na přechodu pro chodce, tak člověk se rozhlíží úplně automaticky a já jsem si uvědomila, pak když jsem měla hůl a přišla jsem na přechod, automaticky jsem se rozhlídla, auto jsem neviděla a šla jsem do vozovky

a mnohdy ty řidiči si mysleli, že je vidím, tak jeli v klidu dál, takhle se mi to stalo asi čtyřikrát a pak jsem se záměrně přestala rozhlížet. Nerozhlížím se, jdu k tomu přechodu zaposlouchám se a když chci jít, tak prostě tak jako mávnu tou holí do silnice a jdu. A to je mnohem účinnější, když ten řidič vidí, že na něj nekoukám, tak automaticky si myslí, že není vidět, že mu to dojde, že nevidím, takže jenom ta hůl nestačí. Taky jsem si uvědomila, že tím, že se můj hendikep zhoršoval hodně pozvolna a pomalu, tak mám vlastně větší strach, vím jak auto vypadá a vím, co může způsobit za nebezpečí, v tom mají nevidomí výhodu, že si nebezpečí toho, co nás obklopuje představit nedovedou. Protože to nikdy neviděli.

Vnímáte svůj hendikep také v něčem pozitivně?

Pozitivum. Ano, já jsem člověk, který hodně hledá pozitiva a řekla bych, že to je asi to nejdůležitější, jak ten hendikep překonat. Jednak aktivita, nějaká práce a jednak, vždycky když narazím na něco pozitivního, tak si to i vědomě řeknu. Tak a teď mám výhodu tu a tu. Největší pozitivum asi je, že jsem se přestala zabývat spoustou blbostí. Spousta věcí mě přestává rozčilovat i tím, že třeba řadu věcí nevidím, tak vlastně se kvůli nim rozčilovat nemusím. Příklad, pubertální syn a jeho ksichtění nevidím. Nemám problém s pubertálním synem, protože nevidím jeho ksichty. Jsou to maličkosti, blbosti, ale právě ty blbosti a maličkosti nás mnohdy ničí. Oblíkání, mám na sobě to, v čem já se cítím dobře a nemusím mít nějaký předsudky, že tohle už se nenosí, kašlu na to, prostě se takhle cítím dobře. Nevytáčí mě určitý lidi, moje dcera je taková, že říká, no, jenom kdybys to viděla, nevidím, nerozčiluji se, ani ten Zeman v televizi mě zas tak moc nevytáčí, protože prostě nevidím ten jeho ksicht. Dobře, slyším to co říká, to taky někdy stačí, ale už to není tak dramatický, určitě bych řekla, že jsem v tom životě klidnější, stres se objevuje

jinak, jiným způsobem, když člověk má přecházet ulici, tak je ve stresu, jo a podobně, ale je ten život prostě jiný a takovýchle věci mě nerozčilují. Spoustu věcí na kterých sem lpěla, jako materiálních věcí, vlastně pro mě ztratily význam třeba fotky, osobní fotky z mého mládí, mých sourozenců, fotky mých dětí, člověk je na to takový hodně upnutý a já si pamatuji, že můj brácha byl v roce 2002 úplně vytopený povodněmi, přišli o tyhle věci a švagrová to strašně obřečela a já jsem si vlastně uvědomila, že mě tohle vůbec nevádí, že bez toho člověk může být a může žít a není to pro mě vůbec důležitý. To samý i takový serepetičky, když se člověk odstěhuje, tak zjistí, že jsou prostě zákoutí, kam se ukládají serepetičky, který vůbec nemají žádný význam, nemají účel, člověk si je schovává pro vzpomínku a teď zjišťuji, že když narazím na tyhle serepetičky, tak vlastně už k tomu nemám ten vztah, prostě už mě to zas tak jako nebere. Zdědili jsme hodně nádobí po babičce, všechno měla luxusní a broušený, ne že by se mi to líbilo, nebo jsem to používala ale schraňovala jsem to jako nějakou relikvii, tak jako je to po babičce a asi je to cenné no tak teď zjišťuji, že nemám problém vzít broušenou mísu a rozbít jí, no tak jako bože, no tak je to broušená dóza a co má být. Takovýchle věci mě už nehrásají.

Jak jste se dozvěděla o možnosti pořídit si psa?

Já jsem začala chodit do toho hmateliéru, hmateliér je dílna hmatového modelování, proto mu říkáme hmateliér a tam byla nevidící, která měla pejska, který se mi strašně líbil, byl přítulný a proto mě to napadlo, že bych si mohla psa pořídit taky, takže to byla osobní zkušenost s vodícím psem, viděla jsem, jak to funguje a zalíbilo se mi to.

Jaké pozitivní a negativní změny nastaly ve Vašem životě od chvíle co máte psa?

Pozitivum je určitě to, že nejsem sama. Dneska se snažím už mít hodně aktivit a získala jsem různé nové přátele, takže už tak často nebývám sama doma, ale ze začátku, když jsem přestala chodit do práce a člověk se nějak tak plácal v těch svých depresích a podobně, tak jsem dlouhý dny bývala sama doma, takže určitě pozitivum pro mě bylo, že jsem měla vedle sebe nějakého živého živočicha, který nějak se mnou soucítil, takže určitě tuhleto bylo velké pozitivum. Je veselý, pejsek je veselý živočich. Negativum? Vadí mi samozřejmě to, že se s tím psem musí ven a musím s ním chodit já, většinou jako ze začátku to není dobrý kvůli tomu, že si musíš na toho psa zvyknout, aby tam mezi námi vznikl nějaký vztah, taky se říká, že ta rodina do toho moc zasahovat nemá, moje rodina si velmi rychle zvykla na to, že venčit nemusí, takže teď i kdybych to někdy potřebovala, tak to nikdo nedělá, takže opravdu třeba toto někdy je pro mě náročný, takže přinutit se vstát a jít, většinou se každému člověku nechce s tím psem ven, ale tím, že my nevidíme, tak se nám nechce o to víc, chození ven je pro mě stres. Pro mě jít ven znamená vždycky povinnost a práce, není to nikdy relaxace i když ho musím jít vyvenčit tady jenom do parku před dům, tak to není relaxace pro mě, jo, protože musím myslet na to, kudy jdu, kam jdu, abych se dostala domů a uměla vrátit zpátky domů a podobně, takže já vždycky musím dávat pozor na to vlastně, kde jsem a abych se uměla vrátit, není to relaxace, je to povinnost a někdy je to pro mě únavné. Je to živý tvor a musí se vždycky přemýšlet o tom, kam jet na dovolenou, jestli toho psa můžu s sebou vzít, nemůžu a takovýchle věcí, jako je to vlastně zátěž, je to povinnost, pes nepřináší jenom klady, musí se brát ohled na jeho potřeby, na potřeby toho psa.

Jaké jsou na skutečnost, že máte vodícího psa reakce okolí?

Vesměs asi kladný, těm blízkým lidem je to asi jedno, nebo že to nikdo jako dramaticky neřeší, máš psa, nemáš psa, no, já si myslím celkem, že lidem, jiným lidem do toho nic není, v blízký rodině všichni byli nadšený, že bude pejsek, asi si myslím, že víceméně jsou rádi, že je, ale že by z toho zase byli nějaký úplně odvařený, to ne. Moje blízká rodina to bere jako fakt, prostě ten pes je, tak je a tak se snaží ho mít rádi a dál se to neřeší. Reakce lidí na ulici jsou spíš asi pozitivní, většinou bych řekla že ten vztah je pozitivní, dvakrát se mi stalo, že jsem měla konflikt na ulici. Jednou mě nějaká slečna vynadala, že týráš psa, protože ho mám v tom postroji a že ho mám takhle jako, že ho zneužívám a že ho týráš tím pádem, byla to nějaká aktivistka, celkem asi nějak jsem neměla pocit, že bych s tou slečnou měla diskutovat, protože mám pocit, že měla hodně jako takový vyhraněný radikální názor a nechtěla slyšet můj, jo, takže jsem tak ji nějak přešla a druhý nepříjemný konflikt byl v tramvaji, nějaký mladík, který byl zřejmě zfetovaný mi začal psa odstrojovat a jako chtěl ho pustit, jako já nevím proč, jestli do volný přírody, asi jako tak měl nějaký takový ten pocit, ale jinak bych řekla, že lidi toho psa tolerují, v podstatě by se s ním chtěli asi i přátelit a hladit a to oni nesměj, že jo. Jinak bych řekla, že to je kladný.

Máte nějaká doporučení nebo požadavky pro organizace, které psy připravují? Nebo také pro veřejnost, například, jak se ke psům chovat?

Já tu Álu mám ze střediska Jinonice, to už jsem říkala a to středisko Jinonice funguje velmi dobře pro klienty i po tom předání toho psa, můžeme tam každý týden chodit na cvičák, tam jsou organizovaný ještě takový jako čtvrtky odpoledne, kdy se ty psi hromadně jako pořád cvičí, mám tam tu službu, že mi toho psa pohlídají v době dovolený nebo v době třeba nějaký

hospitalizace v nemocnici, takže to je taková jako velká výhoda a já proti těm Jinonicím konkrétně vlastně jako nemám negativní výhrady, nemám, jako i to předání samo o sobě se mi jako líbilo, protože napřed udělali takový asi třídní kurz pro žadatele, kde vysvětlili co vlastně jako obnáší toho psa mít a jak se o toho psa musím starat, pak teprve vlastně mě seznamovali se zvířaty, mohla jsem si vyzkoušet různé psy, ten pes se vybírá podle tempa chůze, podle rychlosti, tak vlastně jsem si vyzkoušela pomalého psa, rychlého psa, středního psa a podle toho jsem vlastně řekla, ano, chci rychlejšího, tak pak jsem si už mohla vybírat mezi tím úzkým okruhem, co tenkrát nabízeli, vlastně jsem se rozhodovala mezi dvěma, potom to vlastní předání, to zase funguje tak, že vlastně ten klient se přestěhuje do toho vodícího střediska a do toho výcvikového střediska a vlastně jsem s tím psem tam asi tři dny bydlela a starala jsem se už o ní a vlastně ten dohled toho instruktora byl takový jako vzdálenější, takhle jsme se normálně přestěhovali sem a bylo to dobrý. Při předání už tam vlastně mají pokojíčky pro klienty a ten pes se přestěhuje z kotce ke klientovi do toho pokojíčku. Takže pes má dojem, že jde do lepšího a rovnou už vlastně jakoby k tomu klientovi. Ti pejskové jsou první rok v rodinách na takzvaný předvýchově a tam je podmínka že to musí být rodina, která bydlí v bytě, pokud možno v městském bytě, právě proto, aby ten pes byl zvyklý na malý prostor, na hluk, jo a vlastně ta myšlenka je, že pak jde do toho kotce, do toho, do té školy vlastně, kde se cvičí nějaký ten tři čtvrtě rok nebo půl rok to trvá, pak udělá tu zkoušku a jde k tomu nevidícímu, takže vlastně myšlenka je, že u toho nevidícího by se měl mít nejlíp, takže je tendence vlastně těm psům jakoby moc nepodstrojovat a aby měli vlastně jistotu, že u toho nevidícího bude mít vždycky nejlepší prostředí.

To je pro mě asi jako takový největší problém, že vůbec nezvládám konflikty, cizí pes a můj pes, já bych řekla, že Češi jsou pejskařský národ, máme obecně ty psy nevychované a řekla bych, že ta osvěta mezi lidmi je

úplně minimální, takže není prakticky nějaký den, kdy by na nás neskákal nějaký pes nebo nás neobtěžoval, což je pro mě osobně teda strašně stresující, jde o to, jsem právě minulý týden taky zase měla nějaký problém, že ty lidi to myslí dobře a celkem jsou přesvědčený o tom, že neškodí, ale jenom tím, že prostě začnou na toho psa mluvit nebo ho nějakým způsobem hladit, tak vlastně toho psa mi rozhodí, že on v tu chvíli není použitelný a pro mě je ten stres asi v tom, že já najednou dostanu strach, že vlastně pak tu situaci nezvládnou, která přijde, jo, takže já z toho mám docela takový jako trauma. Dvakrát nás napadnul pes, jednou teda to bylo ošklivý, že i Alu pokousal, museli jsme na veterinu a podruhé teda k žádnému kousanci nedošlo, protože to byl mrňavý pes, tak se jenom zakousnul Ale do ocasu, v podstatě tak jako na Ale visel, víceméně k ničemu nedošlo, ale byly to nepříjemný konflikty. Osobně si myslím, že lidi, který mají takový ty panelákové psy, zrovna třeba pod námi je paní ve stejným bytě, mají tři psy, z toho jednoho velkého vlčáka a dva briardy, nejsem si jistá a ty psi jsou celý den zavřený v bytě, maximálně vyběhnou na balkon a když chodí venčit, tak tu paní potkávám a chodí venčit jenom tady před dům na ten kousíček toho trávníčku, to si myslím, že je třeba mnohem větší týrání, než mít vycvičeného psa a jít s ním na dlouhou procházku, byť v postroji, já si myslím, že toho psa to do určitý míry baví, že když zná to svoje místo ve smečce a kdy plní nějakou funkci a ví co má dělat tak si myslím, že ten pes je šťastnější a vůbec si nemyslím, že by byl týraný. Obecně, co mě zase vadí, nemyslím si, že by bylo dobrý toho psa tahat všude s sebou, jo. Pokud mám někde nějaký doprovod, tak si tu Álu teda doma nechávám, protože jsou místa, kde si myslím, že ten pes nepatří a to jsou třeba já nevím obchody, když si jdu koupit oblečení, tak nebudu se psem, který projde kolem oblečení a zanechá všude chlupy, mě osobně by třeba taky vadilo si kupovat zachlupacené oblečení, takže to jsou třeba chvíle, kdy si myslím, že je prostě lepší vzít si doprovod člověka vidícího a prostě toho psa nechat doma,

to samý třeba do divadla na koncerty, já vím, že ty psi jsou hodný, jsou zvyklý prostě ležet, neotravují a třeba vydrží nějakou přednášku nebo kurz, když chodím někam, tak vydrží třeba hodinu ležet úplně v klidu, že nevyvádí, ale stejně, když prostě vím, že jsou tam jiný lidi, který chtějí prožívat ten zážitek, tak mě přijde prostě blbý je rušit svým psem, já vím, že teď je nějaká nová vyhláška, že vodící pes se může brát i do zdravotnických zařízení, já osobně to nedělám, protože máme tady zase nějaký hygienický předpisy, vím, že někdy je to docela problém, někdy ty ordinace jsou malý, ten pes tam může něco shodit nebo zničit, stejně většinou do věcí jako jsou obchody, zdravotní střediska, divadla, většinou stejně ten nevidící člověk si bere na to nějaký doprovod, tak je zbytečný tam tahat ještě toho psa, to je třeba můj osobní názor. Hrozně mi vadí nevychovaný vodící psi, kde si majitelé myslí, já jsem nevidící světe, podělejte se všichni a můj pes je ten vodící, takže můj pes může všechno, přijde nevidomý, pustí svého psa na volno a vůbec si ho nehlídá a vlastně umožní tomu psovi dělat cokoliv, to si myslím, že jako není dobře a vadí mi to. Já si nemyslím, že by ten nevidomý i ten pes měli právo dělat prostě cokoliv.

Příloha C: Rozhovor s č. 2

Jaký je Váš hendikep a jak se ve Vašem životě projevuje?

Jsem na vozíku a projevuje se to tak, že prostě nezvládám určitý úkony samostatně jako různé věci si prostě podávat ze země, nebo mám problémy třeba s přisednutím do postele a podobně.

Je Vaše postižení vrozené nebo získané?

Je to získaný je to cirká od 17 let, měl jsem špatnou pooperační komplikaci po mozkové příhodě.

Jaká omezení Vám Váš hendikep přináší?

Omezení? Třeba, jelikož mám chytнутý i prsty tak dejme tomu nezvládám jemnou motoriku jako umejt si třeba samostatně nádoby, pověsit si prádlo z pračky, to nezvládnou, potřebuji k tomu prostě nějakou dopomoc.

Vnímáte svůj hendikep taky v něčem pozitivně?

No minimálně v tom, že kdybych nebyl na vozečku, tak nedostanu třeba tady v Praze skoro zadarmo byt v takovém stavu jako platím třeba nájem teď, jako zdravý bych za ten samý byt platil třeba jednou tolik.

Proč jste si pořídil psa jako pomocníka?

Hlavně kvůli tomu, že psa jsem chtěl, potom jsem si vybíral i asistenčního, kvůli tomu, že ten pes mi přinese takovou tu pohodu do života, vytáhne mě ven, když ho samozřejmě budu muset venčit a samozřejmě i on mi dokáže pomoci třeba s podáváním věcí, který mi prostě spadnou na zem a na sebrání bych musel venku někoho otravovat, anebo čekat tady několik hodin na asistenta, až mi přijde někdo domluvený v tom čase. S mojí psí pomocnicí jsme se hodně rychle secvičili, protože já jsem do sedmnácti se zvířaty vyrůstal, jezdil sem závodně na koních, rychle jsme se sžili dohromady, takže po pěti týdnech jsme se účastnili Mistrovství České republiky ve výkonu asistenčních psů, ten první rok jsme skončili sedmý, všichni z helpesu byli strašně nadšený z toho, že jsme prostě spolu krátce a zvládli jsme takhle dobrý umístění. Loni jsme taky byli s Ditou na tom mistrovství a získala cenu za nejlepší poslušnost a letos jsme taky byli na tom mistrovství a tam jsme skončili zase čtvrtý. Trénuji s ní, přirozeně mě poslouchá, zvláště když pozná, že jsem opravdu našťvaný, jednou za čas s ní trénovat musím, aby nezapomněla to, co se naučila. Vždycky trvám na tom, aby to udělala správně.

Jaké pozitivní a negativní změny nastaly ve Vašem životě od chvíle co máte psa?

Pozitivní, mám se s kým vykecat a nikdo mi do života naopak nekecá, poslechne si všechno co mu říkám, zvýšila se mi samostatnost, věci mi umí okamžitě podat, když jsem venku nebo v krámě víc komunikuji s lidmi, protože samozřejmě každém přijde a já to je hezký pejsek a jak se jmenuje a podobně. Negativní je, když je venku opravdu hnusný počasí a já s ní musím ven.

Jaké byly na tuto skutečnost reakce Vašeho okolí?

Většinou kladné, nesetkal jsem se ještě se zápornou reakcí, vždycky je to je hezký pejsek, maximálně co mě štve, že třeba automaticky bez svolení si ji začnou hladit, ačkoliv na veřejnosti na sobě vždycky nosí vestičku kde má *nehladit pracuji*, je mazlivá a jakmile si jí někdo začne hladit, tak automaticky zapomene, že něco měla třeba dělat. Snad ve všech případech na ní lidi reagují pozitivně.

Měl by jste nějaký doporučení nebo požadavky pro organizace, který psy cvičí?

Přímo k tomu Helpes vůbec žádný, protože všechno co poskytují tak oni vlastně poskytli s tím, že si od začátku sami automaticky hledali sponzory, kvůli proplacení psa a poskytují v podstatě celoživotní podporu nebo radu když se něco děje, nebo když se děje něco tak, jak by se nemělo, tak poradí. Dejme tomu když Dita měla nedávno problém, začala se bát rachejtlí. Když jdu na oddělení, kde prostě pes být nemůže, tak jsou schopný toho psa mít na nějakou tu dobu u sebe.

Co by měla veřejnost vědět například jak se ke psům chovat?

Málokdo ví, ale to se vždycky tady ty organizace všemožně snaží na to upozornit, že na rozdíl od vodících psů asistenční psi nejsou ani korunou hrazení státem ale veřejností a ostatními sponzory a druhá věc, kterou by měla asi veřejnost vědět, ale to nejenom u asistenčních psů, že cizí psi se bez dovolení nehladí.

Příloha D: Rozhovor s č. 3

Jaký je Váš hendikep a jak se ve Vašem životě projevuje?

Já jsem nedonošenej takže jsem šel do inkubátoru, kde mě vlastně dali hodně kyslíku a tím se mi spálila sítnice, ono to bylo v té době možný, protože se to stávalo poměrně běžně, protože to bylo na konci osmdesátých let a tam vlastně spousta lidí takhle na tom byla. Jak se to projevuje v mém životě, do patnácti jsem viděl barvy, viděl jsem obrysy a potom jsem ještě do toho dostal Glaukom, takže jsem vlastně přišel o ty zbytky zraku, teď je mi pětadvacet a vlastně tak deset let už nevidím vůbec a projevuje se to tak nějak tou slepotou no.

Je Vaše postižení vrozené nebo získané?

Získané, ale já jsem to měl ještě vlastně z toho důvodu, že já jsem měl mít ještě bráchu, teda dvojče a my jsme byli hodně podvyživený, tam v tom sehrála roli velká spousta faktorů, řekněme prostě špatná životospráva mojí matky v těhotenství a podobně, potom se to takhle celý seběhlo společně s tím inkubátorem.

Jaký omezení Vám hendikep v životě přináší?

Já jsi myslím, že pro mě není až tak vlastně omezující, akorát to co mě třeba někdy chybí, že když přijedu do města, kde to neznám, tak se nemůžu prostě rozhlídnout říci si prostě jo, hele támhle je zelenina, támhle je Billa, benzínka a podobně, že vlastně nemám takový rychlý zdroj těch informací, takže to si myslím, že je pro mě osobně takový asi nejzásadnější. Na druhou

stranu, dnes jsou ty pomůcky na takový úrovni, že se nám o tom před deseti lety téměř nesnilo, já používám hodně takových pomůcek mám mobil s ozvučením, mám notebook, který má v sobě odečítač obrazovky, používám mluvící diktafon, bílou hůl s vysílačkou, tam je zabudovaná taková vysílačka, která funguje na principu dálkového ovládní, ale nejsem technický odborník, takže to ber s rezervou, buď je integrovaná v holi anebo se prodává zvlášť, samostatně a říká se tomu majáček a funguje to na to, že například když přijíždí tramvaj nebo městský autobus, tak si stiskneš to určitý tlačítko a spustí se majáček, vlastně takový reprák na autobusu, ve kterém je namluvené číslo linky a je tam namluvený jakým jede směrem, nebo jsou nad vstupními dveřma u nějakých důležitějších budov v metru a podobně zase takový majáčky, který po stisknutí tlačítka se ozvou nějakým zvukem, některý pípají některý mluví, některý kombinovaně nebo v metru to označuje eskalátory, třeba jestli jedou nahoru nebo ne, na zastávce je to tam namluvený. Namlouvá se to klasicky do MP3 jak jsem se nedávno dozvěděl, někdo to tam namluví a z toho přístroje se to potom přehraje. Nikdo asi netouží po tom být slepý, jako kdybych si měl říct, předtím než jsem se narodil, jo já chci zažít tuhle zkušenost, tak to jako si myslím, že takhle nemá nikdo. Člověk si to samozřejmě nevybere, ale do určitý míry potom to tak prostě je, když v tom žiješ od dětství tak Ti to prostě přijde normální, já vždycky říkám, mrzí Tě, že neumíš létat, jo možná by sis třeba řekla, bylo by to fajn, bych se takhle večer proletěla nad Prahou a teďka by sis prostě vyletěla na nějaký strom, třeba je to moje fantazie, možná není, ale jo, dejme tomu, je to prostě takový příklad, ale netrápíš se tím nijak zásadně, kdyby si chtěla létat, tak by to bylo sice fajn, ale ty prostě ty křídla celý život nemáš a tím, že je nemáš, tak Ti ani nechybí, protože i kdyby si je měla, uřízli by Ti je, tak jednak by jsi nevzlítla, ale pak by si cítila, že Ti něco na tom těle chybí, ale když si je nikdy neměla, tak je to prostě normální, že lidi nelítají, stejně tak je to pro mě, já jsem vlastně nikdy

dobře neviděl, tak pro mě bylo přirozený to, že prostě nevidím, že to tak je, že jsem asi něčím jako jiný, v tom dětství a v pubertě to bere člověk jinak, snažil jsem se vyrovnat svému bráchovi, který viděl, byl o sedm let starší, já jsem byl mladší a v pubertě a chtěl jsem být úplně stejný, ale jinak mě to vlastně úplně nevadilo, jsem s tím asi takový asi jako srovnaný, smířený, v pohodě už, ale mrzí mě, že nevidím už ty barvy, že jsem třeba dřív viděl alespoň trochu západ slunce, hvězdy jsem třeba neviděl nikdy, ale anebo východ slunce anebo takovou tu večerní modrou oblohu, to jsem tam prostě měl a tohle mě třeba hrozně jako uklidňovalo. Umím si to představit, ale chtěl bych se na to zase podívat, takže to jsou takové věci, který jako jsou pro mě určitým omezením, nebo něčím, o co jsem přišel a vím, že to bylo hezký, ale zároveň na druhou stranu žiju, dejchám, pravděpodobně neumru v nejbližší době, to jsou zase takové ty věci, kdy ten život prostě jde nějak dál a jde tak nějak dál bych řekl celkem normálně, mám starosti jako obyčejný lidi, samozřejmě někdy je lépe, někdy by člověk se vším prostě švihnul a řekl by si, že to zabalí, nebo já nevím, no ale to je v tom životě tak jako obecně a není to tím zrakem.

Vnímáte Váš hendikep také v něčem pozitivně?

Já nevím, jestli úplně jakoby pozitivně a zároveň nevím, jestli negativně, já osobně si myslím, že je to takový můj standard. Když se zamyslím nad tím, já bych asi třeba chtěl vidět a já si myslím, že není úplně pravda, je jenom do určitý míry pravda, když třeba někdo řekne, já bych vidět nechtěl, já nevidím, tak prostě co, ale já osobně si myslím, já třeba bych vidět chtěl, ale zároveň prostě když nevidím tak nevidím, tak prostě to tak je a nějak jako mě to ani netíží, ale jestli je v něčem pozitivní? asi možná v tom, že mám větší povědomí o tuhle věcech, který jsou pro nevidomý, že umím používat spoustu ozvučených pomůcek a podobně, zase určitým způsobem umím něco,

co třeba ostatní jakoby neumí, kdo to nepoužívá, umím Braillovo písmo a podobně a samozřejmě teda, co je velká výhoda, že se dá zažít spousta zajímavých akcí s různými lidmi který nevidí a podobně, je to, já si myslím, že tenhle hendikep je dobrý i pro seznamování se s lidmi, pro lidi jseš třeba zajímavá, ale ne že by se na tebe dívali jako na individuum, ale začnou se s tebou bavit, protože je zajímavá, jak to děláš v tom běžném životě a tak. Pokud to vezmu čistě materialisticky, tak mám výhody v tom, že mám slevy v autobuse, že neplatím metro, že neplatím některý vstupný tramvaje, že platím za autobus jenom čtvrtku, to jsou v podstatě taky výhody, takový ty materialistický, že dostanu na věci příspěvek jo, ono je to fajn, je to na jednu stranu fajn, je to určitý zvýhodnění, no. Ale zase je otázka, jestli za tu cenu, že člověk nevidí, jsou ty výhody opravdu výhody. Obecně vzato si myslím, že žiji celkem normálně.

Proč jste si pořídil psa jako pomocníka?

Já jsem si pořídil psa ze dvou důvodů, jednak proto, že jsem prostě chtěl mít psa, je to takový ten kámoš, je to takový ten živý tvor, který prostě je s Tebou všude a za všech okolností a má Tě rád, taky je to takový dobrý relax, když si člověk položí hlavu na psa, jo a tak vůbec jsou to veselá stvoření, pohodová, pohraješ si s nimi, to myslím, že tak obecně všichni psi a druhý důvod, samozřejmě, pořídil jsem si ho, proto aby mě pomáhal, protože opravdu se naučí spoustu věcí přes bezpečný vodění, já teď musím říct, že jsem se vždycky s mojí Růženkou teda cítil bezpečně, když vodila, teď už je na psím důchodu, takže situace je taková, že vodícího psa momentálně nemám, ale opravdu vždycky jsem se cítil bezpečně. Umí podat věci, což hodně usnadní, když upadne telefon, klíče, podá Ti je do ruky, přinese Ti je, perfektní věc jako perfektní schopnost, najde Ti schody, což Ti taky uleví, zjednoduší, najde Ti je,

zastaví před nimi a nespadneš dolů a co třeba vnímám teď, metro, otevřený prostor, chodím teď tak pětkrát pomaleji protože vím, že s ní jsem prostě nemohl spadnout, že by mě do té díry nepustila a druhá věc je to, že jsem se seznámil se spoustou dalších pejskařů se spoustou lidí, kteří měli asistenční vodící psy, nebo mají, jezdili jsme na závody, jezdili jsme na rekondice, prostě pro mě to jsou rozhodně hezký zážitky.

Jak jste se dověděl o možnosti pořídit si psa jako pomocníka?

To byla tenkrát strašná náhoda bylo mi asi patnáct a jezdil sem na takový jedny tábory, kam jezdili všelijak hendikepovaní lidé a jednou tam právě přijeli z organizace, odkud jsem pak Růžu měl a ukázali nám tam vodící psy, ukázali nám, co umí a pro mě to bylo zajímavý, protože říkali, jestli jakoby chci, tak ať se projdu se psem, měli tam vycvičeného psa, říkali, že si to můžu zkusit a v tu chvíli, jak jsem s ním začal jít, tak v tu chvíli jsem začal mít pocit, že bych chtěl mít svého, no, takže když jsem přišel z procházky, tak sem šel za tou paní, která tam přijela, to byla ředitelka organizace, no a řekli jsme si, že kdybych měl zájem, tak mi dá kontakt a vizitku, tak jsem říkal, že uvidím, jak to ještě projde doma a doma se to setkalo s velkým pochopením, takže jsme to následně začali už řešit, začali mi psa připravovat, no a pak už jsem ho vlastně dostal, po čase.

Jaké pozitivní a negativní změny nastaly ve Vašem životě od té chvíle?

Pozitivní určitě, to co jsem vyjmenovával, mnohem lepší sociální vazby, mnohem větší bezpečí při chůzi, mnohem větší jistota, samozřejmě i to přátelství s tím psem, rodina byla úplně nadšená, tohle všechno bylo dobrý,

bylo zajímavý, že my jsme měli starého vlčáka ještě doma a když tam přišla Růža, která byla hodně mladá, tehdy ještě čerstvě vycvičená, tak vlastně ten pes si s ní začal ještě hrát a to mě jako překvapilo, že se takovému dědulovi vůbec chtělo, protože většinou tak ležel na sluníčku nebo venku, no a bylo to prostě super, takže jako mě se to hrozně líbilo, jsme spolu i chodili plavat a když jsme vyhráli nějaký ten pohár sem tam, tak to bylo fajn. Negativa?, no, negativ moc nebylo, ale šlo o to, že jsem měl nejdřív nějaké potíže s bydlením a jelikož jsem nebyl ještě dospělý, tak tam to bylo velice složitý, protože to vzali některý lidi do rukou a nebylo to úplně ideální, já jsem byl tenkrát na internátě, takže tam se to setkalo s takovým prvotním nepochopením, který mělo mnoho důvodů, ale to nechci rozebírat, to nejsou moc hezký vzpomínky, v úvodu toho bydlení jsem měl docela veliký problémy, ale jinak jakoby já jsem negativa neměl, protože já jsem měl vždycky výhodu v tom, že když jsem potřeboval někam odjet, tak jsem ji vždycky mohl nechat u našich a věděl jsem, že tam o ní bude postaráno, tak v podstatě jakoby až nějak na to bydlení negativa nějak spíš nebyly, no.

Jaké byly na tuto skutečnost reakce Vašeho okolí?

V celku pozitivní, ono je to obecně, kdo nemá rád psy, ten je mít rád nebude, tak člověk mu to nemůže nutit, že jo, některý lidi, „ježiš, běžte pryč s tím psem, on mě kousne“ a bylo těžký vysvětlit těm lidem, že ten pes tu není proto, aby někoho pokousal, ale já měl vždycky hlavně pozitivní reakce, Růža je takový pes, kterého si vždycky všichni strašně rychle oblíbí a dokonce nedávno, když jsem se bavil s jednou paní, tak říkala, ta je úžasná, s tou musí být hrozná sranda. Takže, jakoby fungovalo to tak trochu i na balení holek, bez ní už to není ono, to by jsme ale zašli jinam, takže vodící pes (smích). Tenkrát se mi fakt líbila jedna holka, začínal jsem s ní v podstatě chodit a měli jsme domluvený, že půjdeme na takový to první rande, no a tak jsem se na to těšil už od rána a říkám, samozřejmě ten den chce ještě tu nejlepší image, udělat nejlepší dojem a my jsme chodili do stejného ročníku a samozřejmě co mi udělala Růža na poslední hodině? Růža se zvedla, šla za tou slečnou XY, postavila se k její lavici, vyzvracela se a vrátila se zpátky, to jsme měli takový jako úžasný úvod, naštěstí, Šárka byla taková, že to uklidila, byla s tím v pohodě a tak a pak už jsme to neřešili nijak, ale zažili jsme spoustu i veselých jako věcí a Růža je pes, který si umí každého získat okamžitě, zvláště teda děti, já mám dodneška spousty fotek, kterými se takhle chlubím, jsou to fotky třeba z praxí. Růža, která je na fotce obsypaná dětmi, já jsem seděl třeba vedle Růži, tak jsem byl na tom úplně stejně a všechny ty děti se k nám snažily dostat, takže jsme kolem sebe měli tak dvacet dětí a to byli takový ty chvíle, kdy to bylo úplně úžasný, protože za normálních okolností, děti třeba nemají psa nebo tak a teď najednou měli tu možnost a ještě jako na celý týden, to bylo bezvadný a Růža, právě Růža splňovala takový ty věci navíc, byla tak trochu i terapeutický pes, to zase, když jsme třeba chodili na praxi do hospicu, tak ona opravdu si k nějaké babičce tam sedla a lehla, jo a fakt se nechala hladit, vydržela takhle třeba půl hodiny klidně ležet bez problému, jo a takže ta mi

pomohla strašně i na těch praxích a přece jenom, když tam jsou lidi už v nějakých terminálních stádiích nemocí a najednou do zařízení přijde pes, na to pak navazuje třeba obrovská reminiscence toho, že oni sami začínají vzpomínat na dětství, začínají vzpomínat na ten svůj život, jak žili a že měli psa, no a pak to vždycky začalo, piškotky, v domově důchodců dělám dobrovolníka, takže tam to bylo vlastně hrozně podobný, zajímavý bylo, že když jsem dělal praxi u bezdomovců, tak mají obrovský vztah ke zvířatům. Růža ležela na zemi a teďka přišli bezdomovci a oni, jak mají takový ten svůj styl života, tak prostě přišli, lehli si vedle ní, přes Růžu já jsem třeba s nimi vlastně navazoval kontakty a navazoval komunikaci a následně to bylo i tak, že když jsem tam na tu praxi chodil, tak jsem potkal x bezdomovců, který mě chtěli doprovodit na tu praxi, tak jsem se párkrát i nechal, jednak i proto, že oni se cítili užiteční a vždycky to dopadlo dobře, tolik asi ty vztahy okolní, no.

Měl by jste nějaká doporučení nebo požadavky pro organizace které připravují psy?

Já si myslím, že velice důležitá je jednota a společný cíl, prostě, pokud tu organizaci vede nějaký dobrý tým lidí, kteří si rozumí, kteří to opravdu dělají ze srdce, kteří to mají rádi, je to fajn, je to výborný, ale stává se a teď mluvím teda velice obecně, stává se, že někde ty vztahy nefungují, já jsem sám byl něčeho takového svědkem a neříkám, že to bylo tam, odkud mám psa, že ty vztahy prostě byly narušený, že ty lidi se mezi sebou dohadovali a pak, já myslím, že se to odráželo tak nějak na všem, proto jsem se od téhle skupiny lidí nějak jako distancoval a neměl jsem chuť už se s nimi vídat, protože já si myslím, že tohle je velice podstatná věc a hlavně si myslím, druhá věc, že by ty lidi měli mít dostatek informací a být natolik vzdělaný a mít takovou dobrou praxi, aby toho psa vycvičili pořádně, aby se to nedělalo jenom pro peníze,

některé organizace to dělají halabala, pak ten pes z toho vyjde tak, že ten pes toho umí půlku, neposlouchá a podobně, já si myslím, že je potřeba, aby to opravdu dělali lidi, který to jednak baví a který tomu rozumí.

Máte nějaké doporučení pro veřejnost jak se má ke psům chovat?

Já si myslím, že by bylo vůbec fajn, aby veřejnost měla nějakou takovou osvětou o tom, takovou nějakou nenucenou, aby na základě toho, protože zase se jako nemůžeme na ty lidi zlobit, pokud oni nejsou dostatečně informovaný o tom co můžou a co nemůžou, potom prostě tomu psovi třeba něco někdo hodí, ale on to nemyslí špatně prvotně, ale prostě to, že nemá ani ty informace, tak prostě to třeba udělá, nebo lidi mají pocit, že toho psa musí směřovat, on je tu od toho, aby udával tu cestu, ten směr, já si myslím, že by bylo dobrý v médiích nebo v novinách dát prostě nějaký příspěvek o tom, jak vlastně ten život těch psů s těmi lidmi funguje, vůbec je informovat o tom, že ten pes není ten chudák, co je celý den zavřený v tom postroji a dělá jenom to, co je potřeba a pak leží celý den v tom postroji, protože to není pravda, my, co psy máme, nebo máme zkušenost s tím, tak víme, že ten pes má naprosto plnohodnotný život, ale já si myslím, že důležitá je opravdu ta informovanost a když prostě a když ty lidi třeba na tom psovi, na tý jeho vestičce vidí nehladit, takže to tam není prostě jen tak pro srandu, ale má to třeba nějaký opodstatnění, tomuhle by se asi lidi měli věnovat a měli by si to možná tak nějak uvědomovat ruku v ruce s tou osvětou.

Vaše Růženka je ve psím důchodu, chtěl by jste novou pomocnici?

Růža si užívá na zahradě u mého táty důstojné stáří a já už ji netahám po schodech po Praze, když už vím, že na to nemá. U táty má zahradu a veget.

Teď momentálně bych psa nechtěl, jsem na koleji, bydlíme tu tři. Neříkám, že bych nového psa nechtěl nikdy, ale v první řadě chci dostudovat a mít vlastní bydlení, člověk, který má psa, by měl mít trochu ustálený život a mít vlastní bydlení, je to i určitá zodpovědnost, tak se na to dívám já dneska zpětně s odstupem, člověk to musí mít všechno tak zkrátka uspořádaný, aby to všechno fungovalo. Ten kolejný život je trošku něco jiného, na intru jsem měl pokoj pro sebe s koupelnou a toaletou a od toho se taky odvíjí ty možnosti. Je dobře, že vodící a asistenční psi jsou, je dobře, že tahle možnost je, je dobře, že se na to přišlo, že tyhle ty možnosti jsou a ty psi odvádějí opravdu velikou službu, je to právě taková ta pomoc v tom všedním životě, to, co všechno vlastně potřebujeme, stejně jako asistenční psi pomáhají při chůzi, nosí věci a všechno, na co si člověk vzpomene, já si myslím, že to není samozřejmost, že někdo dostane psa a ten pes je povinen to udělat, mělo by se na něj pohlížet s té jiné stránky, je to živá bytost a má svoje úkoly, které má plnit, ale potom má taky svoje práva, právo na odpočinek, právo na stravu, na volný čas, právo na hru s ostatními psy a podobně, prostě to jsou všechno taky hodně důležité věci, pes si s ostatními psy hrát může, ale musí to mít pravidla a musí vždycky poslechnout svého pána, když ho zavolá, já jsem Růžu pouštěl, když jsem se s těma lidma domluvil, mám hezké zážitky z různých parků, kdy já tomu říkám, že je to člověk na chvíli, zkrátka člověk, se kterým třeba jenom vyvenčíte psa, popovídáš si s ním, tak najednou uteče hodina, s člověkem ti bylo fajn, s tím jejich psem i se svým psem ti bylo fajn, jak si tam jako hráli v okolí, pak si najednou řeknete, bylo to fajn, nashledanou a už se třeba nikdy nepotkáte, ale to navázání jakoby takového toho kontaktu, vzájemných sympatií nebo společných témat, to si myslím jako že je strašně zajímavá věc a momentálně teď si vybavuji X třeba takových lidí, ale vlastně vůbec nevím, kde bydleli, odkud byli, nebo mám takový mlhavý tušení, že bydleli třeba na

onom sídlišti někde, ale takhle prostě člověk poznává lidi třeba i jenom na chvíli.

Příloha E: Rozhovor s č. 4

Jaký je Váš hendikep a jak se ve Vašem životě projevuje?

Můj hendikep je od malička, mám kvadruparetickou a diskinetickou formu a projevuje se tak, že ve všech končetinách v těle mám nekoordinované pohyby.

Je to postižení získané nebo vrozené?

Je to od malička, od miminka, měl jsem pupeční šňůru okolo krku a na poslední chvíli mě zachránil doktor život, alespoň že žiju.

Jaká omezení Vám přináší Váš hendikep?

Celkem velká omezení, ale za ten život, co ho žiji, jsem se dokázal naučit a ty překážky jakoby obcházet jinou cestou než zdraví lidé. Když budu konkrétní, tak třeba schody, jedu tam kde schody nejsou, nebo prahy, vždycky poprosím nějakého člověka, který mi přes ten práh pomůže, v obchodech vysoké regály, poprosím zase nějakého člověka aby mi to zboží podal.

Vnímáte svůj hendikep také v něčem pozitivně?

Vnímám v tom, že v životě jsem se naučil rvát o výsledky, který mám a jdu si za tím plnou vůlí a myslím, že se mi to vede a je to vidět i na mém zdravotním stavu, že je čím dál lepší a lepší.

Proč jste si pořídil psa jako pomocníka?

Já jsem bydlel sám v Praze v bytě a nechtěl jsem být sám, tak jsem si pořídil Anetku retrívra, který je jakoby přítel a dokázal mi i s leccím pomoci a už jsme spolu skoro deset let a to pouto tam je čím dál větší a větší.

Jak jste se dozvěděl o možnosti poříditi si psa?

Přes internet, tam jsem objevil organizaci Pes pomůže.

Jaké pozitivní a negativní změny nastaly ve Vašem životě od té chvíle?

Pozitivní to, že mě ten pes naučil se starat o něco jiného a rozvinul odpovědnost a negativní asi nic, je to takový miláček.

Jak reagovalo okolí na skutečnost, že jste si pořídil psa?

Když jsem to řekl mamce, tak její odpověď byla taková, Fando, ty to nemůžeš dokázat, to ještě víc ve mně povzbudilo to, já myslím, že dokážu a ten pes se má lépe než já. Kam jedu já tam jede ona, myslím si, že i zdravotně mi dělá hodně dobře, no a co mám kamarády na vozíku, tak ty psi vypadají úplně jinak než můj, já mám Anetku moc rád, vid'. Někteří moji kamarádi mají psa jenom jako sluhu, přece jenom je to zvíře, který má určité potřeby, volnost a hravost a dokáže rozeznat, kdy je v práci a kdy má volno a já to beru jako odpočinek po práci.

Měl by jste nějaké doporučení nebo požadavky na organizace, které psy připravují?

Aby i ten základní výcvik toho psa cvičili s tím klientem, protože to je hodně důležitý, aby ten pes se naučil už komunikovat s tím klientem, člověkem na vozíku i ty základní povely. Sedni, lehni, štekni a bůhvíco všechno je základní, takže myslím, že už majitel toho psa by měl umět zacházet s tím psem. Už od prvopočátku.

Měl by jste nějaké požadavky pro společnost například jak by se měla ke psům chovat?

Pro společnost jenom to, aby měli porozumění, že ten pes opravdu pracuje a pomáhá, tím pádem by neměla toho psa jakýmkoliv způsobem lákat, aby šel za nimi. Slepí lidi mají problém se psem, že je vede proti sloupu kvůli tomu, že člověk zavolá, já ty jsi hezký pejsek a psovi cvakne a navede ho úplně někam špatně. Člověk by měl jít za majitelem a optat se, jestli může komunikovat s tím psem

Cokoliv, co by Vás k tématu napadlo?

Třeba jak vypadá výcvik, když jsem s Anetou začínal komunikovat, tak mi vůbec nerozuměla, nevěděla, co jsem chtěl říct , ale naučili jsme se první písmeno toho povelu a nepotřebujeme vědět další písmenka. Oslovuji ji celým jménem aby věděla, že to je ona, pak stačí říct jedno písmeno třeba L jako lehni a když chci něco podat tak stačí říct název věci, třeba bota, košík, vodítko, trvalo to hodně dlouho, než to pochopila .Já mám výhodu, že na ní mám sílu. Já říkám, je důležité nic nedovolovat, být přísný, pes Ti to vrátí věrností. Pes bude poslouchat na povel a když budeš v nouzi tak ten pes to ucítí a pomůže Ti.

Příloha F: Rozhovor s č. 5

Jaký je Váš hendikep, a jak se ve Vašem životě projevuje ?

Můj hendikep je pouze zrakové postižení, které je diagnostikováno jako praktická nevidomost, tzn., že je zrakový. V mém životě se projevuje každý den a na každém kroku.

Jde o postižení vrozené nebo získané (před jakou dobou)?

Jde o postižení částečně vrozené a částečně získané postupně. Když jsem se narodil, tak jsem viděl lépe a to až do cca 15 let. Pak se to ale začalo horšit. Zařadil bych to do postižení spíše vrozeného, jelikož nejsem schopný to ovlivnit a následkem úrazu se mi zrak nezhoršuje.

Jaká omezení Vám postižení přináší (co nejpodrobněji)?

První, co mi napadlo, je žádné, ale samozřejmě je jich hodně. Když špatně vidíte, nebo dokonce nevidíte vůbec, tak máte problémy v běžném každodenním životě. Začíná to doma hned po probuzení. Zavřete si oči a zkuste si dát pastu na zubní kartáček bez toho, aby byla pasta všude kolem a na Vás. Uvidíte, že to není tak jednoduché jak se zdá a přitom je to taková pakárna. Poté se oholte bez možnosti vizuální kontroly a běžte si udělat primitivní jednoduchá míchaná vajíčka na pánvi k snídani. Bude to zábava a zabere Vám to hodně času, ale věřte, že získáte jiný pohled na svět. Tohle jsou jen maličkosti, každý se to naučí, když mu nic jiného nezbyvá. Pravý problém začíná venku. Když si zkusíte ve Vámi dobře známém prostoru (třeba v tělocvičně) zavázat oči a přejít z jednoho konce na druhý, tak většina z Vás

nedokáže přejít tělocvičnu rovně a někdo nedojde ani do půlky bez toho, aby naboural do boční stěny. Zjistíte, že neumíte jít rovně bez vizuální kontroly a ještě k tomu si to ani neuvědomujete. Zajímavé zjištění. Nevidomí většinou chodí po nějaké vodící linii, třeba baráku, obrubníku nebo i rýhy v asfaltu. Hledají tzv. orientační body, které znají a podle toho se orientují. Na úřad nebo na poštu si většinou dojdou sami, naučí se to, ale třeba obchodní domy, tam musí být s vidícím doprovodem. Rozkope se ulice, něco se změní, tak hned potřebují vidící doprovod, aby jim popsal, co je jinak a pomohl jim. To je asi největší omezení. Samozřejmě člověk, který nevidí nebo je slabozraký má mnoho kompenzačních pomůcek. K orientaci používá třeba vodícího psa nebo pouze bílou hůl. K různému druhu oblečení používá třeba indikátor barev, aby věděl, co má na sobě. K přečtení obyčejného emailu má speciálně upravený počítač s hlasovým odečítačem obrazovky a je toho mnohem víc.

Vnímáte svůj hendikep v něčem také pozitivně?

Jestli to vnímám pozitivně se nedá tak úplně říci, rozhodně to vnímám s nadhledem a jsem rád, že je to vlastně jenom zraková vada. Vůbec si neumím představit, jaké by to bylo třeba nechodit, nebo jako muzikant neslyšet. Pro mě je to nepředstavitelné a myslím si, že třeba neslyšet nebo nechodit je mnohem horší než nevidět nebo vidět velice špatně. Nedávno jsem četl Článek o mladé slečně, na které nikdo nepozná, že má nějaké postižení, ale vždy chodí s batohem. Proč? Má v něm dýchací přístroj, bez kterého nemůže být. To si myslím, že je průser a problém. Nebo někdo má mnoho nemocí, já mám vlastně štěstí, jsem zdravý a jenom téměř nevidím, to vlastně nic není.

Proč jste si pořídila psa jako pomocníka?

Pes usnadňuje orientaci v prostoru. Udrží směr chůze. Je to velký pomocník a společník. Vodící pes je hodně fixován na majitele. Umožňuje mu snáz přijít mezi lidi, pomáhá s kontaktem s okolím. Umí vyhledat například schody, označit první a poslední schod, najít přechod, zastávku, lavičku, místo k sezení, bankomat, dveře, výtah a mnoho dalšího. Umí podávat spadlé předměty, umí vyvést z nepřehledné situace (třeba z velkého obchodního centra). Umí Vás podržet, je to velká psychická podpora a když slyšíte, jak si hraje v trávě, jak k Vám radostně přiběhne, když Vás může vést a pracovat a vlastně díky tomu být s Vámi, tak je to přeci super a hned je den veselejší.

Jak jste se dozvěděl o možnosti pořídit si psa?

O možnosti pořídit si psa jsem se dozvěděl ve škole pro zrakově postižené děti v Plzni. Tehdy jsem ještě viděl lépe a tak jsem o psu neuvažoval. Nicméně se mi to moc líbilo a zůstalo to v mé paměti až do doby, kdy jsem usoudil, že mít vodícího psa bude přínosem. Samozřejmě před samotným pořízením jsem hodně hledal na internetu informace, ale nejlepší je osobní kontakt s trenérem. Prošel jsem si více organizací pro přehled a pak si vybral. Možností je určitě více a každý si může vybrat to, co mu vyhovuje. Já jsem spokojen.

Jaké pozitivní a negativní změny nastaly ve vašem životě od té chvíle?

Tak změny určitě nastaly, jaké, to těžko říci a těžko popsat. Nikomu to nepřeji, aby se mu horšil zrak. Je to velká psychická zátěž a vyrovnávat se s tím je těžké a většinou potřebuje dotyčná osoba velkou podporu rodiny, přátel a okolí. Lépe na tuto otázku asi odpovědět neumím. Dalo by se o tom povídat určitě hodiny.

V čem Vám pes nejvíce pomáhá (konkrétně)?

Pomáhá mi každý den při cestě do školy. Nejvíce mi opravdu pomáhá v usnadnění pohybu venku. Pomáhá mi však i psychicky. Pomáhá mi každý den a pořád venku i doma. Nedá se napsat v čem nejvíce. Je to prostě krásné ho mít. Třeba kdybych na tyto otázky odpovídal doma a ne ve vlaku, tak by určitě už přišel s kuchyňskou rukavicí v tlamě a začal mi jí podávat a dávat tím najevo, jsi u počítače moc dlouho, dělej něco jiného, nebo pojď ven. Nepotřebuje každý člověk občas takové krásné rozptýlení ?

Jaké problémy a omezení Vám pes přináší?

Já bych to vůbec nenazýval problémy a omezení. Když si pořizují psa, tak jdu do toho s tím, že psa musím venčit i když mi není dobře, musím ho krmit, musím mu zaručit potřebnou veterinární péči. Nedělám to jen pro psa, ale i pro sebe, protože čím lépe se o něj budu starat, tím dále mi on bude na blízku. Samozřejmě když pojedu na dovolenou a nebudu ho moci vzít sebou, potřebuje hlídání. Když jdu venku a prší, už nevezmu do druhé ruky deštník, protože v jedné mám psa a ve druhé hůl, ale to mi přece vůbec nevadí. Prostě do toho s tím jdu a každý s tím musí počítat. Občas, když mám koncerty, tak je

nepříjemné, když Vám pes poslintá černé kalhoty a nebo, že všude máte chlupy, ale pes patří k Vám. Jste spolu spojeni, Jste Vy a pes a každý ve Vašem okolí by to tak měl brát a nerozdělovat Vás. Když nebudete chodit, taky Vám nikdo nesebere vozík pod zadkem. Prostě taky budete jedno, Vy a vozík a tak by to mělo být i u nevidomých. Vy a pes jste jedno!

Jaké jsou na tuto skutečnost reakce Vašeho okolí?

Opět mám štěstí. Mám vynikající rodinu, která to přijala velice dobře. Nemám problémy. Když má někdo problémy s mým psem, má vlastně problémy se mnou. Já problémy nevyhledávám a nevím proč bych se měl rozčilovat, že je někdo má. Ke mě patří pes a buď se s tím vyrovná nebo do mého života nepatří.

Měl/a/ byste nějaká doporučení nebo požadavky pro společnost a pro organizace, které psy připravují? Zde prosím napište i to, co by měla vědět veřejnost, například jak se ke psům chovat?

Toto je velice složitá a zapeklitá otázka. Společnosti, které se zabývají výcvikem asistenčních psů většinou vědí, jak se ke psům chovat, co ten pes a člověk potřebuje. Víím, že se i snaží dělat osvětovou činnost, informovat veřejnost. Informovanost veřejnosti je však stále velice malá. Proč?, protože se nezajímá. Proč by se zajímala, když ty problémy nemá. Já to chápu. Vííte, většina lidí nechápe, že může člověk vidět jen trochu, nechápe, proč má neslyšící asistenčního psa, proč má vozíčkář u vozíku psa, když jde “pouze” vedle něj. Zdraví lidé chápou canisterapii a chápou vodící psy,, ale co ti ostatní? Je to složité, líp asi odpovědět neumím. Je to opět otázka, na kterou by se dalo hovořit hodiny a hodiny. Jedno by se však do povědomí lidí určitě mělo

dostat. Když uvidí psa ve služebním postroji záchranném, asistenčním, vodícím - to je jedno, tak by na něj neměli mlaskat, volat, šahat a vůbec by ho neměli jakkoli vyrušovat. Pes ztrácí pozornost a jeho majitel může být v ohrožení, nebo někdo jiný!!!

Příloha G: Rozhovor s č. 6

Jaký je Váš hendikep, a jak se ve Vašem životě projevuje ?

Syn téměř 4 roky – westův syndrom, zcela závislý na 2. osobě, na úrovni 6. měsíce

Jde o postižení vrozené nebo získané (před jakou dobou)?

Zatím se nepodařilo zjistit přesnou příčinu. Infekce během těhotenství nebo nedostatek kyslíku??

Jaká omezení Vám postižení přináší (co nejpodrobněji)?

O syna se musí stále pečovat, krmení, přebalování, trénink zraku, podpora motoriky,

sociální kontakt.

Vnímáte svůj hendikep v něčem také pozitivně?

Syn toho moc nevnímá a já jako matka? Jsem trpělivější, dříve podstatné věci pro mě již podstatné nejsou.

Proč jste si pořídila psa jako pomocníka?

Byl mi doporučen.

Jak jste se dozvěděla o možnosti pořít si psa?

Setkání rané péče EDA, kde byla ukázka práce s pejskama Pestré společnosti.

Jaké pozitivní a negativní změny nastaly ve vašem životě od té chvíle?

Pozitivní: nejlepší kamarád a spřízněná duše.

Negativa: zatím žádná.

V čem Vám pes nejvíce pomáhá (konkrétně)?

Canisterapie – uvolnění a prohrátí svalů, celkové zklidnění syna

Podávání předmětů ze země - mám bolesti zad a nemusím se alespoň tak často ohýbat.

Pomáhá už jen svojí přítomností a empatickou povahou.

Jaké problémy a omezení Vám pes přináší?

Žádné – je všude s námi

Jaké jsou na tuto skutečnost reakce Vašeho okolí?

Různé – někteří zcela moji volbu pořídit si Jacka schvalují, jiní si myslí, že jsem se zbláznila a jen si přidělala další starost a i se závistí jsem se setkala – mám drahého psa pro okrasu.

Měl/a/ byste nějaká doporučení nebo požadavky pro společnost a pro organizace, které psy připravují? Zde prosím napište i to co by měla vědět veřejnost, například jak se ke psům chovat?

Individuální přístup při přípravě psa pro konkrétní osobu, vstřícnost, ochotu poradit při

problémech, hlídání pejsků, pokud majitel musí do nemocnice k pejskovi, kterého si rozhodne člověk pořídit, by se měl chovat jako k nejlepšímu příteli, dát mu hodně lásky, ale na druhou stranu mu dát najevo, že pánem je tady on, vyšetřit si čas na hraní, procházky, používat kvalitní krmivo, odčervovat, samozřejmostí je i sbírat hovínka.

Příloha H: Rozhovor s č. 7

V čem je podle Vás hlavní přínos psů pro lidi s postižením?

Budeme-li mluvit o psech se speciálním výcvikem pro lidi s postižením, tak jsou to dva důležité okruhy pomoci:

1. Technicky, jako "kompenzační pomůcka". Pes průvodce nebo pes asistent, podle toho, k jakému účelu byl vycvičen. Jsem schopná mluvit hlavně o psech vodících, kteří přinášejí svým majitelům velikou míru samostatnosti a nezávislosti na svém okolí. Putování pro trasách je pro ně jednodušší, rychlejší, bezpečnější.

2. Psychická opora, dá se říci, že je to plnohodnotná canisterapie. Pes zlepšuje psychickou pohodu člověka, která je zdravotním postižením vážně narušena. Zvýšení úrovně samostatnosti zvyšuje i sebevědomí. Se psem přichází pravidelný režim, venčení, krmení, péče, pes je svým životem závislý na člověku. Tato zodpovědnost za živého tvora přináší člověku do života pocit potřebnosti, snižuje pocit závislosti na svých blízkých.

Co považujete za nejdůležitější pro to, aby pomoc psů byla co nejefektivnější?

1. Správný výběr psa pro výcvik. Nepodlehout módním vlivům či subjektivním názorům na různá plemena. Pro lidi, jejichž možnosti v ovládní psa jsou omezené je nutný výběr psů z plemen, která jsou prioritně empatická, ochotná s člověkem spolupracovat, dobře ovladatelná, pracovitá, přiměřeně inteligentní, ne ustrašená, hysterická, ne dominantní, bez loveckých pudů, bez jakýchkoli sklonnů k agresivitě.

2. Dokonalá, profesionální příprava psa. Ideálně od nejútlejšího, štěněčího věku, řádná výchova v prostředí, které odpovídá budoucímu pracovnímu zařazení psa. Výcvik podle daných pravidel, kde by měl cvičitel dokonale znát problematiku lidí s konkrétním hendikepem, vědět, co je pro takového člověka zásadní, znát jeho potřeby.

3. Výběr vhodného psa ke konkrétnímu člověku, párování dvojice člověk - pes. Výběr psa podle jeho povahových vlastností tak, aby odpovídal povaze, životnímu stylu, místu bydliště, věku, rodinnému zázemí, pracovní zátěži,.... klienta - žadatele o psa.

4. Dokonalá, profesionální příprava zdravotně postiženého člověka na převzetí vycvičeného psa. Znat potřeby a možnosti konkrétního klienta a naučit ho vše, co bude v životě se svým psem potřebovat. Od péče a krmení, přes povelovou techniku, až po zvládnání konkrétního psa. Dát klientovi veškeré informace o konkrétním psu, včetně jeho nedostatků a předností, co na něj platí a co nemá rád.

Jaké jsou v této oblasti hlavní problémy?

Při vší snaze o zpřísnění pravidel pro dodavatele vodících a asistenčních psů neexistuje žádná minimální kvalifikace, vzdělání pro cvičitele těchto psů. V sociálních službách obecně se velmi zpřísnila pravidla na kvalifikaci pracovníků, není tomu tak v tomto oboru. Nedostatečná znalost problematiky života lidí se zdravotním postižením, nedostatečné znalosti v sociální práci bohužel cvičitele vodících i asistenčních psů doprovází a přináší problém samotným klientům. Velmi často dodavatelé vycvičených psů svalují svou nedostatečnou práci, neznalost nebo špatný výběr psa na své klienty, viní je ze špatného zacházení se psem nebo z neschopnosti psa zvládnout. Vyšší nároky na vzdělání v této oblasti by zvýšily profesionalitu cvičitelů a ulevilo by se hlavně klientům.

Proč a jak jste se stal/a trenérem psů pro hendikepované?

Jsem z rodiny, která je tradičně učitelská, ale nějak se stalo, že jsem od mala "ulítávala" směrem k zvířatům. Při rozhodování kam na vysokou školu jsem měla dané dva obory - speciální pedagogiku nebo zootechniku. Vystudovala jsem zvířata, ale velmi záhy po dokončení školy jsem si našla cestu k vodícím psům pro nevidomé. Postupně jsem si doplnila kvalifikaci v oboru instruktor prostorové orientace zrakově postižených lidí a sociální práce. Začínala jsem jako cvičitel, došla až na pozici ředitele velké školy pro výcvik vodících psů a soudního znalce v tomto oboru. Funkci ředitele jsem již opustila, ale výcviku vodících psů se věnuji stále.

Jak probíhá výcvik a na co je důležité u psa klást důraz?

Ideální je, pokud je ke svému oboru pes vychováván již od útlého dětství. Je třeba, aby se naučil žít v městském prostředí, aby mu nevadil hluk, zmatek, dopravní ruch, spousty lidí, cestování,.... vše, co život ve městě přináší. Do výcviku by se měla zařazovat zvířata vychovaná, zkušená, povahově vyrovnaná a zdravá ve věku podle dospívání jednotlivých plemen - cca 12 měsíců. Výcvik probíhá obvykle 6 - 8 měsíců, pes by měl mít při předávání minimálně 18 měsíců věku. Jeho výkonnost by měla být na závěr výcviku ověřena závěrečnou zkouškou. Zdravotní stav psa musí být důsledně sledován, důležité je hlavně vyloučení dědičných onemocnění omezujících pohyb psů (dysplazie kyčelních a loketních kloubů) u vodících psů vyšetření zraku, bez jakýchkoli chronických onemocnění. Pro budoucí práci psa je velice důležitá již zmiňovaná empatie, ochota s člověkem spolupracovat, přiměřená citlivost (jemnější psi jsou lepší). Všechny naučené dovednosti by měl pes dělat nikoli z donucení, ale jako přijatý životní styl. Pes se nemůže rozmyslet

o tom, zda se mu dnes chce či nechce zastavit před vstupem do vozovky. Výcvik by měl být veden jako výuka, psi by měli být ve svých rolích spokojeni a měli by být schopni vykonávat svou práci za jakýchkoli podmínek. Konkrétní dovednosti vodícího psa a jejich náplň najdete v příloze č.2 vyhlášky 388/2011 Sb.

Jaká psí plemena jsou k výcviku vhodná?

Již dlouhé roky jsou nejvíce využívána plemena retrívrů. U vodících psů je číslo jedna labradorský retrívr, dále zlatý retrívr a flat coated retrívr. Je to hlavně pro jejich ochotu pro spolupráci, dobrou zvladatelnost, nekonfliktnost, dobrou cvičitelnost a učenlivost. Ještě před dvaceti lety byl na vrcholu u vodících psů německý ovčák, pracovitý pes, inteligentní, velmi dobře cvičitelný, ovšem ne tak snadno zvladatelný - není to pes pro každého. V menší míře se cvičí psi plemen - border kolie, královský pudl, a kříženci všech výše zmiňovaných plemen - labradoodle, goldendoodle,....

S jakými reakcemi se setkáváte u klientů (hendikepovaných) a u veřejnosti a co by měla veřejnost vědět, například jak se ke psům chovat?

Reakce na vodící psy od veřejnosti jsou vesměs dobré až velmi dobré. Nevidomí s vodícími psy mohou téměř všude, málokdy se jim v současné době stává, že by se se psem někam nepustili. Občas se stává, že u někoho vzbuzují lítost - pejsek je smutný, nikdy se neproběhne,.... (zrovna v posledním čísle Světa psů na toto téma vyšel článek), ale většinou je to jen z neznalosti, lidé nevědí, jaký život vede vodící pes se svým majitelem. Špatné zacházení se psem je u nevidomých naprosto výjimečné, řekla bych, že daleko méně často,

než u běžné populace. Lidé, kteří nevidomého se psem potkávají by měli být hlavně ke psu zdrženliví. Nerušit psa při práci - vodící pes by měl být hájen asi jako řidič autobusu, ideální by byla cedulka "Nerušte, nemluvte za jízdy s řidičem".

Zájem o vodící psy ze strany klientů je procentuelně asi stále stejný. Lidí nevidomých je v České republice asi 10 000, pak jsou ještě lidé s částečně zachovaným zrakem, kteří by také službu vodícího psa mohli využívat a těch je ještě více, než úplně nevidomých. Přesto vodících psů pracuje něco kolem jednoho tisíce. Ne každý nevidomý nebo zrakově postižený si vodícího psa pořídí. Je to asi stejné, jako v běžné společnosti, každý člověk nechce žít se psem, jsou lidé, kteří by si psa v životě nepořídili.

Příloha I: Rozhovor s č. 8

Jaký je podle Vás hlavní přínos psů pro lidi s postižením?

Já se zabývám výcvikem vodících psů, myslím si, že to je velký přínos pro nevidomého člověka, držitele vodícího psa. Když chodí se psem, je to daleko snadnější pohyb, ten pes mu vyřeší spousty situací, samozřejmě řeší vysoké překážky, který si ten člověk nedokáže ohlídat, když se pohybuje bez psa s holí. Obchází veškeré nerovnosti, obchází veškeré pevné překážky, je toho spousty, pracuje jako spolehlivý průvodce. Další důvod vlastně, člověk, když si pořídí vodícího psa, tak by se dalo říct, definovat, že vodící pes je jeden z hlavních kroků k samostatnosti a nezávislosti nevidomého člověka, vodící pes je kdykoliv připravený vykonávat svojí službu i za předpokladu, že třeba dávají nějaký zajímavý fotbalový zápas.

Co považujete za nejdůležitější pro to, aby pomoc psů byla co nejefektivnější?

Ono to vychází ze standardů, takže pes zvládá zhruba třicet pět úkonů a cviků, který vycházejí ze zákona. Za nejefektivnější považuji kvalitní výcvik psa, aby v závěru výcviku chodil cvičitel hodně často v klapkách bez zrakové kontroly, aby se pes připravil na chůzi s nevidomým člověkem, protože ten instruktor, který na práci kouká, poveluje psa tak, že dělá určitý automatický pohyby a ten pes samozřejmě si zvykne na ty pohyby a jakmile si ten instruktor nasadí klapky, jde bez zraku za psem, tak prostě najednou ty pohyby tam nejsou a ten pes samozřejmě třeba neodbočuje hned. Takže je nutný psa připravit na to, aby uměl vodit člověka úplně bez zrakové kontroly.

Samozřejmě takhle funguje i závěrečná zkouška psa, že jde instruktor v simulačních brýlích bez zrakové kontroly.

Jaké jsou v této oblasti hlavní problémy?

Vodící pes je zapsán v zákoně jako zvláštní kompenzační pomůcka pro zrakově postiženého člověka, úřad práce přispívá částkou na vodícího psa ne v plné výši, od roku 2013 je nastavené, že úřady dávají 10 procentní spoluúčast tomu klientovi, takže pokud projde veškerým šetřením, tak nevidomý dostane příspěvek na zvláštní pomůcku na vodícího psa, my se snažíme samozřejmě shánět třeba sponzory na tuto desetiprocentní spoluúčast. Cena psa u nás ve středisku se pohybuje kolem dvěstěpadesáti tisíc, jsou to pouze náklady na toho daného vodícího psa, ale není v tom zahrnuto spousta věcí, není v tom zahrnutá předvýchova, nejsou v tom zahrnuté vlastní chovy, tím pádem se snažíme zajišťovat co se týče zdravotní stránky, abychom předávali co nejzdravější psy, není v tom zahrnutý následný servis, který je u této služby samozřejmě důležitý. My třeba máme nastaveno, že děláme následný servis po celou dobu činné služby psa, není to jenom o tom vycvičit psa, ale když se pes přestěhuje a potřebuje naučit nové trasy, nebo pes nefunguje jak má, takže samozřejmě je potřeba, aby to ten daný subjekt, který psa cvičil, aby samozřejmě tyto situace řešil. Jel do místa bydliště a poradil člověku, jak fungovat se psem, aby to bylo lepší, aby se ty daný cviky třeba napravily, to je taky důležitý, samozřejmě ty cviky procvičovat, my pořádáme clientské čtvrtky, kdy k nám každý čtvrtek klienti přijedou a zdokonalují si ty jednotlivé cviky. Hodně se věnujeme nácvičku vysokých překážek, samozřejmě trénujeme poslušnost, popřípadě chodíme s těmi lidmi do frekvence, do města trénovat tu danou frekvenci, frekvencí se myslí chůze psa v postroji, Obzvláště ze začátku je to těžké pro psa i pro klienta, než si na sebe zvyknou, právě proto se vybírá z těchto

plemen, asi nejpoužívanější je na výcvik vodících psů labradorský retrívr, zlatý retrívr, popřípadě německý ovčák, u těch labradorů relativně dobře zvládají ten přesun od jednoho majitele k druhému. On ten pes putuje vlastně od převychovatele, ve dvou měsících jde štěně do předvýchovy, převychovatelé, to jsou lidé z řad dobrovolníků, kteří nám převychovávají psy v domácím prostředí, to je první majitel, v roce toho zvířete jde ten pes k nám do střediska do výcviku, kde je teda u druhého majitele, u toho instruktora, který s ním cvičí, samozřejmě poté jde ke klientovi zhruba v roce a třičtvrtě. Takže vystřídá tři majitele, u labradorského retrívra je známé to, že po psychické stránce dospívá později, takže relativně dobře zvládá přesun od jednoho majitele k druhému. Sžívání klienta s vodícím psem trvá několik měsíců, my tady máme nastavený určitý předávání dvoutýdenní, ale je to o tom, že pak ten člověk musí s tím psem chodit, opakovat ty dané trasy a zkrátka se s ním vychodit, dalo by se říct, že pak ten pes jakoby zraje jako víno.

Jak probíhá výcvik a na co je důležité u psa klást důraz?

Výcvik teda probíhá tak jak už jsem lehce nastínil, co bych chtěl říci, na začátku máme svoje chovné feny ze zahraničí, my patříme pod Mezinárodní federaci vodících psů, která má sídlo v Anglii, od nich jsme sehnali chovné feny, prověřené chovy zpětně co se týče zdravotní a povahové stránky, co je nejdůležitější určitě na začátku, aby ten pes měl výborné zdravotní předpoklady a skvělé povahové vlastnosti, ve dvou měsících jde štěně do takzvané předvýchovy, ti dobrovolníci převychovatelé, je důležité pro nás, aby ten pes byl v kontaktu s tím převychovatelem dvacet čtyři hodin denně, nepotřebujeme to, aby to štěně šlo někam na zahradu, ale aby opravdu bylo v bytě, v interiéru s tím svým majitelem s tím převychovatelem, během té předvýchovy se z něj stane městský vychovaný pes, který se nebojí ruchu

města, kolem projíždějících aut a naučí se cestovat všemi dopravními prostředky. Učí se samozřejmě během té předvýchovy základy poslušnosti, mezi něž patří obraty na místě, sedni, lehni, vstaň, aport, odložení. Odmala s těmi lidmi chodíme trénovat jízdu na eskalátorech a on se naučí cestovat všemi dopravními prostředky. Není to tak, že během té předvýchovy by jsme štěně celou dobu neviděli, ale pořádáme každou čtvrtou neděli srazy štěňat, kdy k nám dojíždějí převychovatelé z celé české republiky a my s nimi cvičíme tyhle ty dané cviky a konzultujeme to, jak se štěně chová, jestli vydrží samo v bytě, jak se venčí, to je taky důležitý, samozřejmě, aby ho ten člověk naučil základy hygieny, základy socializace. Během toho srazu je tady veterinář, který zkontroluje zdravotní stav štěněte. V roce jde štěně do výcviku sem k nám do střediska a začíná se učit ty speciální cviky, frekvence, ve výcviku stráví zhruba šest až osm měsíců, pes je připraven vykonávat svoji funkci tak v roce a třičtvrtě, od prvního dne se s tím psem jde do postroje, do města, tady je ideální poloha tohoto střediska, že hned jsme vlastně na metru a ten pes od začátku co vyjde ze vrat střediska pracuje, důležitý je v roce, vlastně kdy k nás sem přijde do toho střediska tak projde důležitými zdravotními testy, mezi ně patří vyšetření dysplasie, rentgeny kyčlí a loktů, vyšetření trusu, vyšetření krve, vyšetření očního pozadí a děláme nově od roku 2013 kardio vyšetření srdce a vodící psi i feny se samozřejmě kastrují v roce, kdy přijdou do výcviku. Každý cvičitel má na starosti tři psy, s každým psem jde zhruba na dvě hodiny trénovat, cvičit do města, máme tady samozřejmě dobrovolníky a ošetřovatele, kteří během toho, kdy je ten pes tady ve středisku, tak ho samozřejmě venčí, chodí s nimi do lesa, ve výcviku máme 15 psů v současné době a víme, jak se chovají, co se týče smečky, štěňat v předvýchově máme dvacet, takže vidíme, jak se chová v kontaktu s ostatními psy, samozřejmě, když by ten pes projevil nějakou agresivitu k jinému zvířeti, ke psovi nebo k lidem, tak se automaticky vyřazuje z výcviku. Výcvikem projde zhruba 60 procent psů, čtyřicet procent

psů se vyřazuje, buď z povahových důvodů má nevhodné vlastnosti, nebo jak už jsem říkal, ze zdravotních důvodů. V závěru výcviku teda je důležitý aby se chodilo často naslepo, říká se tomu naslepo, ale je to chůze instruktora v klapkách bez zrakové kontroly, za ním samozřejmě jde další instruktor, který ho hlídá při přecházení a naviguje povely, kam se má jít. Pak dochází k závěrečné zkoušce psa, která je rozložena do tří částí, dvě části frekvence, to je chůze v postroji s instruktorem v klapkách a jedna část samozřejmě v poslušnosti. Dvě části frekvence, první část frekvence je naučená trasa, kterou ten pes umí, je to stejný, jako když ten pes putuje pak ke klientovi, tak chodí po naučených trasách, málokdy se stává, že by se ten klient vydal do neznámého prostředí. A druhá část frekvence, že se jde do neznámého prostředí na základě povelování, tam, kde to ten pes nezná a ověří se, jak funguje v neznámém prostředí. Musí splňovat veškerých třicet pět cviků, které jsou zapsané v zákoně. Po této závěrečné zkoušce následuje příprava klienta, my potřebujeme, abychom vybrali pro klienta vhodného psa, samozřejmě klienta poznat, takže u nás proběhne čtyřdenní školení, kde se dozví, co to obnáší vůbec psa mít, jak o něj pečovat, samozřejmě i to, že pes i vodící pes je plně závislý na svém majiteli a vyzkouší si samozřejmě chůzi se psem, nejprve potřebujeme toho člověka poznat, abychom k němu přiřadili vhodného vodícího psa, on má samozřejmě nějaké požadavky, co se týče výběru plemene nebo pohlaví, všechno tohle se zapisuje do dotazníku, pro nás je důležitá povaha toho člověka a tempo chůze, asi dva nejdůležitější faktory pro výběr psa je temperament toho člověka a tempo chůze, jako každý člověk má své dané tempo chůze, tak jak rychle chodí a samozřejmě temperament, to jsou dva důležité faktory pro výběr vhodného vodícího psa.

Vaše organizace cvičí převážně labradorské retrievry, proč?

Je to hlavně kvůli dobré adaptaci na změny majitelů a jak jsem již řekl výše, další důvod je, že labrador je dobře ovladatelné plemeno. V dnešní době ty klienti jsou nepejskaři, neměli kolikrát psa, takže labrador je dobře ovladatelný i pro nepejskaře, dobře zvládá ten přesun povahově, on celkově labradorský retrívr by měl být mírumilovný k ostatním lidem, takže i z tohoto důvodu a hlavně z toho důvodu, že teda je dobře ovladatelný, ono to není jenom náš výmysl, je to celosvětově, celosvětově se nejvíce jako vodící pes používá labradorský retrívr. Ta úspěšnost u nich je samozřejmě větší, než třeba u jiných plemen. Na nich je ideální ta pracovitost, mají obrovskou nevýhodu co se týče žravosti, labrador je extrémně žravé zvíře a samozřejmě trošičku se to dá využít v tom výcviku, ale je to hlavně jedna z nevýhod kvůli žraní čehokoliv, co kde najdou, ale samozřejmě obrovskou výhodou je ta jeho pracovitost, je odhodlán vyjít prostě pracovat, kdykoliv vést člověka, baví ho to. Dalo by se definovat, že labrador je takový tupější pracovitý pes, který až tolik nad tím nepřemýšlí, ona tam není potřeba při práci vodícího psa extrémní chytrost, zase, když je to plemeno chytřejší, tak z toho vyplývají další věci, který si ten pes třeba vymýšlí, příklad, když bude křížovátka, kde se bude třikrát přecházet, tak prostě ten pes, když už tam jde po třetí, tak je lepší to vzít celý šikmo, takže ten labrador je v tomhle tom ideální. V závodech ve výkonu vodících psů se ti labradoři umísťují na předních příčkách.

S jakými reakcemi se setkáváte u hendikepovaných klientů po předání psa?

Po předání psa je pro toho klienta těžké se s tím psem sžít, to sžívání trvá několik měsíců, to není, že by se sehráli za dva týdny, takže my jsme v kontaktu s tím klientem, úzce v kontaktu po předání a jsme mu k dispozici, když mu nastanou jakékoliv problémy, je toho asi spousta, s čím se setkávám,

reakce klientů, ono když to bude člověk prvonabyvatel a přebírá si prvního psa, tak je na tom hezký to, že toho klienta vlastně dovede do cíle té trasy a ten člověk projeví tu radost, je nadšený, že to ten pes zvládl a že ho dovedl dobře a to je tam na tom to hezký, že vlastně pochválí toho psa a ten pes to cítí, že ten člověk má radost a samozřejmě pak splňuje ty jednotlivé cviky lépe a reaguje na tu pochvalu, to je určitě hezký. Samozřejmě zase jiná zkušenost je, když ten klient už si přebírá druhého psa, tak už je vycizený, už prostě má zkušenost se psem a teď dostane vlastně nováčka, který ty trasy nezná, je tam nováček a už zase bych řekl z vlastní zkušenosti, už tam není taková ta extrémní pochvala, protože ten člověk už je vycizený a už tam není to obrovský nadšení, už porovnává toho prvního psa s druhým, takže tam je obrovský rozdíl třeba.

S jakými reakcemi se setkáváte na výcvik u veřejnosti?

S reakcemi veřejnosti, no, kolikrát ty lidi říkají, že ten vodící pes je smutný, když ho vidí, to se stává dost často, že se mě na tohle ptají, většinou ta veřejnost čeká, že ten pes s nimi bude mít oční kontakt, že zavrtí ocasem, že se na ně podívá, když ho potkají, vodící pes je právě naučený nereagovat, neřešit oční kontakt, je naučený obejít toho člověka jako překážku a to si myslím, že je hlavní důvod, proč ty lidi třeba říkají, chudák vodící pes, on má takový smutný výraz, není to smutný výraz, je to výraz soustředění, protože vodící pes se musí při své práci naučit pořádně koukat před sebe, řešit překážky a samozřejmě lidi řeší jako pohyblivou překážku, kterou prostě obchází bez nějaké jakékoli reakce, to asi, s tím se setkávám nejčastěji, on vlastně ten pes, každý pes hůř vidí než člověk, takže pro něj to je těžký, sledovat ty překážky a vyhodnocovat ty situace, je to pro něj samozřejmě těžší i z té jeho pozice, kdy je níže u země, aby opravdu všechno sledoval, co je před ním, ze strany, překážky z prava

zleva a samozřejmě vysoké překážky. Je to samostatná práce psa, takže ten výcvik by se měl i rozložit tak jako padesát na padesát, padesát procent poslušný pes a padesát procent samostatný pes, on při té frekvenci je plně samostatný, musí mít totální sebekázeň, právě na ty situace, kdy k němu přiběhne pes na volno, tak aby ho neřešil, obešel ho a prostě pokračoval dál, neohrozil při té chůzi toho nevidomého člověka, dalo by se říct, že vodící pes doslova pečuje o nevidomého zrakově postiženého člověka, to je asi ten rozdíl, nedá se tomu psovi ve výcviku sebrat ta samostatnost, pokud bude auto na chodníku tak ten pes si s tím samozřejmě musí poradit, označit tu překážku zastavením obejít postupem tak, že dojde ke kraji chodníku označí vstup do vozovky na další povel vpřed obejde tu překážku po kraji vozovky a zase označí zastavením předními packami na obrubníku nástup na chodník, na další povel se pokračuje dál po chodníku, musí umět mnoho věcí, když se vejde do interiéru, klient prostě projde schody dveří v interiéru k danému cíli, dá povel vyved' ven, pes ho na ten povel vyvede stejnou cestou ven z té budovy, musí umět samozřejmě řešit, jak už jsem říkal, třeba i zúžený prostory, on ten pes je naučený jít do prostoru, kam se vejde společně s tím psovodem, když ten prostor bude užší a vejdou se tam třeba zaparkovaná auta u chodníku, tak ten pes vyhodnotí, že je ten prostor širší a jde do toho širšího prostoru, když to nejde jinak tak, dojde k tomu užšímu prostoru, označí zastavením zase si člověk oťuká hůlkou co tam je za danou překážku a prochází tím úzkým prostorem zpomalenou chůzí, pomalejším tempem, takže je to x věcí, který ten pes značí a ukazuje svým tempem chůze třeba.

Co by měla veřejnost vědět, například jak se ke psům chovat?

Je to pes který pracuje, takže by na něj lidi neměli mlaskat, krmit, jakýmkoliv způsobem s ním manipulovat, pokud chtějí nabídnout klientovi

nějakou pomoc, tak je důležité samozřejmě aby netahali psa, ale oslovili toho klienta, zeptali se ho slovně zda chce pomoci, je i nepříjemné pro nevidomého člověka, když se ho rovnou dotknete, rovnou ho chytnete a začnete ho převádět přes vozovku, on se lekne v tu chvíli, takže je důležité slovně mu tu pomoc nabídnout, stávají se mi situace, kdy člověk ani nenabídne pomoc a už rovnou mě převádí přes vozovku, vytrhne mi vodítko z ruky a začne mě tahat se slovy přecházíme, nic tady nejede, takže jsou někdy ty situace směšné, dojdu do vagonu, pes se odloží v dopravním prostředku, lehne si a vidím třeba hned na krajní sedačce jak se člověk zvedne, uvolní mi vlastně místo a beze slov odejde pryč, když se jedná o instruktora, tak samozřejmě vidím tu situaci, oni lidi si myslí, že jsem nevidomý, protože jdu se psem v postroji a chodím s hůlkou, vypadám jako nevidomý, takže jsou takovýhle vtipný reakce, kdy se ten člověk beze slov prostě zvedne, přesune se a tu sedačku a uvolní tomu nevidomému místo, ale neřekne mu ani slovo, takže, když už tohle udělá, tak je důležité říci, tady máte místo, tady jsem vám ho uvolnil, chcete si sednout, říct to tomu člověku. Horší samozřejmě je situace, kdy samozřejmě vejdu do vagonu a na druhý straně vagonu řve chlápek támhle máte volné místo, pro nevidomého člověka támhle kde to samozřejmě je, dojít k němu, říct mu chcete si sednout popřípadě když řekne ano, dovést ho na to místo, nebo mu ukázat to místo.

Jaká je metodika výcviku vodícího psa?

Učí se to formou motivace a pochval samozřejmě i odměny, on z těch vyhledávacích cviků vyhledává lavičku, vodící pes musí umět vyhledávat dveře způsobem tak, že vlastně co nejrychleji dojde k prvním dveřím, nebo když to bude na té dané trase, tak k těm určitým dveřím, které má naučené, dojde ke dveřím tak, že vlastně si stoupne proti těm dveřím a hlava psa směřuje na kliku nebo madlo dveří, ten klient v tu chvíli dá povel dveře, pes dojde,

zastaví se, on si sáhne na hlavu psa, vyjede rukou nahoru a nalezne to madlo, takže ideálně učí se to i odměňováním, od toho madla od té kliky a samozřejmě ze všech možných stran a důležitá je tam velká pochvala, u zastávky zase, najde co nejbližší zastávku, dojde před ten jízdni řád, kde se ten pes zamístuje, sedne si, označí přisednutím ten daný jízdni řád, tu zastávku, učíme ty psy, aby rozlišovali na povel schody nahoru a dolů, ten cvik funguje tak, že dám povel schody, pes dojde k nejbližším schodům, když mu přesně definuji nahoru, musí dojít ke schodům nahoru a tak dále, dojde ke schodům tak, že vlastně vystoupá na první schod a zastaví se, v tu chvíli ten člověk zase může použít signalizační hůl, kdy si oťuká ten daný schod, jak je vysoký, na povel vpřed pes zahájí pomalou plynulou chůzi po schodech a označí zase zastavením poslední schod, když to jsou schody dolů, tak pes dojde ke schodům a vlastně nesejde o schod níž, ale zůstane stát na hraně prvního schodu. Vyhledává nejenom tedy schody a dveře, ale důležité jsou přechody, vyhledání přechodu, pes dojde k nejbližšímu přechodu, na povel přechod se zastaví na hraně vozovky, zůstává stát a počká na další povel k přecházení, vyhledání lavičky, zase pes dojde k lavičce a učíme je přisednout u sedadla té lavičky, jde k lavičce, zamístuje se v sedě, další cviky na žádost klienta, vyhledání tlačítka semaforu, učíme povel okénko, což znamená vyhledat pokladnu na nádraží třeba, nebo vyhledání bankomatu, asi ty nejdůležitější cviky jsou ty dveře, schody, eskalátor, přechody, zastávky.

Příloha J: Rozhovor s č. 9

V čem je podle Vás hlavní přínos psů pro lidi s postižením?

Myslím si, že největší přínos psa pro osoby se zdravotním postižením je, že v něm získají partnera. O kompenzační pomůcce bych v tomhle případě strašně nerada mluvila, protože pes je živý tvor a lidé s postižením v něm mohou najít svého kamaráda, partnera, zastánce, ale samozřejmě v neposlední řadě také pomocníka. Osobně si myslím, že pes je také skvělý „nástroj“ na odbourání bariér ve styku s intaktními lidmi. Často se díky asistenčním psům hendikepovaní lidé úspěšněji začleňují do společnosti.

Co považujete za nejdůležitější pro to, aby pomoc psů byla co nejefektivnější?

Odpověď na tuhle otázku je velice těžká, to aby pomoc a souhra mezi psem a psovodem (v tomto případě hendikepovaným člověkem) byla efektivní, záleží na mnoha faktorech. Nejvíce bych ale vyzdvihla správný výběr psa pro klienta. V tomto případě je nutné nejen akceptovat přání klienta, ale je také velice důležité správně odhadnout povahové rysy klienta, jeho temperament, schopnost a samozřejmě také přihlédnout ke zdravotnímu stavu klienta. Na základě takových to informací po té vybrat vhodné plemeno a vhodného jedince. Správným výběrem psa se může předejít mnoha pozdějším problémům.

Jaké jsou v této oblasti hlavní problémy?

Co se týče samotného výcviku, každý pes je originál a s každým psem přicházejí různá úskalí a komplikace. Než pes začne plnit funkci pomocníka, prochází náročným výcvikem a ne každý jedinec je schopný tento výcvik s úspěchem dokončit. Často jsou psi vyřazováni z povahových důvodů a zde je velice těžké najít hranici co je a co už není žádoucí a co již je důvod k vyřazení.

Daleko větší problém v této oblasti bych ale viděla ve financování. Vodící psi jsou hrazeni státem, nikoli však psi asistenční. Na ty je třeba shánět sponzory a někdy je opravdu těžké potřebných 200 000 získat. Přitom tito pejsci zastávají obdobnou funkci jako ti vodící a jejich potencionální žadatelé by měli mít tu možnost získat na ně peníze od státu.

Proč a jak jste se stal/a trenérem psů pro hendikepované?

Já se jsem se k tomuto odvětví vlastně dostala úplnou náhodou. Tehdy mi bylo asi 14 let a kamarádka mých rodičů s tímto výcvikem začínala. V tu dobu mě psi uchvátili natolik, že jsem k ní začala pravidelně docházet na hodiny výcviku. Jelikož jsem ale nemohla mít vlastního psa tak jsem si doslova „půjčovala“ každého, který se objevil v mém blízkém okolí a majitelé byli ochotni mi ho propůjčit. Přes hodiny poslušnosti, agility a dalších psích sportů jsem se poté dostala i k výcviku asistenčních psů. Bylo to několik let strávených koukáním, objížděním různých akcí a pomáháním a než jsem vodícího psa „dostala do ruky“. Od té doby jsem se již zdokonalovala na tolik a dostala jsem se na úroveň, kde jsem nyní. Tato „práce“ mě opravdu naplňuje, díky ní můžeme pomáhat hendikepovaným lidem a ulehčit jim tak jejich boj s daným postižením.

Jak probíhá výcvik a na co je důležité u psa klást důraz?

Pejsek přichází do výcviku zhruba, když je mu jeden rok. Zezačátku má nějaký ten čas na aklimatizování a zároveň u něj pozorujeme jeho povahové rysy. Zhruba po 14ti dnech již ale pomalu nastupuje do plného výcviku. Ještě před tím, ale než se dostane k cvičiteli, musí pejsek absolvovat zdravotní testy. Na ty je kladen zvláštní důraz, je velice důležité aby pejsek těmito testy prošel. Jakmile je u pejska zjištěna nějaká zdravotní komplikace (např: vysoké DKK či DLK), je z výcviku vyřazen a většinou putuje do rodin, kde plní funkci mazlíčka a společníka.

Samotný výcvik se odvíjí od toho pro koho je pejsek určen. Pokud je jeho budoucím klientem nevidomí člověk, pejsek se učí signalizovat různé nerovnosti, vyhýbat se nebezpečným předmětům či vyhledávat různé předměty, například lavičku, schody, apod. Asistenční pejsek je určen většinou

pro klienta s tělesným nebo mentálním postižením. Tito pejsci se pak většinou cvičí „na míru“ pro daného klienta. Součástí jeho výcviku jsou mnohdy prvky jako podávání předmětů, zavírání a otevírání dveří, opora klienta, ale také mnohdy slouží jako canisterapeutičtí psi. Ať už jde o jakýkoliv druh výcviku, jeho doba je vždy odvislá od schopností psa, většinou se ale pohybuje v rozmezí 5-8 měsíců.

Jaká psí plemena jsou k výcviku vhodná?

V dnešní době lze vycvičit téměř každé plemeno, záleží na daném jedinci. Jsou ovšem plemena, která se pro tento výcvik hodí více. Mezi ně patří border kolie, labradorští retrívři, zlatí retrívři a královští pudly. Tyto plemena jsou upřednostňována hlavně z důvodů milé kontaktní povahy, schopnosti zvládnout náročný výcvik a také skvělé adaptaci.

S jakými reakcemi se setkáváte u klientů (hendikepovaných) a u veřejnosti a co by měla veřejnost vědět, například jak se ke psům chovat?

Reakce jsou různé. Veřejnost většinou naši „práci“ obdivuje a fandí nám. V dnešní době je již osvěta tohoto výcviku na lepší úrovni, než jak tomu bylo pár let zpátky, takže většinová společnost ví jak se k asistenčním psům a jejich klientům při kontaktu chovat. Bohužel najdou se i takový jedinci, kterým tyto informace unikají a tím často znepríjemňují hendikepovaným a jejich čtyřnohým kamarádům život.

S klienty je to obdobné, většinou, ale když si klient rozhodne pořídit asistenčního psa a seznámí se dopředu se všemi riziky a povinnostmi spjatými s pořízením psa, není s němi spolupráce náročná.

Příloha K: Rozhovor s č. 10

V čem je podle Vás hlavní přínos psů pro lidi s postižením?

Pocit větší jistoty, sebevědomí, lidé nemají strach kamkoliv vyrazit, lépe se seznamují s cizími lidmi díky psovi, mají zodpovědnost, musejí se o psa starat, pes je učí i samostatnosti.

Co považujete za nejdůležitější pro to, aby pomoc psů byla co nejefektivnější?

Dobře vycvičený pes, který zvládá vše, co klient potřebuje.

Jaké jsou v této oblasti hlavní problémy?

Je myšleno ve výcviku psů nebo v problematice konkrétně ? Pokud konkrétně, tak nedostatek financí v tomto státě...

Ve výcviku někdy vybraný pejsek časem bohužel nevyhovuje a musí se vyřadit, ale peníze, které jsou do něj vloženy bohužel organizaci nikdo nenahradí.... (v pejskovi je třeba už 90 tis, Kč, ale pak se prodá na mazlíčka pouze za pořizovací cenu – třeba za 10 tis. Kč) ...Takže zase jsme u peněz...
=(

v naší republice jsou hrazeni státem jen vodící psi, na asistenční se shání peníze kdekoli... to také podle mě není moc fér vůči postiženým lidem, co je potřebují...

Proč a jak jste se stal/a předvychovatel psů pro hendikepované?

Chtěla jsem se k tomu dostat již od ZŠ, vždycky mně fascinovalo, co všechno tito psi umějí. Také jsem chtěla tímto pomoci lidem, kteří to potřebují... taková práce 2 v 1 - výcvik psů mně totiž moc baví a je to můj hlavní životní koníček.

Když jsem skončila školu, oslovila jsem několik organizací, co tyto psí pomocníky cvičí, a zakotvila jsem v jedné pražské. Líbilo se mi, že psi jsou v předvýchově stále s vychovatelem, bydlí s ním v bytě, nikoliv někde venku v kotci – tak to mají nastaveno v jiných organizacích..

Jak probíhá předvýchova a na co je důležité u psa klást důraz?

Štěně se učí základní povely, a samozřejmě probíhá socializace úplně všude a se vším (dopravní prostředky, setkání s dětmi, zvířaty).

Důraz se klade hlavně asi na to, aby psovod byl pro psa „středobodem vesmíru“ za každé situace, i třeba v přítomnosti jiných psů. Vodicí pes se musí soustředit na to co dělá, nesmí ho rozhodit různé situace, psi, kteří k němu budou třeba čuchat... Nesmí se bát různých zvuků, atd. také se hodně upevňuje a rozvíjí podávání a nošení všelijakých věcí, od kapesníků přes klíče.

Pejscí se odmala učí povely pozitivní cestou - dostávají odměny (pamlsky, také i hračky).

Jaká psí plemena jsou k výcviku vhodná?

Nejvíce se používají zlatí retrívři, labradoři a jejich kříženci, v naší organizaci se již skoro 10 let hojně používají i border kolie. Cvičí se třeba i chodští psi, flat coated retrívři, máme vycvičeného i curly coated retrívra. Je

však možné vycvičit třeba i křížence jiných plemen, důležitou roli hraje hlavně povaha psa a ochota se zavděčit a chuť pracovat pro svého páníčka.

S jakými reakcemi se setkáváte u klientů (hendikepovaných) a u veřejnosti a co by měla veřejnost vědět, například, jak se ke psům chovat?

U klientů asi jen s těmi pozitivními, jsou rádi a vděční, že mají psího pomocníka. Nesetkala jsem se zatím ještě s nějakou negativní reakcí ze strany klienta.

U veřejnosti je to různé, kladné, neutrální i negativní reakce... ty negativní jsou způsobené malou osvětou, kdy si lidé myslí, že tito psi jsou chudáci, kteří si nesmí ani hrát, že celý den jen někam páníčka vodí =). Přitom klienti se psům věnují i jinak – jako příklad uvedu např. dogdancing, frisbie, atd.

Veřejnost by měla hlavně v první řadě vědět, že na psa, který pracuje se svým klientem se nesahá, nekrmí se !!!! Neměli by lidé hendikepovaného člověka s jeho psem nikam táhnout, nikam ho postrkovat.

Veřejnost by neměla sahat ani na psa, který je v předvýchově a nebo posléze ve speciálním výcviku, který následuje po předvýchově..., už i ten mladý pes se učí, že se musí soustředit na svého psovoda.

Příloha L: Kazuistiky

Andrea

Andrea je vdaná žena, má dvě děti, od narození trpí tubicovým viděním, které se postupem času zhoršuje. V současné době pracuje z domova jako programátorka. Vlivem svého hendikepu se hůře adaptuje, dělají ji problémy přechody ze světlejšího místa na tmavší, delší dobu ji trvá, než si zvykne v novém prostředí. Často díky svému hendikepu narážela do věcí a měla mnoho úrazů, což ji přivedlo na myšlenku pořídit si vodícího psa. Po návštěvě sdružení „Okamžik“ dostala kontakt na organizace, které psy cvičí a jednu si vybrala. Po vycvičení psa slýchala rozporuplné reakce okolí na jeho pořízení, sama přiznává, že nějakou dobu trvalo, než zvládla povelovou techniku a šla se se svým psem, Nyní je ovšem spokojená, pes zrychlil tempo její chůze a ona už se nebojí chodit do míst, kde je větší množství lidí. Pes s ní obchází překážky a proto už takové stresové situace při chůzi řešit nemusí. Jelikož má autistického syna, pes zde funguje také jako most mezi dvěma světy, chlapec přestal mít náhlé panické záchvaty a v přítomnosti psa se cítí bezpečněji. Andrea s odstupem času hodnotí pořízení psa jako velmi pozitivní krok v jejím životě. Jeho existence jí usnadňuje pohyb a zmírňuje strach jejího syna. Negativně hodnotí reakce veřejnosti na psa, někteří nechápou, že pes pracuje a neustále mají tendence hladit si ho a mluvit na něj, v tomto směru by byla jistě šťastnější, kdyby mezi lidmi panovala větší osvěta.

David

David je svobodný mladý muž, který má ukončené vysokoškolské vzdělání. Pracuje v sedavém zaměstnání a z toho důvodu se rozhodl pořídit si

psa. Narodil se po dětské mozkové obrně. Psa si pořizoval především jako součást ucelené rehabilitace, aby měl motivaci k pohybu. Jelikož je povahou velmi důsledný, již od počátku směřoval k tréninku svého psa velmi odpovědně. V současné době sám započal vedení tréninkových kurzů pro psy a jejich majitele, to se stalo součástí jeho identity a jak říká, i smyslem života, tím pádem ho to pravidelně motivuje do další práce. Není vyloučeno, že v budoucnu opustí své sedavé zaměstnání a začne se věnovat tréninku psů profesionálně. Se svým psem pravidelně praktikuje canisterapii, která mu pomáhá uvolňovat zvýšené napětí v končetinách. „Díky svému psu jsem našel do jisté míry smysl života“. Negativní reakce nezaznamenal, jelikož se pohybuje převážně mezi lidmi se stejným zájmem je asi jasné, že někdo s kynofobií mezi ně nezavítá.